

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального процесу

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 29 «Міжнародні відносини»,
спеціальності 293 «Міжнародне право» та галузі знань
26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Одеса
Фенікс
2024

*Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № від 2024 р.)*

Укладачі:

Смирнов М. І. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0002-4563-5902)

Волошина В. К. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0001-8772-4172)

Підгородинська А. В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (ORCID ID 0000-0001-6822-2409)

Рецензенти:

Подобний О. О. – завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету, доктор юридичних наук, професор

Аркуша Л. І. – завідувач кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор

???

Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві :
навч.-метод. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право» та галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» [Електронне видання] / уклад.: М. І. Смирнов, В. К. Волошина, А. В. Підгородинська; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2024. – 165 с. – Режим доступу:

ISBN

Навчально-методичний посібник призначений для здобувачів вищої освіти, які вивчають дисципліну «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» та «Міжнародна-правова допомога у правоохоронній діяльності».

У навчально-методичному посібнику викладено зміст навчальної дисципліни за темами лекцій та практичних занять, практичні завдання з курсу, перелік тем для самостійної роботи, питання для перевірки знань з навчальної дисципліни, а також список рекомендованих джерел.

Навчально-методичний посібник підготовлено відповідно до освітньої програми вищої освіти за спеціальністю 293 «Міжнародне право» та 262 «Правоохоронна діяльність» і рекомендовано використовувати у навчальній роботі при підготовці фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти.

УДК: 343.1

ЗМІСТ

СКОРОЧЕННЯ.....	4
ВСТУП.....	5
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	11
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН.....	12
ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТЬБІ ІЗ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА	13
ТЕМА 2. НАПРЯМИ ТА ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	30
ТЕМА 3. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ.....	42
ТЕМА 4. ВИДАЧА (ЕКСТРАДИЦІЯ) ОСІБ ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АБО ДЛЯ ВИКОНАННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ.....	54
ТЕМА 5. ПЕРЕДАЧА (ПЕРЕЙНЯТТЯ) КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	77
ТЕМА 6. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ.....	89
ТЕМА 7. ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ В КРАЇНУ ГРОМАДЯНСТВА.....	106
ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ ЮРИСДИКЦІЙНІ ОРГАНИ ТА МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ. МІЖНАРОДНІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ.....	116
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ	142
РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	148

СКОРОЧЕННЯ

ЄС	– Європейський Союз
ЄОА	– Європейський ордер на арешт
ОГП	– Офіс Генерального прокурора
МКС	– Міжнародний кримінальний суд
МПД	– міжнародна правова допомога
Мін'юст	– Міністерство юстиції України
МВС	– Міністерство внутрішніх справ України
Римський статут	– Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р.
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р.
КК України	– Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р.
ВВР	– Відомості Верховної Ради України
Практика ЄСПЛ	– Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі (журнал).

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» вивчається здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Мета та завдання.

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» є формування у здобувачів системи знань про міжнародну взаємодію правоохоронних та судових органів, сучасну систему міжнародної кримінальної юстиції, формування навичок та інших компетентностей в сфері застосування норм міжнародного, кримінального та кримінального процесуального права.

Досягнення цієї мети вимагає вирішення наступних *завдань*:

- проаналізувати кримінальне процесуальне законодавство та міжнародні договори України, які регулюють питання міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві;
- дослідити загальні засади міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні;
- дослідити особливості кримінального провадження ускладненого іноземним елементом та за участю іноземних осіб;
- дослідити існуючу систему (архітектуру) міжнародної кримінальної юстиції та стандарти міжнародного правосуддя;
- дослідити особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом та його юрисдикцію;
- дослідити особливості створення та діяльності спеціального міжнародного трибуналу *ad hoc* щодо злочину агресії проти України, його юрисдикцію.

Короткий опис предметної сфери.

Глобалізація сучасного життя знайшла свій прояв у політичних, економічних та правових відносинах, зокрема і у кримінальному судочинстві. Зростання таких загрозливих форм злочинності у світовому масштабі, як корупція, тероризм, торгівля людьми, зброєю та наркотиками, які не мають кордонів, загрожують безпеці багатьох

держав і, відповідно, подолання їх зусиллями однієї держави у межах передбачених національних засобів навряд чи є можливим. Досягнення вищевказаної мети вимагає координації зусиль та активної взаємодії між державами.

Сьогодні Україна є учасницею багатьох міжнародно-правових договорів у сфері міжнародного співробітництва у боротьбі із злочинністю та кримінального судочинства, що потребує опрацювання, глибокого осмислення їх основних положень, теоретичної та практичної оцінки, насамперед, для розробки дієвих механізмів реалізації міжнародно-правових норм на внутрішньо національному рівні і, відповідно, для здійснення ефективної правозастосовної діяльності.

Протидія транснаціональній злочинності – виклику XXI століття – вимагає наявності стійких знань та відповідної підготовки у співробітників судових установ та правоохоронних органів, які мають оволодіти не лише положеннями внутрішньодержавного законодавства, а й міжнародно-правовим нормативним матеріалом, нормами іноземного процесуального законодавства, а також вивченням судової практики. Крім того, існування інституту міжнародної кримінальної відповідальності вимагає знання структури, правил та процедури здійснення провадження у міжнародних судових установах.

Військова агресія з боку держав детермінує необхідність розробки та удосконалення адекватних механізмів міжнародного співробітництва, вивчення їх ефективності та включення в національне законодавство.

Вищезазначене обумовлює потребу спеціального вивчення студентами питань міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.

Оволодіння курсом «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» передбачає читання лекцій, проведення практичних занять, виконання самостійної роботи та складання екзамену. Особлива увага спрямована на:

- встановлення причин та наслідків обмеженості національної кримінальної та кримінальної процесуальної юрисдикції та використання у зв'язку з цим можливостей іноземних юрисдикцій;
- з'ясування правової природи, напрямів та форм міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві;

- дослідження і оцінку розвитку міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві;
- встановлення змісту окремих процесуальних форм міжнародного співробітництва;
- вивчення процесуального порядку реалізації окремих процесуальних форм міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві відповідно до діючого кримінального процесуального законодавства України;
- вивчення процесуального порядку та форм взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми після вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» здобувачі повинні *володіти*:

- розумінням форм, в яких відбувається співпраця щодо питань кримінального процесу та межі такого співробітництва, зокрема і в межах кримінальних інституцій;
- розумінням законних засобів, що можуть використовуватися у такому співробітництві;
- вмінням аналізувати іноземні кримінальні процесуальні системи, використовувати їх можливості для цілей провадження у кримінальних справах в Україні;
- навичками складання основних процесуальних актів з питань міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві;
- здатністю діяти у складі групи при вирішенні проблем курсу, виразити власну думку ясно і переконливо як усно, так і письмово.

Досягнення цієї мети передбачає використання знань інших навчальних дисциплін, зокрема: «Кримінального процесу», «Міжнародного права», «Кримінального права», «Міжнародного кримінального права», що викладаються у Національному університеті «Одеська юридична академія».

Структура.

Курс «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві» складається з восьми тем, ключові положення яких систематизовано викладаються на лекціях.

Оволодіння питаннями тем відбувається завдяки участі студентів у проведенні семінарів, практичних заняттях, їх самостійної роботи.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти можуть відвідувати семестрові консультації викладачів, які читають лекції та ведуть практичні заняття, брати участь у науковій студентській роботі з його проблематики.

Самостійна робота студентів полягає в дослідженні тем, запропонованих для дискусії, підготовці доповідей, рефератів.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає диференційовані види підсумкового контролю знань (в залежності від факультету навчання).

Методи, прийоми, засоби навчання здобувачів.

Студентам слід звернути увагу на те, що практичні заняття будуть проводитися не лише у формі обговорення дискусійних питань, студентських доповідей, поточного тестування, але й судових дебатів та рольових ігор, що вимагатиме завчасного ознайомлення з завданнями практичних занять, лекційними матеріалами, а також міжнародними договорами та зразковими справами. Заохочується використання Інтернет-ресурсів при вивченні навчальної дисципліни.

Обговорення дискусійних питань вимагає від студентів формування критичних поглядів на проблеми міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві та володіння методами, прийомами переконування: апеляції до висловлювань відомих людей; наведення доказів; висловлювання аргументів «за» та «проти» та методами, логічними прийомами: аналізу; синтезу; порівняння; розрізнення; аналогії; узагальнення; екстраполяції; міркування (простого, складного, вільного, доказового); дедукції; індукції.

Студенти при вивченні навчальної дисципліни повинні постійно слідкувати за новітніми розробками проблем міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві, що висвітлюються в засобах масової інформації, Інтернеті; змінами в національному та іноземному законодавстві, в міжнародному праві; використовувати законопроектні матеріали.

Участь у практичних заняттях є обов'язковою. Якщо студент не готовий до обговорення, він повинен про це завчасно повідомити

викладача, який веде практичні заняття з обґрунтуванням причин неготовності. Практичне заняття включає в себе розгляд питань, винесених в межах теми заняття, оголошення рефератів, доповідей, їх обговорення, проведення дискусії з питань теми, а також альтернативні форми: дебати, рольові ігри тощо.

До кожного практичного заняття запропоновано тематику доповідей, завдання або задачі та зразкові справи.

Для розв'язання задач та виконання письмових завдань студенти повинні завести окремий зошит, в якому повинні викладатися не лише висновки розв'язання, але й детальне обґрунтування у формі, наближений до описово-мотивувальної та резолютивної частини процесуальних рішень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин / 2 кредити ECTS.

Підсумковою формою контролю є екзамени.

Поточний і підсумковий контроль успішності та якості підготовки студентів оцінюється за п'ятибальною шкалою.

Оцінювання результатів навчання здобувачів щодо опанування навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Критерії оцінювання знань здобувачів.

Оцінка виставляється за національною чотирибальною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». При оцінці за основу слід брати повноту і правильність виконання завдань.

1. Оцінка «5» (відмінно) ставиться в тому разі, коли відповідь здобувача правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань.

2. Оцінка «4» (добре) ставиться в тому разі, коли відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань.

3. Оцінка «3» (задовільно) ставиться у тому разі, коли здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відпо-

віді, невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки.

4. Оцінка «2» (незадовільно) ставиться в тому разі, коли здобувач виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу або здобувач відмовляється відповідати на поставлені питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національного шкалою	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
1-59	Fx	Незадовільно	не зараховано
1-34	F		

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право»

№	Назва теми	Лекційні заняття (12 год.)	Практичні заняття (16 год.)	Самостійна робота (32 год.)
1.	Загальні положення міжнародного співробітництва у боротьбі із злочинністю та в сфері кримінального судочинства	2	2	4
2.	Напрями та форми співробітництва в кримінальному судочинстві		2	4
3.	Міжнародна правова допомога в кримінальних справах	2	2	4
4.	Видача (екстрадиція) осіб для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання обвинувального вироку	2	2	4
5.	Передача (перейняття) кримінального провадження	2	2	4
6.	Визнання та виконання іноземних та міжнародних судових рішень у кримінальних справах	2	2	4
7.	Передача засуджених осіб в країну громадянства		2	4
8.	Міжнародні юрисдикційні органи та міжнародний кримінальний процес. Особливості співробітництва з міжнародним кримінальним судом. Міжнародні правоохоронні органи	2	2	4

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

№	Назва теми	Лекційні заняття (16 год.)	Практичні заняття (18 год.)	Самостійна робота (56 год.)
1.	Загальні положення міжнародного співробітництва у боротьбі із злочинністю та в сфері кримінального судочинства	2	2	6
2.	Напрями та форми співробітництва в кримінальному судочинстві	2	2	8
3.	Міжнародна правова допомога в кримінальних справах	2	2	8
4.	Видача (екстрадиція) осіб для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання обвинувального вироку	2	2	8
5.	Передача (перейняття) кримінального провадження	2	2	6
6.	Визнання та виконання іноземних та міжнародних судових рішень у кримінальних справах	2	2	6
7.	Передача засуджених осіб в країну громадянства	2	2	6
8.	Міжнародні юрисдикційні органи та міжнародний кримінальний процес. Особливості співробітництва з міжнародним кримінальним судом. Міжнародні правоохоронні органи	2	4	8

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТБІ ІЗ ЗЛОЧИННІСТЮ ТА В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Лекційні питання:

Іноземний (міжнародний) елемент у кримінальному судочинстві та питання здійснення кримінальної та кримінально-процесуальної юрисдикції.

Міжнародне співробітництво у боротьбі із злочинністю: поняття та структура.

Загальні положення міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства: поняття, суб'єкти, підстави та приводи.

Предмет та система курсу «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», його місце в системі суміжних дисциплін.

Джерела правової регламентації міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві. Поява та розвиток правового регулювання міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.

Вивчення цієї теми студентам слід розпочати з причин виникнення міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві: іноземного елементу у кримінальному провадженні та проблем здійснення певною державою юрисдикції примусу, яка, як правило, обмежена територією цієї держави. У зв'язку з цим, необхідно визначити поняття *юрисдикції* та її види, межі здійснення юрисдикції, розмежовувати кримінальну і кримінально-процесуальну юрисдикцію держав, з'ясувати особливості дії норм кримінального процесуального законодавства держав у просторі.

Слід враховувати, що в умовах транснаціональних (тобто таких, що виходять за межі однієї правової системи) відносин суб'єктів кримінального процесу можуть виникати кримінальні процесуальні відносини особливого характеру, які за окремими ознаками будуть відрізнятися від традиційних. Така відмінність буде обумовлена

тим, що один із елементів (або декілька елементів) кримінальних процесуальних відносин – чи то об'єкт, суб'єкт або зміст – будуть пов'язані з іноземною чи міжнародною правовою системою, або ж такий зв'язок будуть мати інші елементи механізму кримінального процесуального регулювання: норма права або ж юридичний факт, які також можуть характеризуватися міжнародним або іноземним характером – тобто бути *іноземним* або *міжнародним* елементом у кримінальному судочинстві.

Найчастіше термін «юрисдикція» стосується повноважень, що здійснює держава щодо осіб, майна та подій. Але у цьому випадку він є гібридним, оскільки це можуть бути повноваження ухвалювати закони стосовно осіб, майна або подій, про які йдеться (законодавча юрисдикція), повноваження судів держави заслухувати справи, що стосуються осіб, майна або подій, про які йдеться (судова юрисдикція), або повноваження на фізичне втручання, здійснювані виконавчими органами, наприклад, арешт осіб, конфіскація майна тощо. Поняття «юрисдикція» тісно пов'язане з поняттям «суверенітет» і нерідко трактується як рівнозначне йому. І. М. Янг стверджував, що немає необхідності у проведенні розбіжностей між зазначеними поняттями¹. У справі про острів Пальмас Макс Губер зазначав, що суверенітет у відносинах між державами означає незалежність. Незалежність стосовно частин земної кулі – це право здійснювати на ній функції держави без втручання з боку іншої держави. Розвиток внутрішньої організації держав упродовж кількох останніх століть і, як наслідок, розвиток міжнародного права, встановили цей принцип виключної компетенції держави щодо власної території таким чином, щоб зробити її відправною точкою при врегулюванні багатьох питань, що стосуються міжнародних відносин (Island of Palmas Case, RIAA II 829. – P. 838)

Є чимало справ, у яких держави домагаються повноважень на забезпечення здійснення власного права за кордоном (Lowenfeld A. F. US. Law Enforcement Abroad: The Constitution and International Law, AJIL 83 (1980), 880).

Однак вчинення (відкрите чи таємне) державних дій на території іншої держави без її згоди, навіть з метою покарання або при-

¹ Young I. M. The legal status of Submarine Area beneath the High Seas / I. M. Young // American Journal of International Law. 1955. № 1. – P. 126-159).

тягнення до відповідальності осіб, є порушенням територіальної цілісності.

Юрисдикція – це категорія й національного, й міжнародного права. У міжнародному праві вона відображає два аспекти владного прийняття рішень: перший належить до утворення норм, що регулюють громадський порядок, а другий – до виконання цих норм. Кожна держава має право регулювати громадську поведінку в межах своєї території та поза нею у разі, якщо така поведінка стосується внутрішніх інтересів даної держави. Право держави наказувати правила поведінки на власній території є невід’ємним аспектом здійснення державного суверенітету. Таким чином проявляється тісний зв’язок між суверенітетом та юрисдикцією. Міжнародне право визнає, як мінімум, п’ять теорій юрисдикції, в основу яких покладено певний принцип: 1) територіальний принцип, заснований на місці вчинення злочину; 2) активний персональний принцип («національний» чи принцип держави), заснований, як правило, на громадянстві злочинця; 3) пасивний персональний принцип, заснований на громадянстві жертви злочину; 4) захисний принцип, заснований на національному інтересі, порушеному злочином; 5) принцип універсальності, заснований на міжнародному характері злочину.

Що стосується кримінальної юрисдикції національних судів, то міжнародне право «робить пропозицію» національним судам розглядати кримінальну справу або вирішувати певні питання, якщо вони бажать, на договірній основі. Така юрисдикція визначається, насамперед, внутрішнім законодавством, і міжнародне право задовольняється введенням певних обмежень на рішення цих держав.

Що стосується питання про міжнародну кримінальну юрисдикцію, то в її основі лежить споконвічне прагнення людини і людства до миру і справедливості. Юрисдикційний режим міжнародних кримінальних установ, зазначає Н. В. Дрьоміна, має відповідати вимогам легітимності, цілісності та єдності. При всій різноманітності можливих модифікацій, міжнародна кримінальна юрисдикція може бути двох типів: договірна (мультинаціональна) та загальнообов’язкова. Остання є примусовим заходом, здійснюваним іменем «світового співтовариства», внаслідок чого припускає можливість обмеження суверенітету держав без їхньої згоди, договірна – заснована

на явно вираженій згоді держав на об'єднання своїх юрисдикційних повноважень і допускає поступку частини своєї юрисдикції¹.

Вивчення питань першої теми є неможливим без звернення до історії та теорії міжнародного кримінального права, складовою частиною якого є міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві. Адже міжнародне кримінальне право спочатку формувалося як система правових норм, що регламентують взаємодію держав з надання правової допомоги у кримінальних справах, в тому числі і екстрадиції злочинців, тобто питань процесуального характеру, і лише в XX столітті значного розвитку набула його матеріально-правова складова через нормативізацію т.зв. міжнародних злочинів та міжнародної кримінальної відповідальності.

Міжнародна боротьба із злочинністю має свій специфічний зміст, що включає узгоджені між державами заходи щодо: 1) встановлення на міжнародно-правовому рівні злочинності та караності певних суспільно-небезпечних діянь та уніфікації на цій основі національного кримінального законодавства – криміналізації міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру; 2) розробки та укладання міжнародних договорів та інших документів, які б регламентували організацію та процесуальні основи діяльності органів міжнародної юстиції, міжнародних правоохоронних організацій, а також інших органів, а також безпосередньо боротьбу із злочинністю; 3) створення та формування на договірній або міжнародно-правовій основі органів міжнародної юстиції, міжнародних правоохоронних організацій та органів; 4) попередження злочинів, які готуються; 5) надання правової допомоги в сфері кримінального судочинства; 6) діяльність міжнародних судів (трибуналів) та інших органів міжнародної кримінальної юстиції; 7) виконання кримінальних покарань, призначених міжнародними судами (трибуналами), іншими органами міжнародної юстиції, а також вироками іноземних судів; 8) постпенітенціарний вплив; 9) цілеспрямоване формування стандартів попередження злочинності та поведження із правопорушниками, координація діяльності в боротьбі із злочинністю на міжнародному рівні; 10) надання матеріальної, професійно-технічної та іншої допомоги у боротьбі із злочинністю.

¹ Дрьоміна Н. В. Юрисдикція міжнародних кримінальних судів і трибуналів : монографія / Н. В. Дрьоміна. – О. : Фенікс. – 233 с.

Слід зазначити, що міжнародне співробітництво у боротьбі із злочинністю включає в себе всі заходи, які б сприяли чи безпосередньо впливали на нього: соціального, економічного, політичного, правового, кримінологічного характеру. Однак в сучасному світі з його динамічними процесами все частіше виникає потреба та необхідність здійснювати взаємодію (співпрацювати) саме в сфері кримінального процесу.

Із наданого визначення стає зрозумілим складність та багатоаспектність цього явища, такого, яке не обмежується кримінально-процесуальною сферою.

Зрозуміло, що *міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві* є комплексним правовим інститутом і включає як норми кримінального процесуального законодавства, що регламентують власні кримінальні провадження у зв'язку із таким співробітництвом, та і норми міжнародного права, що регулюють міждержавні відносини чи відносини між Україною і відповідним міжнародним судовим органом (установою) з питань кримінального провадження, а також адміністративно-правові норми, що визначають порядок організації в Україні міжнародного співробітництва у кримінально-процесуальній сфері та управління таким співробітництвом.

З урахуванням всього вищевикладеного, вважаємо, що *під міжнародним співробітництвом у кримінальному провадженні слід розуміти узгоджену з відповідним центральним (уповноваженим) та компетентним органом (установою юстиції) іноземної держави діяльність, здійснювану відповідним органом іноземної держави (відповідно до чинного для обох сторін міжнародно-правового договору / принципу взаємності, національного кримінального процесуального законодавства держав), пов'язану із здійсненням кримінального провадження (наданням правової допомоги щодо провадження окремих процесуальних дій, перейняттям кримінального провадження, екстрадицією, визнанням вироків судів іноземних держав та міжнародних судових органів та передачею засуджених осіб).*

При вивченні принципів міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві необхідно враховувати, що в літературі виділяються загальні (характерні для міжнародної співпраці у будь-якій сфері, у тому числі загальноновизнані принципи), спеціальні принципи співробітництва (М. І. Смирнов), а також принципи законодавства

самих держав, для чого необхідно ознайомитися з Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН (від 24.10.1970 р.). Особливу увагу слід звернути на місце в міжнародному співробітництві принципу взаємності.

Студенти повинні критично проаналізувати тезу про те, що основою правової регламентації міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві є міжнародно-правові норми. При вивченні цього спецкурсу слід виходити з того, що такі міжнародно-правові норми можуть міститися як в актах договірної характеру, так і в актах міжнародних організацій (наприклад, Ради Безпеки ООН), та мати імперативний або рекомендаційний характер. У зв'язку з цим, потребує дослідження зв'язок права міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні з міжнародним правом, міжнародним приватним правом та галузями національного законодавства, питання уніфікації норм транснаціонального та міжнародного кримінального процесуального права, та значення судових прецедентів і доктрини як джерел транснаціонального та міжнародного кримінального процесуального права.

Основним *джерелом*, як транснаціонального, так і міжнародного кримінального процесуального права, є міжнародний договір, а друге місце займає міжнародний звичай.

До допоміжних джерел права міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні відносяться внутрішньодержавні акти, міжвідомчі угоди, рішення міжнародних організацій, та з урахуванням іманентних особливостей – рішення міжнародних судових органів (установ).

На даний час сформувалась наступна система нормативно-правових актів, чинних в Україні, які регламентуються питання, пов'язані з міжнародним співробітництвом у кримінальному провадженні. При розкритті цього питання необхідно орієнтуватись на ст. 1 КПК України, яка закріпила положення про те, що порядок кримінального провадження на території України визначається тільки кримінальним процесуальним законодавством України, яке включає в себе відповідні положення Конституції України, міжнародних договорів згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, КПК України та інших законів України.

Конституцією України у ст. 9 передбачається, що чинні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства. Крім того, Законом України «Про міжнародні договори України» (ч. 2. ст. 19) передбачено, що якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору. Таким чином, із вищезазначених положень випливає певна система законодавчого регулювання міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства: внутрішньодержавна та міжнародна, при цьому пріоритет надається саме міжнародним договорам.

Згідно з Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 р. та Віденською конвенцією про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями 1986 р., міжнародний договір – це міжнародна угода, укладена державами та іншими суб'єктами міжнародного права у письмовій формі, незалежно від того, чи міститься така угода в одному, двох або декількох пов'язаних між собою документах.

Всі міжнародно-правові акти, які регулюють тією чи іншою мірою співробітництво у кримінальному процесі, можна класифікувати залежно від різних підстав:

1) *залежно від кількості учасників договору: багатосторонні міжнародні договори* (Конвенція ООН про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, отриманих незаконним шляхом ; Європейська конвенція про видачу правопорушників тощо) та *двосторонні міжнародні договори* (Договір між Україною і Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 23.05.2005 р.; Договір між Україною та Арабською Республікою Єгипет про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 10.10.2004 р.; Договір між Україною та Королівством Таїланд про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 05.06.2017 р.; Договір між Україною та Республікою Казахстан про правову допомогу у кримінальних справах від 29.10.2018 р.);

2) *залежно від сфери впливу: універсальні багатосторонні міжнародні договори з прав людини* (наприклад, Загальна декларація

прав людини 1948 р.; Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.; Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р.); *спеціальні багатосторонні міжнародні договори з питань боротьби зі злочинністю (з окремими видами злочинів); спеціальні міжнародні договори з питань правової допомоги*: багатосторонні (наприклад, Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 р.) та двосторонні (Договір між Україною та Кореїською Народно-Демократичною Республікою про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах від 13.10.2003 р.); двосторонні договори колишнього СРСР про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах, чинні для України (Договір між СРСР та Республікою Туніс про правову допомогу у кримінальних та цивільних справах від 26. 06.1984 р.; Договір між СРСР та Народною Демократичною Республікою Йемен про правову допомогу в цивільних та кримінальних справах від 06.12.1985 р.); *спеціальні багатосторонні міжнародні договори з питань регулювання окремих форм міжнародного співробітництва* (Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах від 15.05.1972 р.; Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957 р. із двома Додатковими протоколами до неї); *спеціальні двосторонні договори України з питань регулювання окремих форм міжнародного співробітництва* (Договір між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 23.05.2005 р.; Договір між Україною та Республікою Панама про видачу правопорушників від 04.11.2003 р.; Договір між Україною та Республікою Казахстан про екстрадицію від 29.10.2018 р.).

Окрему категорію становлять *консульські конвенції та угоди*. Важливу роль відіграють також *відомчі міжнародно-правові договори*. Так, міжнародне співробітництво є пріоритетним напрямком у діяльності таких органів, як Офіс Генерального прокурора, Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ.

Наприклад, Офісом Генерального прокурора було укладено такі угоди: Угода між Генеральною прокуратурою України та Генеральною прокуратурою Республіки Молдова на виконання ст. 3 договору між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах

від 13.12.1993 р., документ від 16.07.2010 р.; Меморандум про порозуміння щодо зміцнення співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю та відмиванням доходів від злочинної діяльності між Генеральною прокуратурою України та Генеральною прокуратурою Португальської Республіки від 16.06.2010 р.; Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Польща на виконання пункту 3 статті 3 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах від 10.01.2011 р.; Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції від 27.06.2016 р.

Серед угод, укладених Міністерством юстиції України, можна назвати такі: Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Болгарія від 21.05.2004 р.; Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції і внутрішніх справ Монголії від 20.09.2004 р.; Договір про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Киргизької Республіки від 16.10.1997 р. та ін.

Договірна база Міністерства внутрішніх справ України також є досить об'ємною (наприклад, Договір про співробітництво між МВС України та МВС Республіки Казахстан від 24.11.2011 р. та ін.).

Всі договори міжвідомчого характеру тією чи іншою мірою регулюють організаційні питання між відповідними органами договірних сторін у сфері боротьби зі злочинністю.

При вивченні питання про джерела регулювання міжнародного співробітництва студентам необхідно звернутися до наказів Офісу Генерального прокурора, а також низки відомчих інструкцій (зокрема: Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва, затверджена наказом ГПУ № 223 гн 18.09.2015 р). Серед інших підзаконних нормативно-правових актів слід виокремити затверджену Наказом МВС України Інструкцію про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами 2015 р. Усі вищезазначені нормативно-правові акти містять вимоги внутрішнього організаційного характеру, не визначаючи процесуального механізму реалізації норм міжнародних договорів.

Міжнародним співтовариством розроблено також типові договори щодо окремих питань співробітництва у кримінальному судочинстві (наприклад, Типовий договір про взаємну допомогу у галузі кримінального правосуддя, затв. Резолюцією № 45/117 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990 р.).

Необхідно також знати особливості змісту спеціальних міжнародних договорів з питань надання допомоги при провадженні у, набуття чинності, значення додаткових протоколів до них. Потребує додаткове вивчення питання про інститут застережень до договорів.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Предмет та система курсу «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження», його місце в системі суміжних дисциплін.
2. Джерела правової регламентації міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.
3. Поява та розвиток правового регулювання міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.
4. Іноземний (міжнародний) елемент у кримінальному судочинстві та питання здійснення кримінальної та кримінально-процесуальної юрисдикції.
5. Особливості здійснення кримінального провадження ускладненого іноземним елементом та за участю іноземних громадян.
6. Міжнародне співробітництво у боротьбі із злочинністю: поняття та структура.
7. Загальні положення міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства: поняття, суб'єкти, підстави та приводи.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Використовуючи електронні ресурси (Інтернет) та опубліковані дані, складіть перелік міжнародних договорів та угод, укладених Україною з іноземними державами. Визначте предмет їх регулювання.

Питання для самоконтролю:

1. Як можна визначити міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві?

2. Як можна визначити юрисдикцію?
3. Які є особливості правової регламентації міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві?
4. Що таке іноземний (міжнародний) елемент у кримінальному судочинстві?
5. Які особливості здійснення кримінального провадження ускладненого іноземним елементом та за участю іноземних громадян?
6. Що є приводом та підставою міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві?
7. Хто є суб'єктом міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Генеза міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.
2. Джерела правової регламентації міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.
3. Поява та розвиток правового регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.
4. Питання юрисдикції в контексті міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві (поняття та види).
5. Поняття та зміст міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
6. Особливості здійснення кримінального провадження ускладненого іноземним елементом.
7. Особливості здійснення кримінального провадження за участю іноземних громадян.
8. Суб'єкти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями чи міжнародними ор-

- ганізаціями від 21.03.1986 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
3. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо міжнародних договорів від 23.08.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text
 4. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_569
 5. Договір між Україною та Королівством Таїланд про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 05.06.2017 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/764_001-17#Text
 6. Договір між Україною та Республікою Казахстан про екстрадицію від 29.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/582-20#Text>
 7. Договір між Україною та Республікою Казахстан про правову допомогу у кримінальних справах від 29.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/583-20#Text>
 8. Договір між Україною та Федеративною Республікою Бразилія про передачу засуджених осіб 02.12.2009. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/076_023
 9. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text
 10. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text
 11. Європейська конвенція щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text
 12. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
 13. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
 14. Конвенція про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10.12.1984 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
 15. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004

16. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
17. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B0#Text>
18. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
19. Меморандум про порозуміння щодо зміцнення співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю та відмивання доходів від злочинної діяльності між Генеральною прокуратурою України та генеральною прокуратурою Португальської республіки від 16.06.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/620_021#Text
20. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
21. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
22. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
23. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
24. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
25. Угода про співробітництво між Міністерством юстиції України та Міністерством юстиції Республіки Болгарія від 21.05.2004 р. URL: <http://www.miniust.gov.ua/0/23165>

Допоміжна література:

1. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Базов О. В. Питання міжнародно-правового статусу Міжнародного кримінального суду. Публічне право. 2019. № 3 (35).
3. Волинець Р. До питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 12. С. 289-293.

4. Задоя К. П. Співробітництво між Україною та Міжнародним кримінальним судом під загрозою. Вісник кримінального судочинства. 2018. № 2.
5. Коруц У. З. Міжнародний кримінальний суд: проблеми покарання за міжнародні злочини. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 5. С. 234-237.
6. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Алєнін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
7. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
8. Кучер О. Б. Україна та Міжнародний кримінальний суд: еволюція та розвиток взаємовідносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 27.
9. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
10. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
11. Пашковський М. І. Концепція міжнародного співробітництва з кримінально-процесуальних питань. Актуальні проблеми держави і права. 2006. № 27. С. 15-19.
12. Перепьолкін С. М. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду та її визнання Україною. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 10.
13. Пилипенко В. П. Деякі питання співробітництва України та Міжнародного кримінального суду: правові аспекти. Право і суспільство. 2021. № 1. С. 273-279.

14. Смирнов М. І. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 1. С. 216-222. <http://law.stateandregions.zp.ua/>
15. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 96-103. <http://www.apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>
16. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>
17. Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 2 (75). С. 175-181. <https://ljd.dli.donetsk.ua/>
18. Смирнов М. І. Концептуальні питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 1. С. 542-546. <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>
19. Смирнов М. І. Концептуальні питання співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. Юридичний вісник. 2022. № 5. С. 198-205. <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-5-2022.html>
20. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини. Нове українське право. 2023. № 1. С. 172-180. <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/14>
21. Смирнов М. І. Основні аспекти діяльності та питання юрисдикції Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. Ампаро. 2022. № 4. С. 41-47. <http://law.journalsofznu.zp.ua/visnik-4-2022>

22. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 212-217. <http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/>
23. Смирнов М. І. Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 395-402. <http://pravoisuspilstvo.org.ua/index.php/archiv?id=174>
24. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. *Знання європейського права. Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
25. Смирнов М. І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 6. С. 98-102. <http://jes.nuoua.od.ua/6-2022>
26. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення: юрисдикційні аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 603-612. http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/APP_01_2023_FINAL.pdf
27. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2022. № 60. С. 90-94. <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=156>
28. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин: міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 401-410. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>
29. Смирнов М. І. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. *Прикарпатський юридич-*

- ний вісник. 2022. № 6. С. 227-231. <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/prikarpatskij-yuridichnij-visnik-6-2022>
30. Смирнов М. І. Створення та діяльність спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Правові новели. 2023. № 19. С. 169-177. <http://legalnovels.in.ua/19-2023>
31. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>
32. Смирнов М. І. Як ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду може вплинути на розслідування злочину агресії росії проти України. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 6. С. 164-169. <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/14>
26. Smyrnov M. I. Prosecution for the most serious international crimes committed in Ukraine during the full-scale military invasion of the aggressor country: international legal, jurisdictional and criminal procedural aspects. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph. Riga (Latvia). 2023. P. 613-626. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/322>

ТЕМА 2. НАПРЯМИ ТА ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Лекційні питання:

Напрями та види міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.

Процесуальні форми міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.

Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій.

Розшук, арешт і конфіскація майна, отриманого злочинним шляхом.

Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція).

Переїзди кримінального провадження.

Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та міжнародних судових установ.

Передача засуджених осіб для відбування покарання в країну їхнього громадянства.

Вивчення зазначеної теми слід розпочати із визначення напрямів та процесуальних форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, з'ясування суб'єктного складу здійснення співробітництва в цілому.

Різноманітність та масштабність питань, з метою вирішення яких здійснюється співробітництво, проявляється у його напрямках і формах, які досить яскраво засвідчують відмінність вищезазначених понять. При цьому під формою розуміється спосіб існування змісту, його організація, зовнішнє вираження, під напрямом – лінія руху чогось; шлях розвитку певних подій, явищ, їхня спрямованість, курс. Таким чином, напрямки міжнародного співробітництва у кримінальному процесі відображають шлях розвитку, спрямованість міжнародного співробітництва у кримінальному процесі у цілому, а форми – зовнішнє вираження міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві, його окремі ознаки.

Взаємодія держав у сфері кримінального процесу здійснюється за такими основними *напрямами*:

- гармонізація національного кримінального законодавства держав та криміналізація злочинів проти міжнародного права;
- гармонізація національного кримінально-процесуального права держав (в аспекті створення міжнародних стандартів функціонування кримінального правосуддя та поведження з його учасниками), надання допомоги з розслідування, судового розгляду кримінальних справ, виконання рішень по них;
- створення та діяльність міжнародних судових та правоохоронних органів;
- обмін інформацією та досвідом роботи компетентних органів із запобігання, припинення й розкриття злочинів, захисту та представництва інтересів учасників кримінального судочинства, розгляду та вирішення кримінальних справ; вжиття спільних методичних, навчальних, інформаційних, наукових заходів; співробітництво компетентних органів держав-учасниць взаємодії у міжнародних неюрисдикційних організаціях.

Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю здійснюється і шляхом взаємодії держав у питаннях кримінального процесу, тобто у кримінально-процесуальній сфері, і являє собою діяльність, яка реалізується у формі правовідносин, здійснювану органом досудового розслідування, прокурором, суддею відповідно до вимог міжнародних договорів та національного законодавства, яке регулює провадження у кримінальних справах, погоджена з компетентними органами та посадовими особами іноземних держав, а також міжнародними організаціями щодо отримання та надання допомоги у кримінальних справах під час досудового провадження, судового розгляду або виконання судового рішення.

Серед самостійних *процесуальних форм міжнародного співробітництва у кримінальному процесі* виокремлюються такі: міжнародна правова допомога у кримінальних справах (у вузькому розумінні); видача правопорушників для притягнення до кримінальної відповідальності або для виконання вироку; передача кримінального провадження (перейняття кримінального переслідування); передача засуджених осіб до країни їхнього громадянства та здійснення

нагляду за ними; визнання та виконання рішень іноземних судів або міжнародних судових установ.

Процесуальними ці форми є тому, що їх реалізацію регламентовано кримінальними процесуальними нормами, які містяться як у національних законодавствах держав, так і в міжнародних договорах. Відповідно, існують також *організаційно-правові форми* міжнародної взаємодії у кримінальному процесі, що спрямовані на організацію міжнародного співробітництва в зазначеній сфері між суб'єктами, які беруть у ній участь.

Щодо питання про учасників міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, студентам слід виходити з того, що міжнародні договори, а також КПК України виділяють два основних суб'єкта співробітництва, поєменованих, як, правило, *запитуюча* (держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа) та *запитувана* (держава, до компетентного органу якої направляється запит) *сторони*.

Орган, уповноважений від імені держави здійснювати міжнародне співробітництво (розглядати запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги) іменується *уповноваженим (центральним) органом держави*.

В Україні такими центральними органами виступають Офіс Генерального прокурора (щодо питань, які виникають у кримінальному провадженні під час досудового розслідування, крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, яке у таких випадках здійснює функції центрального органу України) та Міністерство юстиції України (відносно питань, що виникають під час судового провадження або виконання судових рішень у кримінальних справах), у складі яких функціонують спеціальні підрозділи з питань міжнародного співробітництва – департамент міжнародно-правового співробітництва ОГП та відділ міжнародного співробітництва та протоколу Міністерства юстиції України, структура та повноваження яких повинні бути з'ясовані студентами.

Органом, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом про співробітництво або який забезпечує безпосе-

редне виконання міжнародного запиту про здійснення співробітництва, є *компетентний* (процесуальний) орган. Студентам слід звернути увагу на те, що перелік адміністративних та судових органів, компетентних запитувати допомогу або виконувати доручення, може встановлюватися законами про ратифікацію договорів про правову допомогу, безпосередньо самими міжнародними договорами чи міжвідомчими угодами.

Зв'язок між центральними та процесуальними органами однієї держави відбувається через *територіальні органи* (прокуратури, управління юстиції) та центральні апарати правоохоронних відомств, що потребує від студентів знання організації судових та правоохоронних органів окремих іноземних держав.

Допоміжну функцію у питаннях взаємодії між державами можуть відігравати *Міністерство закордонних справ України, консульські та дипломатичні представництва*. За відсутності між державами міжнародного договору міжнародне співробітництво може бути здійснено на засадах взаємності. У такому випадку уповноважений (центральный) орган надсилає запит до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом. Статтею 547 КПК передбачається, що консульські установи або дипломатичні представництва інших держав мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам. Віденською конвенцією про консульські зносини від 24.04.1963 р. на консульських посадових осіб покладено функції з передачі судових та несудових документів, виконання судових доручень з отримання показань для судів представляємої держави (ст. 5).

Студентам шляхом аналізу положень міжнародних договорів слід з'ясувати особливості дипломатичного, централізованого, децентралізованого та безпосереднього порядку зносин держав з питань кримінального судочинства (каналів передачі міжнародних запитів) як щодо суб'єктного складу таких зносин, так і щодо характеру відповідних правовідносин. Особливості міжнародного співробітництва при здійсненні кримінального провадження щодо окремих видів злочинів можуть бути визначені угодами ад

нос, законами про ратифікацію міжнародних договорів про співробітництво, міжурядовими або міжвідомчими угодами, а також рішеннями міжнародних організацій (наприклад, щодо переслідування терактів – Рекомендацією № R 982) і Комітету Міністрів Рад Європи від 15.01.1982 р.).

Слід мати на увазі, що міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні та взаємодія державних органів з цього питання охоплює міжнародно-правові, адміністративно-правові та кримінальні процесуальні відносини, які виникають між визначеними міжнародними договорами або законами про їх ратифікацію центральними органами держав, міжнародних організацій, між цими органами та особами, у провадженні яких знаходиться кримінальна справа, між цими особами та іншими учасниками кримінально-процесуальної діяльності, що вказує на існування міжнародно-правових, адміністративно-правових та кримінально-процесуальних аспектів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Окрему увагу студентам необхідно звернути на можливість на можливість оскарження окремих рішень, що приймаються уповноваженими (центральними) та компетентними органами під час здійснення міжнародного співробітництва у конкретних кримінальних процесуальних питаннях.

Для поглиблення співробітництва держави можуть включати до складу дипломатичних представництв посадових осіб, уповноважених на координацію такої взаємодії – *офіцерів зв'язку (liaison officers)*, у зв'язку з чим потрібно з'ясувати, дипломатичні місії яких іноземних держав мають таких представників в Україні, та в яких місіях України за кордоном задіяні вітчизняні офіцери зв'язку, їх правовий статус.

Студентам необхідно враховувати, що процесуальні форми міжнародного співробітництва та порядок їх реалізації у кримінальному провадженні сьогодні визначено як КПК України (гл. 43-46 КПК), так і окремими чинними для співпрацюючих сторін багатосторонніми або двосторонніми договорами. При цьому слід звернути увагу на те, що міжнародними договорами можуть бути передбачені й інші форми міжнародного співробітництва. У такому випадку порядок здійснення останнього визначатиметься відповідним міжнародним договором.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Напрями та форми міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.
2. Форми міжнародного співробітництва в кримінальному судочинстві.
3. Міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій.
4. Розшук, арешт і конфіскація майна, отриманого злочинним шляхом.
5. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.
6. Перейняття кримінального провадження.
7. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав та міжнародних судових установ.
8. Передача засуджених осіб.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачу.

Щодо Мікульського (громадянина Польщі) Уповноваженим (центральним) органом України ухвалене рішення про екстрадицію до ФРН. Мікульський з таким рішенням не згоден.

Чи має він можливість оскаржити це рішення, якщо таку можливість він має, то до кого можна звертатись зі скаргою?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні напрями міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні?
2. Назвіть процесуальні форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні?
3. Які форми міжнародного співробітництва, передбачені міжнародними договорами?
4. Стосовно яких процесуальних форм міжнародного співробітництва застосовується принцип взаємності?
5. Хто виступає учасниками міжнародного співробітництва?
6. У чому полягає дипломатичний порядок зносин держав з питань кримінального провадження?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Процесуальна регламентація окремих форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.
2. Процесуальні та організаційно-правові форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.
3. Принципи та методи міжнародного співробітництва.
4. Учасники міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (транснаціонального та міжнародного кримінального процесу), їх класифікація та особливості правового статусу.
5. Дія кримінального процесуального законодавства по колу осіб.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римському статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський статут) Спр. № 1035/2001 від 11 липня 2001 р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.05.1959 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text
4. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05.1970 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_341#Text
5. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text
6. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_008#Text
7. Інструкція про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою від 14.05.2009 № v0217320-09 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0217320-09#Text>

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
9. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : Інструкція, затверджена Наказом ГПУ від 18.09.2015 № 223 //: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0223900-15#Text>
10. Європейська конвенція щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text
11. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text
12. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.04.1983 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
14. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
15. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. //: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

Допоміжна література:

1. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>
3. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
4. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0>

- %b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y
5. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 6. Підгородинська А. В. Принципи міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. Вип. 32. О. : Юрид. л-ра. С. 369–375.
 7. Смирнов М. І. Вдосконалення порядку тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція сучасної України: виклики та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. до 75-річчя д.ю.н., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 20 листоп. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 60-65.
 8. Смирнов М. І. Видача (екстрадиція) осіб для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Теоретико-методологічні засади правознавчих та суспільних наук: історія становлення та сучасні тенденції : матеріали міжнар. наук. спеціаліз. конф. (м. Тернопіль, 19 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 13-17. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/issue/view/19.03.2021-3/481>
 9. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 96-103. <http://www.apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>
 10. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>
 11. Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 2 (75). С. 175-181. <https://ljd.dli.donetsk.ua/>

12. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glaucr.kr.ua
13. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 18-19 бер. 2021 р.). Рівне, 2021. С. 187-190. <https://www.megu.edu.ua/uk/>
14. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції у кримінальному провадженні ускладненому іноземним елементом. Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 бер. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 77-80. http://www.blackseafoundationoflaw.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-08-04-07-46-01&catid=2:2010-08-03-10-46-03&Itemid=14
15. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. Право і суспільство. 2021. № 2. С. 212-217. <http://www.pravoisuspiilstvo.org.ua/>
16. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
17. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Сучасний стан і перспективи розвитку юридичної освіти в Україні в умовах європейської інтеграції : матеріали підсум. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 86-90. <http://elar.naiu.kiev.ua>
18. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримають-

- ся під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 308-311.
19. Смирнов М. І. Перспективи використання інформаційних технологій під час надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях, ускладнених іноземним елементом в умовах поширення COVID-19. Кримінально-правова охорона конституційних прав і свобод людини в умовах COVID-19 : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2021 р.). Харків, 2021. С. 102-105.
 20. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
 21. Смирнов М. І. Порядок тимчасової передачі особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 30) : матеріали міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Тернопіль, 11 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 34-37. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3170
 22. Смирнов М. І. Проведення слідчої (розшукової) дії або судового засідання за допомогою відеоконференції. Право та державне управління. 2021. № 1. С. 133-139. <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/>
 23. Смирнов М. І. Процесуальний порядок та особливості отримання показань шляхом відеоконференції від осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круг. столу (м. Львів, 11 черв. 2021 р.). Львів, 2021. С. 301-305. <https://www.lvduvs.edu.ua/component/k2/item/2211-11-chervnia-vidbudetsia-kruhlyi-stil-kryminalna-iustytisia-v-ukraini-realii-ta-perspektyvy>
 24. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за

- найтяжчий міжнародний злочин: міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 401-410. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>
25. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>
26. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
27. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>
28. Смирнов М. І. Тимчасова передача особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26-27 бер. 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 109-112. <http://www.istina-zp.org.ua/>
29. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

ТЕМА 3. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА В КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Лекційні питання:

Поняття та види міжнародної правової допомоги.

Правове регулювання питань міжнародної правової допомоги.

Підстави та умови запиту міжнародної правової допомоги. Обставини, що перешкоджають її наданню.

Процесуальна форма та предмет міжнародного слідчого доручення.

Форми надання міжнародної правової допомоги. Вручення документів та повісток, шляхи вручення та процесуальне оформлення; виклик свідків, експертів, потерпілих, цивільних позивачів та відповідачів для участі в іноземному кримінальному процесі; доставка осіб, що тримаються під вартою, для допиту як свідків; отримання показань, заяв; прикордонне переслідування; контрольована поставка. Міжнародний розшук, арешт та конфіскація отриманих незаконним шляхом грошових коштів і майна

Дистанційне провадження процесуальних дій (процесуальні, тактичні та технологічні аспекти застосування теле-, відеоконференцзв'язку.

Використання в доказуванні по кримінальних справах фактичних даних, отриманих за межами України.

Особливості взаємодопомоги в кримінальних справах у правовому просторі ЄС.

Спільні слідчі групи: підстави і порядок створення та функціонування.

Вивчення даної теми слід розпочати зі з'ясування особливостей міжнародної правової допомоги у кримінальних справах, оскільки існує декілька підходів до визначення цього поняття. В науці кримінального процесу існує широке і вузьке розуміння терміну «правова допомога у кримінальних справах». Широке розуміння розрізняє в ній і виконання процесуальних дій, і видачу переслідуваних осіб, і передачу кримінального провадження. Так, на

думку деяких вчених, правова допомога у кримінальних справах полягає у здійсненні (за відповідним проханням) компетентними органами однієї держави дій, виконання яких необхідне для розслідування кримінальної справи, її розгляду в суді (в тому числі міжнародному) або для виконання назначеного покарання в іншій (запитуючій) державі. Інші вчені визначають правову допомогу «як приватне завдання із встановлення істини й ухвалення законного рішення у справі, постановлене компетентним органом запитуючої держави і вирішене за допомогою виконання компетентним органом запитуваної держави окремих процесуальних дій чи оперативно-розшукових заходів на підставі власного законодавства з можливим урахуванням специфіки законодавства іншої сторони». Невід'ємною характеристикою правової допомоги, що відрізняє її від інших форм співробітництва, є часткова передача запитуючою державою компетенції у власній кримінальній справі іншій державі. Саме повноваження з одержання доказів, виконання процесуальних дій і здійснення оперативно-розшукових заходів передаються при взаємній правовій допомозі у кримінальних справах компетентним органом однієї держави компетентному органу іншої держави. Передача компетенції знаходить своє вираження в дозволі державою можливості збирання доказів у власній кримінальній справі іноземними компетентними органами, а також у визнанні доказів, отриманих на підставі іноземного кримінального процесуального законодавства, допустимими й такими, що відповідають вимогам національного законодавства запитуючої держави.

В деяких джерелах у поняття правової допомоги у кримінальних справах включається не тільки провадження процесуально-слідчих дій, але і видачу, передачу осіб, засуджених іноземними судами, до країни свого громадянства, здійснення кримінального переслідування, передачу предметів.

Смирнов М. І. визначає правову допомогу у кримінальних справах як передбачену міжнародними договорами, національним кримінальним процесуальним законодавством або засновану на принципі взаємності діяльність компетентних органів запитуваної договірної сторони з проведення на її території або сприяння в проведенні на території запитуючої договірної держави процесуальних дій з метою

сприяння розслідуванню, розгляду і вирішення кримінальної справи, що знаходиться в провадженні компетентних органів запитуючої договірної сторони¹. Аналіз сфери дії відповідних міжнародних договорів, окремих розділів ряду конвенцій з питань надання правової допомоги свідчить про тенденцію щодо диференціації процесуальних напрямів взаємодії, їх відособленого правового регулювання, а також необхідності розмежування між власне правовою допомогою у кримінальних справах та видачею, кримінальним переслідуванням, передачею засуджених осіб в країну свого громадянства для відбування покарання, співробітництвом у сфері ОРД. У сфері міжнародного співробітництва договірних сторін існує прагнення врегулювати самостійними договорами кожен з напрямів взаємодії.

Отже, *міжнародна правова допомога* – це одна з процесуальних форм міжнародного співробітництва, що становить собою передбачену кримінальним процесуальним законодавством України, або заснована на принципі взаємності діяльність компетентних органів запитуваної сторони з проведення на її території або сприяння в проведенні на території запитуючої сторони процесуальних дій з метою сприяння досудовому розслідуванню, судовому розгляду або виконанню прийнятих рішень у кримінальному провадженні, яке здійснює компетентний орган запитуючої сторони.

В науці виокремлюються *активна правова допомога* – здійснення необхідних процесуальних дій компетентними органами Запитуваної держави, надання інформації тощо за запитом запитуючої держави у справі, що знаходиться у провадженні останньої; та *пасивна правова допомога* – надання можливості самостійного проведення таких дій на території запитуваної держави представниками компетентних органів запитуючої сторони. Студентам необхідно з'ясувати переваги та недоліки активного та пасивного видів міждержавної правової допомоги, та можливість її надання за кримінальним процесуальним законодавством України.

Студентам необхідно навчитися виокремлювати *правові* (наявність чинного міжнародного договору, або застосування принципу взаємності) та *фактичні* (достатні дані про об'єктивну неможливість проведення запитуваної процесуальної дії в межах

¹ Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкі-рідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.

юрисдикції запитуючої держави та існування юрисдикції запитуваної сторони на проведення дій зі збирання, перевірки доказів або іншої значимої для кримінального провадження інформації) *підстави, умови* (виконання дії, щодо якої надійшов запит, якщо це не суперечить конституційним засадам України та не може заподіяти шкоду її суверенітету, безпеці, громадському порядку або іншим суттєвим інтересам України; виконання дії належить до компетенції органів досудового розслідування, прокуратури або суду; дотримання правила подвійної кримінальності тощо), а також *приводи* до міжнародної правової допомоги під час кримінального провадження.

Основним *приводом* до взаємодії з іноземними судовими і правоохоронними органами є слідче або судове доручення, тобто засноване на міжнародно-правових нормах та нормах діючого кримінального процесуального законодавства прохання суду, прокурора або слідчого за погодженням з прокурором до компетентного органу іноземної держави про проведення процесуальних дій, що виконується відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства обох сторін та міжнародних договорів. Предметом міжнародної правової допомоги, як правило, є діяльність компетентного органу із проведення процесуальних дій. Відповідно до п. 4, 5 ч. 1 ст. 541 КПК, суб'єктами міжнародної правової допомоги є запитуюча сторона – держава, компетентний орган якої звертається із запитом або міжнародна судова установа, і запитувана сторона – держава, до компетентного органу якої направляється запит. Міжнародні договори України також чітко визначають суб'єктів правової допомоги і обмежують можливість використання фізичними (не уповноваженими) особами передбачених ними механізмів¹.

Слідче або судове доручення про надання міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні спрямовується відповідно до передбаченої міжнародними договорами та кримінальним процесуальним законодавством України процедури. Доручення про надання міжнародної правової допомоги направляє повноважна посадова особа відповідного органу, яка здійснює кримінальне провадження, в уповноважений (центральный) орган України з надання міжнарод-

¹ Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкі-рідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.

ної правової допомоги або, якщо це передбачено міжнародним договором України, територіальний чи інший компетентний орган.

Форма та зміст міжнародного запиту про надання/отримання правової допомоги детально визначені кримінальним процесуальним законодавством України. Студентам необхідно ознайомитися з положеннями КПК України та окремими міжнародними договорами щодо цього питання, а також відомчими вказівками. Необхідним є детальне вивчення та аналіз процесуального порядку надання/отримання правової допомоги за кримінальним процесуальним законодавством України.

КПК України передбачає наступні види правової допомоги: вручення документів та рішень; тимчасову передачу; виклик особи, яка перебуває за межами України; допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції; розшук, арешт і конфіскацію майна; контрольовану поставку; прикордонне переслідування; створення і діяльність спільних слідчих груп.

Студентам слід мати на увазі, що реалізація інституту правової допомоги може відбуватися і за відсутності міжнародного договору на підставі запиту іншої держави чи на засадах взаємності. У такому випадку уповноважений (центральный) орган України, надсилаючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги.

Студентам слід мати на увазі, що на території України з метою виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги можуть бути проведені будь-які процесуальні дії, передбачені КПК України, або чинним міжнародним договором України.

Вивчення теми про правову допомогу у кримінальному провадженні пов'язано з проблемами з використання в доказуванні фактичних даних, отриманих за межами України. Студентам слід з'ясувати наявність додаткових критеріїв допустимості доказів, отриманих в порядку міжнародної правової допомоги.

Прийнятим резолюцією 45/117 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990 р. Типовим договором про взаємну допомогу в галузі кримінального правосуддя передбачені такі види правової допомоги: а) одержання показань свідків і заяв від окремих осіб; б) сприяння

в наданні затриманих або інших осіб для давання показань свідків або надання допомоги в проведенні розслідувань; в) надання судових документів; г) проведення розшуків і арештів майна; г) обстеження об'єктів і ділянок місцевості; д) надання інформації і речових доказів; е) надання оригіналів або завірених копій відповідних документів і матеріалів, включаючи банківські, фінансові, юридичні і ділові документи.

У Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятій резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї ООН від 15.11.2000 р., і факультативних протоколах до неї правова допомога відповідно до ст. 18 може запитуватися в таких цілях: а) одержання показань свідків або заяв від окремих осіб; б) вручення судових документів; в) проведення обшуку і здійснення виїмки або арешту; г) огляд об'єктів і ділянок місцевості; г) надання інформації, речових доказів і оцінок експертів; д) надання оригіналів або завірених копій відповідних документів і матеріалів, включаючи урядові, банківські, фінансові, корпоративні чи комерційні документи; е) виявлення або відстеження доходів від злочинів, майна, засобів вчинення злочинів або інших предметів для цілей доказування; є) сприяння добровільній явці відповідних осіб до органів запитуючої держави; ж) надання будь-якого іншого виду допомоги, що не суперечить внутрішньому законодавству запитуваної держави. При цьому використання таких спеціальних методів розслідування в контексті міжнародного співробітництва, як електронне спостереження чи інші форми спостереження, агентурні операції, регулюється ст. 20 «Спеціальні методи розслідування» і ст. 27 «Співробітництво між правоохоронними органами» Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності.

Більшість міжнародних договорів України у зміст міжнародної правової допомоги включають аналогічні процесуальні дії.

Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому цим Кодексом, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентно-

го органу іноземної держави. У разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія може запитуватися лише після надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому цим Кодексом. При цьому належно засвідчена копія такого дозволу долучається до матеріалів запиту.

Низкою міжнародних договорів (Другим додатковим протоколом від 08.11. 2001 р. до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.04.1959 р. Договорі ЄС про взаємодопомогу у кримінальних справах між державами – членами ЄС 2000 р.), КПК України (ст. 571 передбачається можливість створення т.зв. *спільних слідчих груп* (joint investigation teams) для розслідування транснаціональних злочинів. При вивченні питання про діяльність таких груп, необхідно звернути увагу на їх склад, призначення та повноваження керівника групи, членів та відряджених членів групи. Особливий статус ССГ позначається на особливостях проведення ССГ процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень, надання доручень національним слідчим та іншим правоохоронним органам. Окрему увагу слід звернути на питання здійснення прокурорського нагляду та судового контролю за діями та рішеннями ССГ, а також вирішення питання про закінчення розслідування ССГ та подальшу підсудність розслідуваних ними кримінальних справ.

Студентам слід звернути увагу на те, що спільні форми судочинства не обмежуються лише діяльністю на рівні спільного розслідування, що пов'язано із створенням *спільних судових органів*, як правило, з повноваженнями *ad hoc*.

Прикладом організації спільних форм розслідування та судового провадження у кримінальних справах може бути СПСО, для чого створено *Євроюст*. У зв'язку з чим необхідно з'ясувати правовий статус, структуру Євроюсту, його функції та порядок взаємодії держав-членів ЄС через Євроюст, можливість використання Євроюсту правоохоронними та судовими органами України.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття та види міжнародної правової допомоги.
2. Правове регулювання питань міжнародної правової допомоги.

3. Підстави та умови запиту міжнародної правової допомоги. Обставини, що перешкоджають її наданню.
4. Процесуальна форма та предмет міжнародного слідчого доручення.
5. Форми надання міжнародної правової допомоги. Вручення документів та повісток, шляхи вручення та процесуальне оформлення; виклик свідків, експертів, потерпілих, цивільних позивачів та відповідачів для участі в іноземному кримінальному процесі; доставка осіб, що тримаються під вартою, для допиту як свідків; отримання показань, заяв; прикордонне переслідування; контрольована поставка. Міжнародний розшук, арешт та конфіскація отриманих незаконним шляхом грошових коштів і майна
6. Дистанційне провадження процесуальних дій (процесуальні, тактичні та технологічні аспекти застосування теле-, відеоконференцзв'язку.
7. Використання в доказуванні по кримінальних справах фактичних даних, отриманих за межами України.
8. Особливості взаємодопомоги в кримінальних справах у правовому просторі ЄС.
9. Спільні слідчі групи: підстави і порядок створення та функціонування.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Слідчий нацполіції, розслідуючи кримінальну справу про вбивство в кафе «Росинка» гр.-на Швейцарії Зігфрида фон Штрассе, встановив, що вбитий був номінальним директором швейцарського підприємства «Вікторія ЛТД». За оперативною інформацією «Вікторія ЛТД» фактично належить гр.-ну України Шевчуку, який на момент слідства перебуває у Швейцарії. Вважаючи за необхідне встановити характер взаємовідносин, що існували між Шевчуком та вбитим, слідчий вирішив направити до швейцарських правоохоронних органів запит про допит як свідків: Шевчука, дружини вбитого та бухгалтера «Вікторії ЛТД».

В якому порядку повинно направлятися вказане міжнародний запит (хто складає, мова, через які органи передається запит, правові підстави для його направлення), зважаючи, що між Україною і

Швейцарією відсутній двосторонній міжнародний договір про правову допомогу?

Які питання мають поставити швейцарські правоохоронці Шевчуку, дружині вбитого, бухгалтеру швейцарського підприємства?

Складіть проект міжнародного запиту про надання правової допомоги.

Задача 2. При провадженні досудового розслідування про завдання Петрову тяжких тілесних ушкоджень, підозрюваний Грицько дав показання про те, що вказані ушкодження він завдав потерпілому ноутбуком у стані необхідної оборони, коли той намагався завдати Грицьку удар в голову за ненадання місця в маршрутці. У зв'язку з цим виникла потреба додаткового допиту потерпілого Петрова, який на момент розслідування був призначений віце-консулом України в Мюнхені.

Чи може слідчий дати доручення Генеральному консулу України в Мюнхені (ФРН) допитати як потерпілого віце-консула Петрова?

Складіть проект такого міжнародного запиту.

Яке рішення повинен прийняти Генеральний консул, якщо Петров поставить вимогу про його допит у присутності адвоката і відповідно до вимог Кримінального процесуального законодавства ФРН?

Питання для самоконтролю:

1. Що таке міжнародна правова допомога?
2. Що є предметом міжнародної правової допомоги?
3. Розкрийте суб'єктів міжнародної правової допомоги.
4. Які процесуальні дії можуть бути проведені в порядку міжнародної правової допомоги?
5. Який порядок зносин під час міжнародної правової допомоги?
6. Які вимоги передбачені до форми та змісту запиту про міжнародну правову допомогу?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Активна та пасивна правова допомога у кримінальному провадженні. Проблема надання пасивної правової допомоги.
2. Питання участі представників судових та правоохоронних органів запитуючої держави при виконанні іноземного запиту.

3. Підстави, приводи та умови надання міжнародної правової допомоги.
4. Вимоги до складання запиту про міжнародну правову допомогу.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20.05.1959 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text
4. Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05.1970 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_341#Text
5. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text
6. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_008#Text
7. Європейська конвенція щодо іноземного законодавства від 07.06.1968 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_112#Text
8. Інструкція про порядок виїзду конвойних груп МВС у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою від 14.05.2009 № v0217320-09 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0217320-09#Text>
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
10. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.04.1983 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
11. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
12. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

13. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародно-правового співробітництва : Інструкція, затверджена Наказом ГПУ від 18.09.2015 № 223 //: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0223900-15#Text>
14. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. //: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>

Допоміжна література:

1. Алєнін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Алєнін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>
3. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
4. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
5. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
6. Підгородинська А. В. Принципи міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства. Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. Вип. 32. О. : Юрид. л-ра. С. 369–375.
7. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий

- електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>
8. Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 2 (75). С. 175-181. <https://ljd.dli.donetsk.ua/>
 9. Смирнов М. І. Міжнародна правова допомога як форма міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19-20 бер. 2021 р.). Львів, 2021. С. 53-57. <http://www.wcenter.org.ua/index.php/conferenc/16--1-r-28-2012-.html>
 10. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. Право і суспільство. 2021. № 2. С. 212-217. <http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/>
 11. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
 12. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>

ТЕМА 4. ВИДАЧА (ЕКСТРАДИЦІЯ) ОСІБ ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АБО ДЛЯ ВИКОНАННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ

Лекційні питання:

Поняття, види та правове регулювання видачі особи. Класифікація видачі.

Підстави та умови видачі особи. Межі кримінальної відповідальності виданої особи.

Дотримання прав особи під час видачі. Відшкодування шкоди, завданої незаконним взяттям під варту особи, яка підлягає видачі та незаконною її видачею.

Підстави та порядок затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Підстави та порядок застосування тимчасового арешту для забезпечення видачі особи. Підстави та порядок застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи. Застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою для забезпечення видачі особи.

Повноваження центрального органу України щодо видачі особи.

Порядок підготовки та направлення запиту про видачу особи. Рішення за запитом про видачу особи. Порядок оскарження рішення про видачу особи. Витрати, пов'язані з вирішенням питання про видачу особи іноземній державі.

Загальна характеристика та основні етапи екстрадиційного процесу. Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати та її видачу. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи. Прийняття рішення за запитом про видачу особи. Фактична передача особи за запитом про видачу під юрисдикцію запитуючої держави. Прийом виданої особи органами запитуючої держави та її етапування до місця проведення кримінального провадження.

Спрощений порядок видачі особи з України.

Традиційно вважається, що метою всієї системи кримінальної юстиції є боротьба із злочинністю. Слід зазначити, що це лише

одне з поставлених завдань правосуддя. Не менш важливим завданням представляється також забезпечення гарантій дотримання прав людини, яка включається в сферу кримінального процесу, недопустимість притягнення до кримінальної відповідальності невинної особи. Таким чином, завдання притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб пов'язана із засобом її досягнення – необхідністю суворого дотримання прав людини і основоположних свобод. Завданням екстрадиційного процесу є досягнення єдності мети невідворотності покарання та захисту прав людини.

При вивченні даної теми студентам слід мати на увазі, що інститут видачі має найдавнішу історію серед інших форм міжнародного співробітництва у кримінальному процесі.

Інститут видачі представляє собою поєднання прав держав з правами людини. Рішення про видачу – суверенне право держави, однак реалізується воно відповідно до норм міжнародного та внутрішнього права, в тому числі й прав людини. В міжнародному праві під екстрадицією розуміється процес передачі злочинців відповідно до норм міжнародного права іншій державі для застосування кримінального покарання.

Екстрадиція (extradition з англ.) – передача видача особи, яка вчинила злочин. В літературі під видачею розуміється: а) акт правової допомоги, заснований на міжнародних договорах та загальновизнаних нормах і принципах міжнародного права, який заключається в передачі обвинуваченого або засудженого державою (на території якої він знаходиться) державі, яка вимагає його передачі (на території якої особа здійснила злочин або громадянином якої вона є), або державі, постраждалій від злочину для притягнення такої особи до кримінальної відповідальності або для приведення вироку до виконання; б) «процедура, згідно якої держава, під юрисдикцією якої переслідується особа, запитує та отримує цю особу з держави, де вона переховується, з метою подальшого притягнення до кримінальної відповідальності або для забезпечення виконання вироку». В спеціальній літературі висловлюється думка, що екстрадиція представляє собою одноактну дію. Однак більшість вчених, а також законодавець критично відносяться до такого твердження, зазначаючи, що екстрадиція являє собою процес.

Відповідно до ст. 541 КПК України видача особи (екстрадиція) є однією з процесуальних форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Екстрадиція визначається як видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. В літературі зазначається декілька аспектів поняття екстрадиції – як акту передачі особі іншій державі та як певної процедури (екстрадиційного провадження).

Існує декілька *підстав для класифікації видачі*: за метою (для притягнення її до кримінальної відповідальності (тобто до набрання вироком законної сили), так і для виконання вироку); за умовами видачі (безумовна, умовна, спрощена, повторна видача, пер видача); за принципами кримінальної юрисдикції запитуючої сторони (територіальний, персональний, універсальний) щодо особи, яку видають; у залежності від правового зв'язку особи і держави, що його видає; правової підстави, на основі якої здійснюється видача; форми участі держави у процедурі видачі; способу передачі виданої особи.

Слід звернути увагу на те, що обов'язковою правовою підставою видачі особи з України є наявність міжнародного договору про видачу, укладеного з відповідною державою, а фактичною підставою – перебування особи, видача якої запитується за вчинення екстрадиційного злочину, на території запитованої держави. Єдиним приводом до екстрадиції злочину є клопотання про її видачу, хоча окремі етапи екстрадиційного процесу можуть здійснюватися за наявності інших приводів (наприклад, затримання або тимчасовий арешт).

Студентам необхідно проаналізувати умови видачі (екстрадиційність злочину, правило *ad hoc*). Так, *екстрадиційність* злочину визначається за критерієм мінімального строку покарання за вчинення злочину, за яким запитується видача, у виді позбавлення волі. Окремою умовою видачі особи є дотримання так званого «правила подвійної кримінальності». Це правило, по-перше, вимагає наявності злочину як необхідної умови кримінальної відповідальності, а, по-друге, діяння, за вчинення якого запитується видача особи, має бути кваліфіковане як злочин за законодавством і запитуючої, і запитованої держав.

Правило *ad hoc (спеціальності)* поширюється лише на злочини, які вчинені особою до її видачі (екстрадиції). Для притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після

видачі, отримання спеціальної згоди іноземної держави, що видала особу, не вимагається.

Порушення правила *ad hoc* (спеціальності) є порушенням кримінального процесуального законодавства і має наслідком скасування процесуальних рішень, ухвалених із таким порушенням.

КПК України у ст. 589 встановлює відкритий перелік обставин, що можуть перешкоджати видачі особи та бути підставою для відмови у видачі.

За своїм правовим характером обставини, що виключають видачу, можуть бути (залежно від їх формулювання у міжнародному договорі про видачу) *імперативними* (обов'язковими до застосування) або *дискреційними* (застосування яких залежить від розсуду центрального органу запитуваної держави).

Відповідно до Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р. видача не здійснюється (імперативні обставини):

якщо правопорушення, у зв'язку з яким вона запитується, розглядається запитуваною Стороною як політичне правопорушення або правопорушення, пов'язане з політичним правопорушенням, або якщо запитувана Сторона має достатньо підстав вважати, що запит про видачу правопорушника за вчинення звичайного кримінального правопорушення був зроблений з метою переслідування або покарання особи на підставі її раси, релігії, національної належності чи політичних переконань або що становище такої особи може бути зашкоджене з будь-якої з цих причин (убивство або замах на вбивство глави держави або члена його сім'ї не вважається політичним правопорушенням) (ст. 3);

якщо правопорушення передбачене військовим правом і не є правопорушенням за звичайним кримінальним правом (ст. 4);

якщо щодо правопорушення була проголошена амністія в запитуваній державі і за яке ця держава мала компетенцію переслідувати згідно з її кримінальним законодавством (ст. 4 Додаткового протоколу 1978 року).

Відповідно до Європейської конвенції 1957 року у видачі може бути відмовлено (дискреційні обставини):

якщо правопорушення за законодавством запитуваної держави вважається вчиненим повністю або частково на її території або в місці, яке розглядається як її територія (ст. 7);

якщо компетентні органи запитуваної держави переслідують особу у зв'язку із правопорушенням (правопорушеннями), за яке вимагається видача (ст. 8);

якщо компетентні органи запитуваної держави проголосили остаточне рішення щодо відповідної особи у зв'язку із правопорушенням (правопорушеннями), за яке вимагається видача (правило *non bis in idem*) (ст. 9);

якщо особа, видача якої запитується, за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю (Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1957 рік, Додаткового протоколу 1975 року та Другого додаткового протоколу 1978 року до Конвенції» від 16 січня 1998 року № 43/98-ВР).

Важливо з'ясувати міжнародно-правові, кримінально-правові та кримінальні процесуальні аспекти екстрадиції особи.

Аналіз положень КПК дозволяє виокремити такі *етапи екстрадиційного провадження*: 1) офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати, 2) встановлення місця перебування такої особи на території запитуваної держави; 3) направлення запиту про видачу такої особи; 4) екстрадиційна перевірка – перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; 5) прийняття рішення за запитом про видачу особи; 6) фактична передача такої особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Питання екстрадиційного провадження врегульовано главами 42, 44 КПК, чинними міжнародними договорами України, що передбачають видачу особи (Європейською конвенцією про видачу правопорушників 1957 року, Мінською конвенцією 1993 року, двосторонніми договорами та ін.), а також підзаконними нормативно-правовими актами.

Студентам необхідно визначити порядок, строки та суб'єктів проведенні екстрадиційної перевірки. Крім того, важливим є з'ясування особливостей застосування процесуальних заходів примусу з метою забезпечення видачі особи (затримання, тимчасового та екстрадиційного арештів), можливостей оскарження рішень щодо їх застосування, а також особливостей застосування спрощеної видачі.

Екстрадиційний процес є складною, тривалою у часі процедурою, у зв'язку з чим виникає необхідність у спрощенні останньої

. Держави намагаються її прискорити, у тому числі першу, підготовчу стадію – затримання і арешт особи. У межах Європейського Союзу функціонує Європейський ордер на арешт, мета якого – створення спрощеного порядку видачі між державами – членами ЄС, використовуючи принцип взаємного визнання процесуальних рішень. Порядок його реалізації визначено Рамковим рішенням від 13.06.2002 р. Так, відповідно до положень останнього, виокремлюються 32 склади злочини, за які можлива видача, у державі-ініціатора розшуку законодавством повинно передбачатися за його вчинення покарання у виді позбавлення волі на строк не менше трьох років, а видача здійснюється без проведення перевірки щодо подвійної кримінальності. У разі, коли особа надає згоду на свою видачу, рішення про виконання ордеру повинно бути прийнято через 10 днів після надання відповідної згоди. В іншому випадку заключне рішення про виконання ордеру повинно бути прийнято протягом 60 днів з моменту затримання особи. Фактична передача особи має відбутися не пізніше 10 днів після винесення рішення про виконання європейського ордеру на арешт. Зазначений випадок є виключенням з конвенційного механізму правового регулювання і має власний порядок, тобто виступає специфічною процедурою видачі поза конвенційним механізмом, отже не буде предметом глибокого осмислення у даній статті. Окрему увагу, вважаю, необхідно звернути на конвенційний механізм спрощеного порядку видачі осіб (екстрадиції), оскільки саме він законодавчо встановлений у КПК України.

Аналіз ст. 588 КПК України дозволяє дійти висновку про можливість виокремлення двох порядків видачі особи (екстрадиції): звичайного, що здійснюється у загальному порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, складного і досить тривалого у часі, а також спрощеного, який на відміну від звичайного, за наявності відповідної згоди особи, видача якої запитується, є менш тривалим, зокрема й за рахунок не здійснення (здійснення не в повному обсязі) екстрадиційної перевірки у повному обсязі. Спрощений порядок видачі осіб було встановлено у КПК України 2012 року, однак Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України у зв'язку із ратифікацією Третього додаткового протоколу та Четвертого додаткового

протоколу до Європейської конвенції про видачу правопорушників» від 02.10.2018 р. останній зазнав змін.

Так, особі, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) в іноземну державу, надано право у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, одночасно надаючи згоду на видачу (екстрадицію), відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності.

Зауважимо, що межі кримінальної відповідальності виданої особи чітко окреслені законодавцем (ст. 576 КПК України), виступають надійною правовою гарантією для особи, видача якої запитується, щодо неможливості бути притягнутим до кримінальної відповідальності або виконання вироку за ті злочини, за які не було запитано видачу (екстрадицію). У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу. Вважаємо, що державам слід дотримуватись зазначеного правила, зокрема й метою захисту прав особи, щодо якої здійснюється екстрадиційне провадження, підтримання репутації на світовій арені та мотивування застосування спрощеного порядку видачі, оскільки застосування зазначеного порядку може бути тісно пов'язано із спеціальним правилом щодо меж кримінальної відповідальності.

Затримана особа може надати письмову заяву про згоду на її видачу (екстрадицію) за спрощеною процедурою при вирішенні питання про застосування тимчасового арешту. У зазначеному випадку прокурор, звертаючись із клопотанням до слідчого судді про застосування тимчасового арешту, додає, разом із іншими матеріалами, визначеними у ч. 4 ст. 583 КПК України, таку заяву. Також законом передбачено обов'язок слідчого судді роз'яснити особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію), з'ясувати бажання особи скористатися цими правами, перевірити добровільність надання особою згоди на видачу, відмовитись від застосуван-

ня спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення нею правових наслідків такої згоди (відмови) під час розгляду клопотання про застосування тимчасового арешту. Відповідно, письмова заява про згоду на видачу (екстрадицію) за спрощеною процедурою може бути надана як до судового розгляду клопотання про застосування тимчасового арешту, так і у процесі такого розгляду. За результатами такого розгляду слідчий суддя може постановити ухвалу про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та/або відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту; про застосування тимчасового арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію).

Зважаючи на вказівку ч. 7 ст. 584 КПК України, відповідну згоду особа може надати також до або під час вирішення питання про застосування екстрадиційного арешту слідчим суддею. Слідчий суддя за результатами розгляду постановляє ухвалу, зокрема, про: затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту; затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту, або про застосування екстрадиційного арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію). Копія ухвали слідчого судді за результатами розгляду питання щодо затвердження згоди на видачу особи (екстрадицію) і в першому, і в другому випадку невідкладно направляється уповноваженому (центральному) органу України через відповідну обласну прокуратуру разом із копією письмової заяви особи про згоду на її видачу (екстрадицію) та іншою інформацією, необхідною для прийняття рішення уповноваженим (центральним) органом України.

Уповноважений (центральный) орган України розглядає питання про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку за наявності інформації щодо: 1) прийняття компетентним органом іноземної держави стосовно особи рішення про тримання під вартою або вироку, який набрав законної сили, а також підтвердження того, що особа розшукується компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку; 2) характеру і правової кваліфікації вчиненого особою кримінально-

го правопорушення, зокрема про максимальну межу покарання або покарання, призначене згідно з вироком, який набрав законної сили, а також про відбуту частину покарання; 3) даних про особу, яка розшукується компетентним органом іноземної держави для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку, зокрема про її громадянство; 4) обставин вчинення особою кримінального правопорушення, зокрема про час, місце, ступінь участі особи, інші обставини вчинення кримінального правопорушення; 5) наслідків вчиненого особою кримінального правопорушення (за можливості); 6) строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення згідно із законодавством іноземної держави, яка розшукує особу. Якщо особа розшукується з метою виконання вироку, який набрав законної сили, необхідно надати інформацію про те, чи було ухвалено вирок за відсутності обвинуваченого. За необхідності уповноваженим (центральним) органом України може бути запитано додаткову інформацію у компетентного органу іноземної держави.

Також частиною четвертою ст. 585 КПК України передбачено право особи, стосовно якої застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, до прийняття рішення про видачу, надати згоду на її видачу, в якій зазначити про відмову від застосування спеціального правила. Така заява підлягає невідкладному розгляду слідчим суддею у порядку, передбаченому ч.7,8 ст. 584 КПК за участю прокурора, особи, яка подала заяву, її захисника та за потреби перекладача.

Окрему увагу необхідно звернути на встановлення положення про неможливість оскарження ухвали слідчого судді про: затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту, затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту.

Спростення у процедурі видачі, як правило, стосується обсягу проведення екстрадиційної перевірки. Відповідно, рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку може бути прийняте уповноваженим (центральним) органом до надходження запиту про видачу без обов'язкового проведення екстрадиційної перевірки у повному обсязі.

Рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку вноситься керівником уповноваженого (центрального) органу України або уповноваженою ним особою протягом п'яти робочих днів із дня одержання ухвали слідчого судді, є остаточним і оскарженню не підлягає. Якщо приймається рішення про видачу особи (екстрадицію) у спрощеному порядку, фактична передача особи здійснюється протягом десяти робочих днів з дня повідомлення компетентному органу іноземної держави про зазначене рішення (строк може бути продовжено центральним органом до тридцяти днів). При цьому відстрочення фактичної передачі особи з підстав, передбачених ст. 592 КПК України, не допускається.

Якщо уповноваженим (центральним) органом приймається рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку, остання здійснюється у звичайному порядку.

Слід зазначити, що спрощений порядок видачі особи (екстрадиції) здійснюється не в усіх випадках. Так, перепорою для його застосування є притягнення особи до кримінальної відповідальності чи відбування особою покарання на території України є: наявність обґрунтованих підстав вважати, що особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), є громадянином України; що видача (екстрадиція) певної особи може суперечити інтересам національної безпеки України; ненадання компетентним органом іноземної держави на вимогу уповноваженого (центрального) органу України інформації, необхідної для прийняття рішення про видачу, а також у разі притягнення особи до кримінальної відповідальності чи відбування особою покарання на території України.

Студентам слід знати, що історично склалися дві екстрадиційні системи: *континентальна та англо-американська*, які характеризуються певними особливостями щодо умов та підстав видачі.

Крім того, у світовій практиці склалося декілька систем прийняття рішення про видачу (Люксембурзька та інші), у зв'язку з чим студентам слід з'ясувати, до якого типу відноситься вітчизняна система та її перспективи з огляду на приписи кримінального процесуально-го законодавства України.

Студентам слід звернути увагу на те, що на хід екстрадиційного процесу можуть впливати рішення про застосування тимчасових заходів, прийняті міжнародними судовими органами, наприклад,

Європейським судом з прав людини (ріш. У справі «Сорінг проти Сполученого Королівства», «Шамаєв та інші проти Росії та Грузії»). Студентам необхідно мати на увазі, що у слідчій практиці іноді мають місце екстериторіальні затримання, викрадення осіб з території іноземної держави (у тому числі приватними особами за грошову винагороду), прихована екстрадиція. У зв'язку з цим інтерес становить концепція Верховного Суду США, сформульована у справах Кера, Фрісбоя, Мачайна; концепція зловживання процесом, сформульована британськими судами у справі Беннета, а також рішення ЄСПЛ у справі «Боцано проти Франції».

При вивченні даної теми слід систематизувати недоліки сучасних екстрадиційних процедур, з'ясувати способи їх покращення та ознайомлення з *інститутом європейського ордеру на арешт* (далі – ЄОА). Порядок видачі та застосування ЄОА визначається Рамковим Рішенням Ради ЄС «Про Європейський ордер на арешт і процедури передачі осіб між державами-членами» від 13.06.2002 р. *ЄОА* (European Arrest Warrant) являє собою судові рішення, на підставі якого здійснюється примусова видача осіб з території однієї держави – члена ЄС на територію іншої держави-члена ЄС з метою притягнення до кримінальної відповідальності та покарання. Це рішення суду, що видається державою – членом ЄС з метою арешту та приводу до суду іншою державою – членом ЄС особи, яка розшукується за підозрою у вчиненні злочину, з метою виконання покарання у вигляді позбавлення волі або запобіжного заходу – взяття під варту. Це «європейський документ», який реалізує принцип взаємного визнання судових рішень в ЄС.

ЄОА, подібно до аналогів у внутрішньодержавному праві, є юридичною підставою для затримання підозрюваного, обвинуваченого або злочинця, щодо якого був винесений та набув чинності обвинувальний вирок суду. Однак особливістю в цьому випадку є те, що, на відміну від національних ордерів, мова може йти про затримання «особи, що розшукується», на території інших держав – членів ЄС, де така особа може переховуватися після скоєння злочину.

Якщо ж місцезнаходження такої особи невідоме, то Рамкове Рішення для його встановлення передбачає можливість використання Шенгенської інформаційної системи, а також можливостей Інтерполу. Після встановлення місцезнаходження розшукуваної особи ос-

тання повинна бути видана судовому органу, який видав ордер на арешт. ЄОА має специфічну сферу застосування, яка визначена ст. 2 Рамкового Рішення. Так, ЄОА може видаватись щодо діянь, за які закон держави – члена, що видає ордер, передбачає покарання або захід безпеки, пов'язаний з позбавленням волі із верхньою межею не менше 12 місяців, або коли вже було призначено покарання – щодо обвинувальних вироків, які передбачають засудження до позбавлення волі не менше ніж на 4 місяці. Крім того, Рішення виокремлює 32 злочини, які повинні бути визначені в праві держави-члена, яка видає ордер, і каратися в останній покаранням у вигляді позбавлення волі на строк не менше 3 років, і щодо яких видача особи повинна здійснюватися без проведення перевірки на предмет подвійності злочинності діяння (так, це правило було введено в рамках Ради Європи Європейською конвенцією про видачу 1957 р. та в конвенційному механізмі регулювання видачі є одним із основних). Мова йде про такі злочини, як, наприклад, участь у злочинній організації, тероризм, торгівля людьми, незаконна торгівля наркотичними засобами або психотропними речовинами; корупція, кіберзлочинність, відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, тощо, а також злочини, що підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду.

Слід зазначити, Рамкове Рішення не передбачає спеціальної юридичної процедури визнання ЄОА. Однак виконання такого рішення має певні особливості. По-перше, у вищезазначеному документі визначаються підстави, за наявності яких ЄОА не підлягає виконанню (якщо злочин підпадає під дію амністії в державі, компетентні органи якої виконуватимуть ордер, за умови, що останні вправі самостійно проводити кримінальне переслідування даного злочину згідно із своїм національним законодавством; якщо у державі, судові органи якої виконуватимуть ордер, є інформація, що стосовно розшукуваної особи іншою державою – членом було винесено остаточний вирок за ті ж діяння – за умови, що у випадку засудження особи покарання вже відбуто, знаходиться в процесі виконання або не може бути виконане згідно з законом держави-члена, яка винесла обвинувальний вирок; якщо згідно із правом виконуючої держави-члена особа, щодо якої вимагається виконання ордера, не досягла віку кримінальної відповідальності), та підстави можливого неви-

конання ЄОА (наприклад, у випадках, коли особа, щодо якої видано ордер, переслідується в державі, яка виконуватиме його, за те ж діяння, що стало підставою для винесення ордера тощо), тобто у другому випадку можливість виконання судового рішення іноземної держави ставиться в залежність від розсуду компетентних органів такої держави-учасниці, з урахуванням ситуацій, визначених у ст. 4 Рамкового Рішення. По-друге, органами, уповноваженими визнавати та виконувати ЄОА, є судові органи співпрацюючих держав, яким національними законодавствами надані такі права. По-третє, Рамкове Рішення передбачило низку процесуальних гарантій для розшукуваної особи в порядку виконання ЄОА (право на інформацію про наявність ордера та про його зміст, а також на можливість надання згоди/або відмови на відповідну видачу). Слід зазначити, що у разі надання згоди остання має бути добровільною, з повним розумінням всіх її наслідків. У разі ж, якщо особа відмовляється від передачі, вона може бути заслухана виконуючим судовим органом згідно із внутрішнім законодавством виконуючої ордер держави; така відмова має бути занесено у відповідний протокол. Крім того, розшукувана особа має право на захист (користуватися послугами адвоката та перекладача). Відповідно до цього, виконуючий судовий орган іноземної держави зобов'язаний роз'яснити вищезазначені права та забезпечити їх реалізацію.

Ще однією особливістю виконання ЄОА є те, що коли особа затримана на підставі ордера, виконуючий судовий орган може вирішувати питання про необхідність тримання такої особи під вартою згідно із своїм внутрішнім законодавством. При цьому допускається звільнення особи з-під варти на певний час, якщо виконуючим судовим органом будуть вжиті всі можливі заходи, спрямовані на неможливість втечі розшукуваної особи.

ЄОА підлягає розгляду та виконанню в порядку особливої терміновості. У випадку, коли розшукувана особа дає згоду на свою видачу, рішення про виконання ордера повинно бути прийнято через 10 днів після надання відповідної згоди. В інших випадках заключне рішення про виконання ордера повинно бути прийнято протягом 60 днів з моменту затримання особи. У випадках, коли неможливо вкласти у вищезазначені строки, виконуючий судовий орган повинен інформувати про це орган, який видав ордер на

арешт, із зазначенням причин, а строки можуть бути продовжені ще на 30 днів.

Так, виконання європейського ордера на арешт здійснюється у найкоротший строк, у день, установлений за згодою співпрацюючих держав. Особа передається не пізніше 10 днів після винесення рішення про виконання європейського ордера на арешт. Таким чином, метою ЄОА є створення спрощеного порядку видачі осіб, що розшукуються або засуджені за вчинення злочинів, який змінив би складну процедуру екстрадиції між державами – членами ЄС і, відповідно, скоротив би строки розгляду справ, у яких така процедура проводиться. Час показав недостатню ефективність конвенційної процедури видачі, яка є, у більшості випадків, централізованою, досить складною, що призводить до затягування строків її виконання й затримок виконання відповідних запитів.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття, види та правове регулювання видачі особи. Класифікація видачі.
2. Підстави та умови видачі особи. Межі кримінальної відповідальності виданої особи.
3. Дотримання прав особи під час видачі. Відшкодування шкоди, завданої незаконним взяттям під варту особи, яка підлягає видачі та незаконною її видачею.
4. Підстави та порядок затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Підстави та порядок застосування тимчасового арешту для забезпечення видачі особи. Підстави та порядок застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи. Застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою для забезпечення видачі особи.
5. Повноваження центрального органу України щодо видачі особи.
6. Порядок підготовки та направлення запиту про видачу особи. Рішення за запитом про видачу особи. Порядок оскарження рішення про видачу особи. Витрати, пов'язані з вирішенням питання про видачу особи іноземній державі.
7. Загальна характеристика та основні етапи екстрадиційного процесу. Офіційне звернення про встановлення місця перебування

на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати та її видачу. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи. Прийняття рішення за запитом про видачу особи. Фактична передача особи за запитом про видачу під юрисдикцію запитуючої держави. Прийом виданої особи органами запитуючої держави та її етапування до місця проведення кримінального провадження.

8. Спрощений порядок видачі особи з України.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. До України надійшов запит італійського суду про видачу італійського громадянина Карпетто, обвинуваченого в Італії у вчиненні злочину, передбаченого ст. 643 КК Італії – обман недієздатних осіб. Кримінальна відповідальність за цією статтею у випадку отримання вигоди для себе або для іншої особи шляхом зловживання потребами або недосвідченістю неповнолітнього або шляхом зловживання хворобливим станом або психічною неповноцінністю людини, навіть якщо вона не знаходиться під опікою; або за допомогою спонукання її до здійснення дії, що має для неї якісь юридичні наслідки або ж представляє небезпеку для інших. За вчинення вказаного злочину передбачено покарання у вигляді позбавлення волі строком від 2 до 6 років і штрафу.

Який державний орган України уповноважений на прийняття рішення щодо запиту про видачу Карпетто?

Яке рішення повинно бути прийнято за цим запитом, за умови, що він є обґрунтованим?

Визначте подальші дії щодо виконання обраного вами рішення. Рішення повинно бути вмотивованим.

Задача 2. На території Одеської області було затримано гр-на Грузії, який розшукується за вчинення умисних злочинів правоохоронними органами Грузії.

Які процесуальні дії зобов'язана вчинити уповноважена службова особа у зв'язку із здійсненням такого затримання?

В чому особливості затримання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за межами території України?

Задача 3. До Генеральної прокуратури України надійшов запит про видачу Алієва, гр-на Республіки Азербайджан, якого було затримано на території України.

Які заходи може застосувати компетентний орган України для забезпечення майбутньої видачі і в якому порядку?

Задача 4. До Мін'юсту України надійшов запит від компетентного органу Республіки Білорусь про видачу гр. Сінкевича, щодо якого судом м. Мінська було винесено обвинувальний вирок. Сінкевич виявив бажання про застосування щодо нього спрощеного порядку видачі.

Які дії повинен здійснити Сінкевич та компетентний орган України для забезпечення здійснення такого порядку?

Які суб'єкти задіяні у вирішенні питання про застосування спрощеного порядку видачі?

В чому особливості такого порядку видачі?

Питання для самоконтролю:

1. Визначте матеріально-правову підставу для реалізації екстрадиційного провадження в Україні.
2. Чому Україна не видає власних громадян?
3. Назвіть види екстрадиції.
4. Які існують обставини, що перешкоджають видачі особи?
5. Розкрийте порядок зносин запитуючої та запитуваної держав.
6. Які вимоги висуваються до клопотання про видачу особи?
7. Розкрийте етапи екстрадиційної процедури.
8. У чому особливість спрощеного порядку видачі осіб (екстрадиції)?
9. Якими нормативно-правовими актами врегульовано сукупність гарантій дотримання прав осіб, видача яких запитується?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Правова регламентація інституту видачі осіб.
2. Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р. та Додаткові протоколи до неї 1975, 1978 рр., 2010, 2012 рр.
3. Підстави і умови видачі осіб. Обставини, що перешкоджають видачі осіб.

4. Екстрадиційний процес.
5. Процедура видачі за КПК України.
6. Спрощений порядок видачі осіб.
7. Екстрадиція осіб в ЄС та Європейський ордер на арешт.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Договір між Україною та Республікою Панама про видачу правопорушників від 04.11.2003 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/591_007
2. Додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 15.10.1975 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_034#Text
3. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 17.03.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_035#Text
4. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
7. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 р. № 3671. VI. ВВР. 2012. № 16. Ст. 146 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
8. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. ВВР. 2001. № 13. Ст. 65 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
9. Про порядок приймання – передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами : Інструкція, затверджена спільним Наказом Міністерства внутрішніх справ України та Державного Комітету у справах охорони державного кордону України від 17.11.1998 р. № 474/845 / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0873-15#Text>

10. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України № 3773. VI від 22.09.2011. ВВР. 2012. № 19-20. Ст. 179 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
11. Про ратифікацію Європейської конвенції про видачу правопорушників, 1959 р., Додаткового протоколу 1978 р. : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43/98-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Рамкове рішення ради від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі правопорушників між державами-членами (2002/584/ЮВС). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b17#Text
13. Типовий договір про видачу: Резолюція 45/116 Генеральної Асамблеї ООН від 14.12.1990 р. URL: https://docs.dtkr.ua/doc/995_687
14. Третій додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 10 листопада 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-10#n3
15. Четвертий додатковий протокол до Європейської конвенції про видачу правопорушників від 20 вересня 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-12#n2

Допоміжна література:

1. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Ахтирська Н. М. Екстрадиція «Вора в законі». Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 320-327.
3. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
4. Баданова Т. Г., Федченко В. М. Сутність екстрадиції як різновиду міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні (на прикладі Дніпропетровської області). Дніпропетровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. Вип. 3. С. 144-151.
5. Бойко І. І. Екстрадиційне провадження: поняття та процесуальний порядок. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 2. С. 157-164.

6. Бойко І. І. Застосування кримінально-процесуального примусу в екстрадиційному процесі. Автореф. дис. ...к.ю.н. Одеса, 2019, 20 с.
7. Давиденко С. В. Тимчасовий та екстрадиційний арешт у кримінальному провадженні: окремі проблеми правозастосування. Юридичний науковий електронний журнал. № 4, 2020. С. 294-298
8. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: монографія. Харків : «Оберіг», 2017. 204 с.
9. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Алєнін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
10. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
11. Кучер О. Б. Україна та Міжнародний кримінальний суд: еволюція та розвиток взаємовідносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 27.
12. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова; за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
14. Підгородинська А. В. Диференціація процедур видачі осіб (екстрадиції) у кримінальному провадженні України. Journal “Science Rice”. 2020. № 4(14). С. 53-59.

15. Пшенічнова З. І., Севастьянова А. Ю. Екстрадиція: деякі аспекти теорії і практики. Молодий учений. 2018. № 5(57). С. 638-640.
16. Смирнов М. І. Вдосконалення порядку тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція сучасної України: виклики та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. до 75-річчя д.ю.н., проф. Ю. П. Алєніна (м. Одеса, 20 листоп. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 60-65.
17. Смирнов М. І. Видача (екстрадиція) осіб для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Теоретико-методологічні засади правознавчих та суспільних наук: історія становлення та сучасні тенденції : матеріали міжнар. наук. спеціаліз. конф. (м. Тернопіль, 19 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 13-17. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/issue/view/19.03.2021-3/481>
18. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 96-103. <http://www.apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>
19. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>
20. Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 2 (75). С. 175-181. <https://ljd.dli.donetsk.ua/>
21. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glau.kr.ua
22. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному

- судочинстві. Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 18-19 бер. 2021 р.). Рівне, 2021. С. 187-190. <https://www.megu.edu.ua/uk/>
23. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції у кримінальному провадженні ускладненому іноземним елементом. Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 бер. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 77-80. http://www.blackseafoundationoflaw.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-08-04-07-46-01&catid=2:2010-08-03-10-46-03&Itemid=14
24. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. Право і суспільство. 2021. № 2. С. 212-217. <http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/>
25. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
26. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Сучасний стан і перспективи розвитку юридичної освіти в Україні в умовах європейської інтеграції : матеріали підсум. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 86-90. <http://elar.naiu.kiev.ua>
27. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 308-311.
28. Смирнов М. І. Перспективи використання інформаційних технологій під час надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях, ускладнених іноземним елементом в умовах поширення COVID-19. Кримінально-пра-

- вова охорона конституційних прав і свобод людини в умовах COVID-19 : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2021 р.). Харків, 2021. С. 102-105.
29. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
 30. Смирнов М. І. Порядок тимчасової передачі особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 30) : матеріали міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Тернопіль, 11 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 34-37. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3170
 31. Смирнов М. І. Проведення слідчої (розшукової) дії або судового засідання за допомогою відеоконференції. Право та державне управління. 2021. № 1. С. 133-139. <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/>
 32. Смирнов М. І. Процесуальний порядок та особливості отримання показань шляхом відеоконференції від осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круг. столу (м. Львів, 11 черв. 2021 р.). Львів, 2021. С. 301-305. <https://www.lvduvs.edu.ua/component/k2/item/2211-11-chervnia-vidbudetsia-kruhlyi-stil-kryminalna-iustytisia-v-ukraini-realii-ta-perspektyvy>
 33. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин: міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 401-410. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>
 34. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>

35. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
36. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>
37. Смирнов М. І. Тимчасова передача особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26-27 бер. 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 109-112. <http://www.istina-zp.org.ua/>
38. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

ТЕМА 5. ПЕРЕДАЧА (ПЕРЕЙНЯТТЯ) КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Лекційні питання:

Правова регламентація процедури перейняття кримінального переслідування. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах 1972 р. Глава 45 КПК України.

Порядок і умови передачі кримінального провадження від іноземної держави/до іноземної держави.

Обставини, що унеможливають перейняття кримінального провадження.

Процесуальний порядок кримінального провадження, перейнятого від іноземної держави.

Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження

Поняття, процесуальні форми та підстави спільного судочинства у кримінальних справах. Правове регулювання процесуальних форм спільного судочинства у кримінальних справах. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Додаткові протоколи до неї.

Перейняття кримінального провадження є однією із форм спільного судочинства при здійсненні міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. *Спільні форми судочинства* обумовлені неможливістю вирішення конкретної кримінальної справи лише правовими засобами однієї держави або епізодичним використанням правових засобів іншої держави (через правову допомогу або видачу особи). Спільні форми здійснення судочинства пов'язані з більш тісним співробітництвом між державами, що виражається в передачі / прийнятті кримінального провадження в цілому або створення спеціальних спільних слідчих чи судових органів.

Інститут перейняття кримінального провадження пов'язаний із дією принципу „видай або суди” (aut dedere aut judicare), який зобов'язує держави в разі відмови ними у видачі певної особи для притягнення до кримінальної відповідальності, приймати до свого провадження кримінальні справи з кримінального переслідування

вказаної особи. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. (ETS № 73), закони України про ратифікацію вказаних конвенцій складають правову основу для вирішення питання про передачу кримінального провадження.

Інститут передачі провадження в кримінальних справах має як кримінально-правові, так і кримінальні процесуальні аспекти. Останні полягають в існуванні певного порядку запитування прийняття кримінального провадження, складанні міжнародного запиту про здійснення кримінального провадження (передачу кримінальних справ), вжиття тимчасових заходів в запитуваній державі (взяття під варту осіб до отримання запиту про їх кримінальне переслідування) та прийняття іноземної справи до свого провадження і правових наслідків такого прийняття.

Ст. ст. 7, 8 КК України закріплюють, що громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за КК України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана ВРУ. Так, іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за Кримінальним кодексом України у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені Кримінальним кодексом України тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

Переїняття кримінального провадження – це здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом (п. 3 ч. 1 ст. 541 КПК). Це визначення відображає лише частину інституту переїняття кримінального провадження – власне його прийняття, залишаючи поза увагою діяльність компетентних органів щодо передачі кримінального провадження.

Передача кримінального провадження передбачено Європейською конвенцією про передачу провадження у кримінальних справах від 15 травня 1972 р. (Закон України про приєднання від 22.09.1995 р., набула чинності для України 29.12.1995 р.) У відповід-

ності до ст. 1 цієї Конвенції, для цілей застосування Конвенції будь-яка Договірна Держава має повноваження переслідувати у судовому порядку згідно із своїм законодавством будь-який злочин, до якого застосовується кримінальне законодавство іншої Договірної Держави. Повноваження, які надаються Договірній Державі, можуть здійснюватися лише за клопотанням про порушення кримінального переслідування, що подається іншою Договірною Державою.

Студентам слід визначитися з підставами, приводами та умовами перейняття кримінальних проваджень, процесуальним порядком регулювання даної процесуальної форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження відповідно о чинного кримінального процесуального законодавства України.

Студентам необхідно визначитись з необхідністю наявності відповідного міжнародного договору для здійснення міжнародного співробітництва у цій формі (підставою).

Умовами перейняття кримінального провадження є: 1) принцип «подвійної кримінальності», тобто діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням також за законом України про кримінальну відповідальність. Кримінальне переслідування може порушуватися у запитуваній державі тоді, коли злочин, щодо якого заявляється клопотання про порушення кримінального переслідування, становив би злочин у разі вчинення на її території і коли за таких обставин злочинцю може бути призначена міра покарання також згідно із власним законодавством (ст. 7 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах); при цьому запитувана держава може відмовити у прийнятті клопотання, якщо вона вважає, що злочин, щодо якого заявляється клопотання про порушення кримінального переслідування, має політичний характер або якщо йдеться про злочин суто військовий або податковий; 2) вчинення кримінального правопорушення особою, яка є громадянином України або перебуває на території України, або яка є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача неможлива або у видачі відмовлено, на території держави, що звертається з клопотанням про перейняття кримінального провадження. Ст. 8 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах передбачає, що Договірна Держава може звернутися до іншої Договірної Держави із клопотанням про пору-

шення кримінального переслідування в одному або декількох таких випадках: а) якщо підозрювана особа має постійне помешкання в запитуваній державі; б) якщо підозрювана особа є громадянином запитуваної держави або якщо ця держава є країною його походження; с) якщо підозрювана особа відбуває або має відбувати в запитуваній державі покарання, яке передбачає позбавлення волі; d) якщо в запитуваній державі за той же самий злочин або за інші злочини проти підозрюваної особи порушено кримінальне переслідування; е) якщо вона вважає, що передача провадження виправдана інтересами встановлення істини, і зокрема, що найбільш суттєві докази знаходяться в запитуваній державі; f) якщо вона вважає, що виконання в запитуваній державі вироку, у разі винесення такого, може збільшити можливість соціальної реабілітації засудженого; g) якщо вона вважає, що присутність на судовому засіданні підозрюваної особи не може бути забезпечена в запитуючій державі, в той час як її присутність на судовому засіданні може бути забезпечена в запитуваній державі; h) якщо вона вважає, що вона не може сама виконати вирок, у разі винесення такого, навіть з використанням екстрадиції, в той час як запитувана держава спроможна це зробити; 3) запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення (Будь-яка Договірна Держава, що згідно із своїм власним законодавством має повноваження переслідувати за вчинення злочину, може для цілей застосування цієї Конвенції відмовитися або утримуватися від кримінального переслідування підозрюваної особи, яка вже притягнута або буде притягнута до відповідальності іншою Договірною Державою за вчинення того ж злочину – ст. 3 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах).

Приводом для перейняття кримінального провадження є клопотання компетентних органів інших держав (ст. 597 КПК іменує його запитом). Це клопотання розглядається ОГП (щодо досудових розслідувань) та Мін'юстом України (щодо судових проваджень), якщо чинним міжнародним договором України не передбачено інший порядок зносин. Строк розгляду клопотання складає двадцяти днів з дня його надходження. Слід зазначити, що КПК не регламентує по-

рядку розгляду клопотання, однак слід враховувати положення ст. 17 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах, що держава інформує підозрювану особу про отримання клопотання про порушення кримінального переслідування, для того щоб така особа могла подати свої аргументи до прийняття цією державою рішення стосовно клопотання. За результатами розгляду клопотання приймається постанова про задоволення клопотання та перейняття кримінального провадження або постанова про відмову у його задоволенні. У разі перейняття кримінального провадження ОГП в порядку, передбаченому КПК, доручає здійснення досудового розслідування відповідному прокурору, про що повідомляє державу, яка надіслала запит. Однак, враховуючи, що ст. 36 не передбачає повноваження прокурора самостійно провадити досудове слідство, вважаємо, що цю норму можливо тлумачити як обов'язок прокурора визначити орган, що здійснюватиме розслідування цього кримінального правопорушення, та доручити йому проведення досудового розслідування.

При відмові перейняти кримінальне провадження ОГП у своїй постанові повинна обґрунтувати підстави відмови. Стаття 596 КПК передбачає ряд обставин, що виключають (унеможливлюють) перейняття кримінального провадження. Перша група цих обставин стосується недотримання умов перейняття кримінального провадження, закріплених ч. 2 ст. 595 КПК. Друга група – реалізації принципу *non bis in idem* – ніхто не повинен двічі піддаватися покаранню за один злочин. Оскільки обставиною, що тягне за собою закриття кримінального провадження, є вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню, то кримінальне провадження, відповідно, не може бути перейняте, якщо щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок; щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбусте або виконується; щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрито кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв'язку з помилуванням або амністією. Крім того, провадження щодо заявле-

ного кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв'язку із закінченням строку давності, передбачених ст. 49 КК України.

Необхідно зазначити, що за клопотанням компетентного органу іншої держави особа, щодо якої буде направлений запит про перейняття кримінального провадження, може триматися під вартою на території України не більше ніж сорок діб. Тримання під вартою особи здійснюється в порядку та згідно з правилами, передбаченими ст. 583 КПК. Якщо після закінчення передбаченого частиною першою цієї статті строку запит про перейняття кримінального провадження не надійде, зазначена особа звільняється з-під варти. Стаття 598 КПК передбачає, що перейняте провадження здійснюється у відповідності до кримінального процесуального законодавства України, однак із певними особливостями щодо допустимості доказів та можливості суду призначати покарання.

Студентам слід звернути увагу на те, що провадження, яке було перейняте з іноземної держави, необхідно починати зі стадії досудового розслідування.

Частина 2 ст. 598 КПК встановлює необхідність окремого вирішення питання щодо допустимості доказів, що містяться у переданих матеріалах кримінального провадження, оскільки, у відповідності до ч. 2 цієї статті, відомості, які містяться в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження відповідним органом іншої держави на її території та згідно з її законодавством, можуть бути визнані допустимими під час судового розгляду в Україні, якщо це не порушує засад судочинства, передбачених Конституцією України та КПК, і вони не отримані з порушенням прав людини і основоположних свобод. Таким чином, у судовому розгляді суд, керуючись положеннями ст. 89 КПК, повинен вирішити питання про допустимість доказів, отриманих до перейняття кримінального провадження. Якщо відомості визнані судом допустимими, то вони не потребують легалізації.

При оцінці доказів, отриманих за законодавством іноземної держави повинні оцінюватися судом України з субсидіарним застосуванням процесуального законодавства запитованої держави лише щодо встановлення такої властивості доказу як його допустимість. При оцінці таких доказів слід враховувати дію правової презумпції про формування цих доказів відповідно до вимог іноземного зако-

нодавства та дотримання під час збирання важливих процесуальних гарантій законності та захисту прав і свобод людини, закріплених в українському законодавстві і міжнародно-правових актах (наприклад, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.). При цьому повинна діяти презумпція допустимості цього доказу, поки у встановленому порядку сторонами не буде доведено зворотнє. При цьому норми процесуального законодавства запитуваної держави та дотримання процедури збирання доказів повинні включатися до предмету доказування з питання допустимості вказаних доказів.

Слід акцентувати увагу на тому, що суд обмежений у можливості визначити характер та розмір покарання за кримінальне правопорушення вказівкою на те, що це покарання не повинно бути суворішим від покарання, передбаченого законом запитуючої держави за таке ж кримінальне правопорушення.

Стаття 599 КПК передбачає порядок та умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави. Так, *умовами передання* незакінченого кримінального провадження компетентному органу іншої держави є неможливість видачі особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, або відмова у видачі такої особи Україні. Щодо підстав відмови у видачі особи (екстрадиції) див. коментар до ст. 589 КПК. Крім того, до складання клопотання необхідно зібрати докази, що свідчать про наявність у діях підозрюваних (обвинувачених) складу злочину, та виконати у повному обсязі всі слідчі дії, проведення яких можливе на території України.

Для передання незакінченого кримінального провадження компетентному органу іноземної держави слідчий складає клопотання та погоджує його із прокурором, прокурор, суд складають клопотання, зміст та форма якого повинні відповідати вимогам ст. 600 КПК. Клопотання направляється до ОГП (щодо досудових розслідувань) або до Міністерства юстиції України (щодо судових проваджень). Це клопотання має бути розглянуте протягом двадцяти днів з моменту надходження. При розгляді клопотання перевіряється наявність у діях підозрюваних (обвинувачених) складу злочину, виконання у повному обсязі всіх слідчих дій, проведення яких можливе на території України, належне оформлення клопотання, наявність підстав і відсутність перешкод для передання кримінального провадження.

Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження повинні відповідати вимогам КПК та відповідних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Студентам необхідно з'ясувати питання щодо змісту та форми такого клопотання.

З моменту перейняття компетентним органом іншої держави кримінального провадження відповідні органи України не мають права здійснювати будь-які процесуальні дії щодо особи у зв'язку з кримінальним правопорушенням, щодо якого передано кримінальне провадження, інакше, ніж на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги з боку держави, яка перейняла кримінальне провадження. Закриття компетентним органом іноземної держави переданого кримінального провадження на стадії досудового розслідування не перешкоджає відновленню провадження в Україні та подальшому розслідуванню в порядку, передбаченому КПК, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Правова регламентація процедури перейняття кримінального переслідування. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах 1972 р. Глава 45 КПК України.
2. Порядок і умови передачі кримінального провадження від іноземної держави/до іноземної держави.
3. Обставини, що унеможливають перейняття кримінального провадження.
4. Процесуальний порядок кримінального провадження, перейнятого від іноземної держави.
5. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження.
6. Поняття, процесуальні форми та підстави спільного судочинства у кримінальних справах. Правове регулювання процесуальних форм спільного судочинства у кримінальних справах. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р., Додаткові протоколи до неї.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Вироком суду м. Варшави Гринько (гр. України) було засуджено до 7 років позбавлення волі. Уповноважений орган Польщі звернувся із запитом про передання кримінального провадження щодо гр. Гринько компетентним органам України, оскільки Гринько знаходився на території України, посилаючись на Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р. І мотивуючи свій запит тим, що Гринько після постановлення вироку виїхав в Україну і рішення польського суду виконати неможливо.

Чи можливо виконати такий запит?

В чому особливості здійснення провадження щодо перейнятого від іноземної держави провадження?

Задача 2. Складіть проект клопотання про передання кримінального провадження іноземній державі, дотримуючись приписів кримінального процесуального законодавства.

Питання для самоконтролю:

1. Який порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав?
2. Які обставини свідчать, про неможливість перейняття кримінального провадження?
3. Який порядок тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження?
4. Який порядок кримінального провадження, що перейняте від іншої держави?
5. Який порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Критерії визначення найкращої слідчої та судової юрисдикції над кримінальними провадженнями.
2. Правова регламентація процедури перейняття кримінального переслідування.
3. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах 1972 р. та Глава 45 КПК України.

4. Порядок і умови передачі кримінального провадження від іноземної держави/до іноземної держави.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Договір між Україною та Демократичною Соціалістичною Республікою Шри-Ланка про передачу засуджених осіб від 25.06.2016 URL: <https://minjust.gov.ua/m/4906#:~:text=http%3A//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1751%2D19>
2. Договір між Україною та Демократичною Соціалістичною Республікою Шри-Ланка про взаємну правову допомогу у кримінальних справах від 25.06.2016. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1750-19>
3. Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_008#Text
4. Про приєднання до Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р. : Закон України від 22.09.1995 р. Відомості Верховної Ради України. № 31. Ст. 250.

Допоміжна література:

1. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
2. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: монографія. Харків : «Оберіг», 2017. 204 с.
3. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Алєнін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
4. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
5. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон.

- вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
6. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 7. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glau.kr.ua
 8. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 18-19 бер. 2021 р.). Рівне, 2021. С. 187-190. <https://www.megu.edu.ua/uk/>
 9. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції у кримінальному провадженні ускладненому іноземним елементом. Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 бер. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 77-80. http://www.blackseafoundationoflaw.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-08-04-07-46-01&catid=2:2010-08-03-10-46-03&Itemid=14
 10. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
 11. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. на-

- ук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
12. Смирнов М. І. Порядок тимчасової передачі особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 30) : матеріали міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Тернопіль, 11 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 34-37. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3170
 13. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>
 14. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
 15. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

ТЕМА 6. ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Лекційні питання:

Поняття визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальному провадженні. Особливості правової природи визнання та виконання іноземних та міжнародних судових рішень.

Правове регулювання інституту визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальних справах.

Види визнання і виконання іноземних судових рішень.

Підстави, умови та процедура визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальному провадженні. Міжнародний запит про визнання та виконання іноземного процесуального рішення.

Підстави для відмови у визнанні і виконанні іноземних судових рішень.

Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави та міжнародної судової установи.

Наслідки передачі виконання іноземного судового рішення.

Рішення про помилування, амністію і пом'якшення вироку.

Перегляд і припинення виконання вироку. Інформація про виконання вироку.

При вивченні цієї теми необхідно звернути увагу на те, що взаємодія судових і правоохоронних органів держав у кримінальному провадженні може мати місце не лише на стадіях досудового розслідування чи судового розгляду, але й під час виконання судових рішень у кримінальних справах. Взаємне визнання процесуальних рішень є принципом найтіснішого міжнародного співробітництва держав у кримінальному провадженні. Главою 46 КПК України визначено підстави та порядок, умови, строки, суб'єктів визнання та виконання вироків судів іноземних держав та міжнародних судових установ, у тому числі й у провадженні щодо передачі засуджених осіб. *Нормативно-правовою підставою* для визнання й виконання вироку іноземного суду визначається наявність міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Згідно ст. 124 Конституції України, обов'язковими для виконання на всій території України є лише судові рішення, які ухвалені судами іменем України. Таким чином, юрисдикція судів іноземних держав не може поширюватись на територію України, і відповідно, судові рішення однієї держави є чинними тільки на її території і не мають правових наслідків на території іншої держави без згоди останньої. Таку згоду держави можуть надавати шляхом укладання міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких має бути надана їх органами законодавчої влади. Згідно зі ст. 124 Конституції України та ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Таким чином, міжнародні договори, що регулюють визнання і виконання судових рішень іноземних судів в кримінальних справах, ратифіковані парламентом, є частиною національного законодавства України. Крім того, в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» від 2010 р. закріплено, що судові рішення інших держав є обов'язковими до виконання на території України за умов, визначених законом України відповідно до міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ. Зрозуміло, що, виходячи з цих положень, в Україні мають визнаватися та виконуватися рішення іноземних судів, в тому числі і у кримінальних справах.

Міжнародними договорами, що регулюють інститут визнання і виконання іноземних судових рішень у кримінальних справах, є, зокрема: Європейська конвенція про міжнародну чинність кримінальних вироків від 28.05.1970 р. (далі – Конвенція 1970 р.), ратифікована Україною із заявами і застереженнями Законом від 26.09.2002 р.; набув чинності 12.06.2003 р.; Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р. (відповідний закон про приєднання від 22.09.1995 р) і Додатковий протокол до неї від 22.09.1995 р. (ратифікований 03.04.2003 р.); Конвенція ООН про передачу осіб, які засуджені до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є від 19.05.1978 р. (ратифікована Президіумом ВР СРСР 1979 р.; набув чинності 26.08. 1979 р.); Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30 листопада 1964 р. (набув чинності для України 22 вересня 1995 р.); Конвенція про передачу засуджених до позбавлен-

ня волі для подальшого відбування покарання від 06.03.1998 р. (набула чинності 19.02.1999 р.) та низка міжнародних договорів двостороннього характеру.

Під визнанням вироків судів іноземних держав розуміється поширення юридичної сили вироків, винесених судами іноземних держав (або міжнародними судовими установами) територією запитованої держави у порядку, передбаченому законодавством останньої. Визнання може бути передумовою подальшого виконання вироку суду іноземної держави.

Виконання вироку суду іноземної держави – застосування всіх можливих законних засобів, спрямованих на реалізацію положень чинних для договірних держав міжнародних договорів, на підставі запитів у порядку, передбаченому національним законодавством держави виконання вироку. Особливу увагу студентам необхідно звернути на з'ясування видів визнання та виконання вироків судів іноземних держав (детальніше див.: Підгородинська А. В. «Використання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі України» : монографія / А. В. Підгородинська. – Одеса : Юридична література, 2013. – 184 с.).

Аналіз міжнародно-правових документів та спеціальної літератури дозволяє зробити висновок про те, що, реалізуючи досліджувану форму співробітництва у сфері кримінального процесу, можливим є визнання та виконання таких рішень: обвинувальних вироків, які набули законної сили (щодо санкцій, які включають позбавлення волі, штрафи та конфіскації, позбавлення прав; у тому числі і шляхом нагляду за умовно засудженими та умовно звільненими); інших процесуальних (у тому числі і судових) рішень компетентних органів іноземної держави в процесі реалізації договірних відносин у сфері кримінального процесу (рішення про виконання рішення про застосування примусових заходів медичного характеру; постанови про утримання особи під вартою; рішення про тимчасовий арешт для подальшої видачі та інші рішення, виконання яких є необхідним для ефективної реалізації певної форми співробітництва).

Сучасний інститут визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів розглядається як міжгалузевий, що належить і до міжнародного, і до кримінального процесуального права та об'єднує норми, що регулюють відносини в сфері міжна-

родного співробітництва у кримінальному провадженні. Останні закріплено як у міжнародних договорах, так і в окремих розділах національних кримінальних процесуальних законодавств, або в окремих законах, і утворюють єдиний правовий комплекс, виражаються у правових принципах, властивих для процесуальних відносин даного виду. Слід зазначити, що визнання та виконання рішень іноземних судів визначається у КПК України як самостійне провадження (ст. ст. 602 – 604 КПК), а також як частина провадження з передачі засуджених осіб (ст. ст. 605 – 613 КПК).

Частиною 2 ст. 602 КПК визначається, що у разі відсутності міжнародного договору положення глави 46 можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу засудженої особи для подальшого відбування покарання, оскільки при реалізації зазначеного інституту – передачі засудженої особи для подальшого відбування покарання – мова також йде про визнання і виконання рішення іноземного суду і, відповідно, правила його реалізації однакові.

Приводом для визнання і виконання рішення іноземного суду – запит про виконання вироку. Відповідно до Розділу 2 Конвенції про міжнародну чинність кримінальних вироків всі запити мають бути складені у письмовій формі та супроводжуються оригіналом чи завірною копією рішення, виконання якого запитується, та усіма іншими необхідними документами.

Обов'язковою умовою направлення доручення (запиту, клопотання) є дотримання письмової форми, що передбачено міжнародними договорами, Віденською конвенцією про право міжнародних договорів (п.2.ст.2). Цікавим є положення, закріплене в ч.1 ст.4 Договору між Україною та США, яке робить можливим у невідкладних випадках прийняття запиту в іншій формі. В такому разі він підлягає письмовому підтвердженню протягом 10 днів, якщо Центральний орган Запитуваної Держави не погоджується про інше.

Студентам необхідно звернути увагу на форму та зміст запиту про визнання та виконання іноземного вироку, а також на те, що до запиту (доручення) необхідно додавати належним чином засвідчені, санкціоновані у випадках передбачених законом постанови (ухвали) для провадження окремих слідчих дій.

Запит про виконання вироку суду іноземної держави розглядається Мін'юстом України. Питаннями, пов'язаними зі здійсненням

міжнародного співробітництва, забезпеченням дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України з правових питань займається Департамент міжнародного права. Структурними підрозділами Департаменту міжнародного права є: управління міжнародної правової допомоги, безпосередньо питаннями виконання міжнародних договорів з питань кримінального судочинства займається управління правової експертизи міжнародних договорів та міжнародного співробітництва та управління правового співробітництва з міжнародними організаціями. Строк розгляду, наданий Міністерству юстиції України складає тридцять днів з моменту надходження запиту про виконання вироку суду іноземної держави. У випадках, коли запит і відповідні документи надійшли іноземною мовою, то строк розгляду продовжується до трьох місяців. При розгляді запиту про виконання вироку суду іноземної держави, Міністерство юстиції з'ясовує наявність підстав, передбачених міжнародним договором України, для його задоволення. В даному випадку мова йде, перш за все, про визначення нормативно-правової підстави і з'ясування питання щодо статусу міжнародного договору як для держави винесення вироку, так і для держави його виконання. Застосуванню підлягають ті міжнародні договори, які є чинними як для України, так і для іноземної держави, яка запитує виконання вироку. Крім того, запит досліджується на предмет його відповідності за формою та змістом, які, як правило, визначені відповідним міжнародним договором. Так, наприклад, Договором між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 р. в ст. 95 визначено, що клопотання про визнання вироку складається в письмовій формі і до нього додаються: оригінал або засвідчена копія рішення, які мають підтвердження правомірності і необхідності виконання; текст застосованих правових положень, а також положень, які стосуються умовного звільнення; по можливості повні дані про засудженого, його громадянство, а також місце проживання або перебування; довідка про період позбавлення волі або застосування забезпечуючих заходів, який підлягає зарахуванню; протокол, складений за участю засудженого, з зазначенням його згоди на перейняття виконання покарання у вигляді позбавлення волі або застосування забезпечуючих заходів; інші документи, які можуть мати

значення для прийняття рішення за клопотанням; переклад на мову іншої Договірної Сторони клопотання і документів.

Відповідно до Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків, санкція (як покарання чи інший захід, який накладений на особу судовим рішенням у кримінальній справі за здійснення злочину) підлягає виконанню в разі виконання однієї або більше з наступних умов: подвійної злочинності діяння, тобто в Запитуючий та Запитуваній державах таке діяння має бути визнано кримінальним законом злочинном; якщо засуджена особа постійно проживає в Запитуваній державі; якщо виконання санкції в Запитуваній державі вірогідно покращить перспективи соціальної реабілітації засудженої особи; якщо, в разі коли санкція передбачає позбавлення волі, санкція може бути виконана після виконання іншої санкції, що передбачає позбавлення волі, яку засуджена особа відбуває чи має відбути в іншій Державі; якщо інша Держава є Державою походження засудженої особи і заявила про своє бажання прийняти відповідальність за виконання такої санкції; якщо Запитуюча держава вважає, що вона сама не може виконати санкцію, навіть за допомогою видачі, а Запитувана держава може.

Встановивши відповідність запиту про визнання і виконання вироку суду іноземної держави умовам, передбаченим міжнародним договором України, Міністерство юстиції направляє до суду першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності – місце знаходження Міністерства юстиції України клопотання про визнання та виконання вироку суду іноземної держави і передає наявні матеріали.

За результатами розгляду запиту про виконання вироку суду іноземної держави Міністерством юстиції України може бути винесено рішення про відмову у його задоволенні. Так, відповідно до Європейської Конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків, у виконанні, запитаному у відповідному порядку, не може бути відмовлено цілком або частково, за винятком випадків: коли виконання суперечить основним принципам правової системи Запитуваної держави, коли Запитувана держава вважає, що злочин, за який винесений вирок, має політичний характер чи є суто військовим;

коли Запитувана держава вважає, що існують істотні підстави для висновку про те, що винесення вироку чи його суворість обумовлені расовими, релігійними, національними міркуваннями чи політичними переконаннями; коли виконання суперечило би міжнародним зобов'язанням Запитуваної держави; коли діяння вже є предметом переслідування в Запитуваній державі чи коли Запитувана держава вирішує розпочати переслідування щодо цього діяння; коли компетентні органи Запитуваної держави вирішили не розпочинати переслідування чи припинити вже розпочате переслідування щодо того самого діяння; коли діяння було вчинено поза територією Запитуючої держави; коли Запитувана держава не може виконати санкцію; коли не задовольняються умови, задоволення яких вимагається (зазначені в коментарі п. 4 ст. 602); коли Запитувана держава вважає, що Запитуюча держава сама в змозі виконати санкцію; коли вік засудженої особи на час скоєння злочину був таким, що вона не могла би бути покарана в Запитуваній державі; коли згідно з законодавством Запитуваної держави, накладена санкція вже не може бути виконана за строком давності; коли та в тій мірі, в якій вирок встановлює позбавлення прав. Рішення про відмову у задоволенні запиту повинно бути вмотивованим і містити роз'яснення підстав відмови. Законом України «Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 р.» до Конвенції зроблені застереження щодо умов відмови у виконанні запиту. Так, Україна відмовлятиме у виконанні санкції за діяння, яку згідно із законодавством України за вчинення відповідного діяння призначає лише адміністративний орган; у зв'язку із закінченням строків давності; якщо санкції винесені за відсутності підсудного.

Студентам слід звернути увагу на те, що в Україні не підлягають виконанню вирокі судів іноземних держав, які ухвалені заочно (*in absentia*), крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити.

Якщо виконання, яке запитується, суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами, то у задоволенні такого запиту може бути відмовлено.

Вирішення питання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави у частині цивільного позову вирішується у порядку, передбаченому розділом 9 Цивільного процесуального кодексу

«Визнання та виконання рішень іноземних судів, міжнародних комерційних арбітражів в Україні, надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів». Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачається виконання покарання за вироком іноземної держави у вигляді позбавлення волі, то в якості тимчасового заходу може бути застосовано запобіжний захід до особи, щодо якої запитується виконання вироку іноземної держави, до вирішення питання про виконання вироку суду іноземної держави. Розгляд і вирішення питання, пов'язаного із обранням та застосуванням відповідних запобіжних заходів, регламентований главою 18 КПК України.

Безпосередньо рішення про виконання вироку суду іноземної держави вирішується судом України, відповідно до процедури, передбаченої ст. 603 КПК. Слід зазначити, що світова практика знає декілька умовних процесуальних моделей визначення можливості (допустимості) визнання та виконання іноземних судових рішень. *Судова модель*, – яка передбачає, що питаннями визначення можливості (допустимості) виконання іноземних судових рішень займається виключно судовий орган відповідної держави (так, ч. 3 ст. 499-8 КПК Республіки Вірменія, ст. 521 КПК Республіки Азербайджан, Закон Федеративної Республіки Німеччина про міжнародну правову допомогу в кримінальних справах (Четверта частина, §§48–55) передбачає, що рішення про виконання приймає земельний суд шляхом винесення постанови). *Адміністративна модель*, яка передбачає, що першочергове рішення щодо визнання можливості виконання іноземного судового рішення на території держави, належить саме адміністративному органу (Наприклад, згідно зі ст. 104 Федерального закону про взаємодопомогу у сфері кримінального права (Закон про міжнародно-правову допомогу) від 20.03.1981 р. Швейцарської конфедерації федеральне управління, проконсультувавшись з органом виконавчої влади, приймає рішення відносно задоволення іноземного прохання. Якщо таке рішення позитивне, воно передає документи зі своїм відгуком органу виконавчої влади й інформує про це державу винесення вироку; ст. 438 КПК Киргизької Республіки). *Змішана модель* визначення можливості визнання та виконання іноземних судових рішень містить у собі основні положення, характерні як для судової, так і для адміністративної моделей положення. У залежно-

сті від того, яку роль (першочергову чи другорядну) відіграє визначений компетентний орган держави у цьому процесі, розрізняють судово-адміністративну (КПК Польщі) .

Частиною 1 ст. 603 КПК визначено орган, який розглядає клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави – суд першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності – місце знаходження Міністерства юстиції України. Роль суду у цьому випадку – визначити допустимість (можливість) визнання та виконання вироку іноземного суду та вирішити питання, пов'язані з його виконанням.

Законом чітко визначений строк, протягом якого суд повинен розглянути клопотання Міністерства юстиції України та винести відповідне рішення – один місяць з дня його отримання судом першої інстанції.

Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави відбувається в судовому засіданні, про дату якого повідомляється особа, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України. Така особа має право користуватися правовою допомогою захисника. Закріплюється, що судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

Предметом судового розгляду щодо виконання вироку іноземного суду є перевірка судом першої інстанції дотримання умов, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або чинним кримінально-процесуальним законодавством і визначення можливості (допустимості) з точки зору чинного кримінального процесуального законодавства його визнання та виконання на території України. Слід зазначити, що у цьому випадку, і це впливає із змісту ст. 602 КПК, фактично відбувається часткове дублювання дій, які виконує Міністерство юстиції України (ч. 5 ст. 602 КПК).

У судовому засіданні щодо визначення допустимості виконання рішення іноземного суду суддею не перевіряються фактичні обставини, які встановлені вироком суду іноземної держави та не вирішуються питання щодо винуватості або невинуватості особи. Це положення закріплено законодавцем у відповідності до міжнародних

договорів України. Результатом судового розгляду судом питання про допустимість визнання та виконання має стати винесення одного з передбачених ч. 4 ст. 603 КПК рішень: про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково; про відмову у виконання рішення іноземного суду; про відкладення розгляду справи у разі недостатності наданих матеріалів для вирішення питання про допустимість його визнання та виконання. У теорії підставою для поділу на повне і часткове визнання та виконання рішення іноземного суду є можливість (допустимість) визнання та виконання іноземного рішення на території України з точки зору національного. Статтею 44 Конвенції 1970 р. передбачено, що якщо запит про виконання прийнято, суд замінює санкцію, пов'язану з позбавленням волі, накладену в запитуючій державі, санкцією, передбаченою у своєму власному законодавстві за той самий злочин. Ця санкція може за характером та тривалістю бути відмінною від тієї, що була накладена в запитуючій державі. Якщо ця остання санкція є меншою за мінімум, який може бути встановлений відповідно до законодавства запитуваної держави, суд не є пов'язаним цим мінімумом і накладає санкцію, що відповідає санкції, накладеній у запитуючій державі. При визначенні санкції суд не погіршує карне становище засудженої особи, що склалося в результаті рішення, винесеного у запитуючій державі. Будь-яка частина санкції, накладеної у запитуючій державі, та будь-який термін тимчасового ув'язнення, відбуті засудженою особою після винесення вироку, мають враховуватися повністю. Це саме правило застосовується до будь-якого періоду, протягом якого засуджена особа знаходилася під вартою в запитуючій державі, до того, як була засуджена, тією мірою, якою цього вимагає законодавство цієї держави. Якщо судом прийнято рішення про виконання штрафу чи конфіскації, останній конвертує таку суму у валюту Запитуваної держави за курсом обміну, що діє, у той час, коли приймається рішення. Він, таким чином, фіксує суму штрафу, чи суму, яку необхідно конфіскувати, яка, однак, не перевищує максимальної суми, встановленої її власним законодавством за такий самий злочин чи за відсутності такого встановленого максимуму, не перевищує максимальної суми, яка звичайно накладається у запитуваній державі щодо подібного злочину. Однак, суд може затвердити вирок у вигляді штрафу або конфіскації у сумі, що була накладена

у запитуючій державі, якщо така санкція не передбачена законодавством запитуваної держави за той самий злочин, але це законодавство дозволяє накладання більш суворих санкцій. Таке саме правило застосовується, якщо санкція, накладена у запитуючій державі, перевищує максимум, визначений у законодавстві запитуваної держави за той самий злочин, але це законодавство дозволяє накладання більш суворих санкцій. Будь-яка пільга щодо часу сплати чи сплати по частинах, яка надається в запитуючій державі, має надаватися і в запитуваній державі. Коли запит про виконання стосується конфіскації певного предмета, суд може винести рішення про конфіскацію цього предмета лише у разі, коли така конфіскація дозволяється законодавством Запитуваної держави за той самий злочин.

Якщо судом прийнято рішення про виконання положень про позбавлення прав, то таке виконання є можливим лише у разі, коли законодавство запитуваної держави дозволяє позбавлення прав за злочин, який вчинила засуджена особа. При цьому суд запитуваної держави визначає його тривалість та межі, встановлені власним законодавством, але воно не може перевищувати межі, встановленої у вирoku, винесеному в запитуючій державі. Суд може прийняти рішення про виконання позбавлення прав лише стосовно деяких прав, позбавлення або призупинення яких було встановлено.

Суд, який вирішує питання про виконання вирoku іноземної держави, оцінює доцільність виконання позбавлення прав на території своєї власної держави.

У разі, коли суд, вивчивши клопотання Міністерства юстиції України та додаткові матеріали ухвалює рішення про виконання вирoku суду іноземної держави, він уповноважений ухвалити рішення про обрання запобіжного заходу стосовно особи. Це законодавче положення узгоджується з міжнародними нормами, які дозволяють використовувати як тимчасові заходи запобіжні заходи, якщо Запитувана держава вважає це за необхідне з метою забезпечення виконання іноземного судового рішення.

КПК закріплює, що ухвала про виконання вирoku суду іноземної держави звертається до виконання згідно з вимогами КПК України. Слід зазначити, що це положення закріплено і в міжнародно-правових договорах, які регламентують визнання і виконання рішень іноземних судів. Так, ст. 10 Конвенції 1970 р. закріплено, що вико-

нання регулюється законодавством Запитуваної держави і тільки ця держава компетентна приймати всі рішення з цього питання. Тільки запитуюча держава має право приймати рішення за будь-яким зверненням про перегляд вироку. Обидві держави мають право приймати рішення про амністію або помилування. Крім того, передбачається, що якщо держава винесення вироку зробили запит про виконання, вона сама вже не може починати виконання санкції, якої стосується запит. Однак, держава винесення вироку може розпочати виконання, що включає позбавлення волі, коли засуджена особа вже утримується на території цієї держави на час представлення відповідного запиту. Право на виконання може повертатися до запитуючої сторони у таких випадках: 1) якщо вона відкликає свій запит, до того, як Запитувана сторона повідомила про свій намір вжити заходів за запитом; 2) якщо Запитувана сторона повідомляє про відмову вжити заходів за запитом; 3) якщо Запитувана держава ясно відмовилася від свого права на виконання. Така відмова є можливою тільки якщо обидві держави, яких це стосується, погодилися на це, або якщо виконання більш не можливе в Запитуваній державі. В останньому випадку відмова, якої вимагає Запитуюча держава, є обов'язковою. Компетентні органи Запитуваної держави припиняють виконання, як тільки вони дізнаються про будь-яке помилування, амністію чи заяву про перегляд вироку чи будь-яке інше рішення, через яке санкція більше не може виконуватися. Те саме стосується стягнення штрафу, коли засуджена особа сплатила його компетентному органу запитуючої держави.

Звернення ухвали суду про виконання вироку іноземного суду відбувається за правилами, встановленими ст. 535 КПК. Мін'юст України повідомляє запитуючій стороні про результати виконання вироку суду іноземної держави. Конвенцією 1970 р. передбачається, що в разі потреби органи Запитуваної держави передають органам Запитуючої держави документ, який підтверджує, що санкція виконується.

КПК України сьогодні прописав норму, яка дозволяє визнавати та виконувати вироки міжнародних судових установ (ст. 614 КПК). Поява останньої, безумовно, є кроком вперед у виконанні Україною прийнятих міжнародно-правових зобов'язань та у розвитку міжнародної кримінальної юстиції.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальному провадженні. Особливості правової природи визнання та виконання іноземних та міжнародних судових рішень.
2. Правове регулювання інституту визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальних справах.
3. Види визнання і виконання іноземних судових рішень.
4. Підстави, умови та процедура визнання та виконання іноземних судових рішень в кримінальному провадженні. Міжнародний запит про визнання та виконання іноземного процесуального рішення.
5. Підстави для відмови у визнанні і виконанні іноземних судових рішень.
6. Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави та міжнародної судової установи.
7. Наслідки передачі виконання іноземного судового рішення.
8. Рішення про помилування, амністію і пом'якшення вироку.
9. Перегляд і припинення виконання вироку. Інформація про виконання вироку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачу.

Задача 1. Визначте коло процесуальних рішень, які можуть бути визнані та виконані на території України. Вкажіть нормативно правову підставу для їх визнання та виконання.

Задача 2. Наведіть приклади випадків, коли визнання та виконання іноземних судових рішень відіграло значну роль у міжнародному кримінальному співробітництві.

Питання для самоконтролю:

1. В чому особливості визнання та виконання вироків іноземних судів як самостійного провадження?
2. Які рішення виносяться судом за результатами розгляду клопотання Міністерства юстиції України про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України?

3. Які вироки судів іноземних держав підлягають виконанню в Україні?
4. Визначте учасників судового засідання про виконання вироку суду іноземної держави.
5. Яка основна мета визнання та виконання рішень іноземних судів у контексті міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях?
6. Чи можете Ви пояснити правові принципи та механізми, які регулюють
7. визнання та виконання рішень іноземних судів у кримінальних справах?
8. Як визнання та виконання рішень іноземних судів сприяє міжнародним
9. зусиллям у боротьбі з транснаціональною злочинністю?
10. Які фактори зазвичай беруться до уваги при вирішенні питання про визнання та виконання рішення іноземного суду в іншій юрисдикції?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Повноваження судів у провадженні щодо визнання та виконання вироків судів іноземних держав.
2. Визнання та виконання рішень іноземних судів як самостійний правовий інститут.
3. Визнання та виконання вироків міжнародних установ: світова практика.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Договір між Україною та Вірменією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 01.03.2001 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_019#Text
2. Договір між Україною та Грузією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 24.11.1992 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_006#Text
3. Договір між Україною та Демократичною Соціалістичною Республікою Шри-Ланка про передачу засуджених осіб від 25.06.2016 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1751-19>

4. Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про передачу засуджених осіб від 11.05.04 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/364_025
5. Договір між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 23.03.2005 URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/795_052
6. Додатковий протокол до Конвенції про передачу засуджених осіб 21.04.1983 р. від 18.12 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_335#Text
7. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text
8. Інші двосторонні договори про передачу та відповідні закони про їх ратифікацію (або приєднання).
9. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.04.1983 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B0#Text>
11. Про приєднання до Конвенції про передачу засуджених осіб 1983 р. : Закон України від 22.09.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. Ст. 248.
12. Про ратифікацію Конвенції про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування, 1997 р. : Закон України від 11.01.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1372-14#Text>

Допоміжна література:

1. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
2. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: монографія. Харків : «Оберіг», 2017. 204 с.
3. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Алєнін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне

- видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
4. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
 5. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
 6. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 7. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glau.kr.ua
 8. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
 9. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>
 10. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми фор-

- мування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
11. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>
 12. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

ТЕМА 7. ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ В КРАЇНУ ГРОМАДЯНСТВА

Лекційні питання:

Поняття та значення передачі засуджених осіб, суб'єкти процедури передачі засуджених осіб.

Правова регламентація інституту передачі засуджених осіб. Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р., додатковий протокол до неї 2003 р., двосторонні договори України про передачу засуджених осіб, глава 46 КПК України, Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р.

Підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання.

Умови передачі засуджених осіб.

Порядок і строки вирішення питання про передачу засуджених осіб.

Порядок розгляду запиту про передачу громадянина України, засудженого судом іноземної держави.

Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України.

Наслідки передачі засудженої особи для держави винесення вироку і держави виконання вироку.

Визнання в Україні із застосуванням судової процедури і заміна міри покарання.

Рішення про помилування, амністію і пом'якшення вироку.

Перегляд і припинення виконання вироку. Інформація про виконання вироку.

Дуже часто в літературі про визнання вироку суду іноземної держави йдеться саме у зв'язку із здійсненням провадження по передачі засудженої особи. Як зазначає Я. І. Тростяньська, *передача засуджених осіб* до позбавлення волі для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, – це акт міжнародної співпраці, що реалізується на основі міжнародного та внутрішньодержавного законодавства та полягає в передачі особи, що вчинила злочин і засуджена

однією державою, іншій державі, громадянином якої є засуджений, для виконання покарання у вигляді позбавлення волі¹.

Вищезазначена форма співробітництва, як зазначається в Конвенції про передачу засуджених осіб 1983 р., повинна сприяти цілям правосуддя та соціальній реабілітації. Крім того, необхідно мати на увазі, що цілі ресоціалізації засуджених осіб та зменшення витрат, пов'язаних з притягненням особи до кримінальної відповідальності, вимагають, щоб іноземцям, які позбавлені волі у зв'язку з вчиненням ними злочину, була надана можливість відбувати призначене ним покарання у державі їх громадянства, і ця мета може бути найкращим чином досягнута за допомогою передачі їх для відбування покарання в таку державу, що відрізняє цей інститут від інституту видачі особи для виконання обвинувального вироку суду.

Конвенцією 1983 р. визначено ряд умов, за наявності яких особу може бути передано до країни, громадянином якої вона є: наявність в особи громадянства держави виконання вироку; остаточність рішення; відбуття особою певної частини покарання (впродовж не менше шести місяців або якщо їй призначено вирок до ув'язнення на невизначений строк); згода засудженої особи або її законного представника; визнання діяння засудженої особи кримінальним злочином у країні виконання; взаємна згода на таку передачу держави винесення вироку та держави виконання вироку. КПК України також визначає положення, відповідно до якого засудженою особою має бути відшкодовано майнову шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, а в разі наявності – також процесуальні витрати.

Документи про те, що зазначені умови виконані, мають бути надані разом із запитом і розглянуті спочатку центральним органом України – Міністерством юстиції України, а потім – судом. Перед тим, як буде вирішено питання про передачу засудженої особи для відбування покарання з України до іноземної держави, остання має надати гарантії того, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи таким, що принижує гідність, поводженню чи покаранню.

¹ Тростяняська Я. І. Визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандид. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Тростяняська Я. І. – Київ, 2011. – 20 с.

Під час вивчення цієї теми слід звернути увагу на особливості форми, змісту запитів і відповідей та доданих до них документів щодо передачі засуджених осіб.

Особливу увагу студенти повинні звернути на процесуальні питання, пов'язані з розглядом судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. Для цього необхідно проаналізувати кримінальне процесуальне законодавство України, а також наявну судову практику (рішення, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень).

Стаття 9 Конвенції 1983 р. передбачає декілька варіантів щодо виконання вироку для Запитуваної держави. Це: 1) *продовження виконання вироку одразу або на основі судової чи адміністративної постанови*; 2) *визнання вироку з використанням судової або адміністративної процедури своєї держави і таким чином заміна міри покарання, призначеної в державі винесення вироку, мірою покарання, передбаченою законодавством держави виконання покарання за такий самий злочин*.

Обидві процедури є легітимними і кожна з держав обирає саме той варіант, який є допустимим для використання державою виконання вироку.

Слід зазначити, що виконувати вирок іноземного суду можна ще й шляхом нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими особами. Так, у Європейській конвенції про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р. зазначається, що цей вид правової допомоги (у вузькому сенсі) полягає в нагляді за правопорушниками з метою сприяння їхньому виправленню та їхній соціальній реабілітації та нагляді за їхньою поведінкою для того, щоб у разі необхідності або постановити їм вирок, або звернути вже постановлений вирок до виконання.

Студентам також необхідно звернути увагу на дотримання прав і свобод особи, щодо якої вирішуватиметься питання про виконання вироку іноземного суду та на можливість оскарження відповідних рішень судів України щодо них.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Поняття та значення передачі засуджених осіб, суб'єкти процедури передачі засуджених осіб.

2. Правова регламентація інститут передачі засуджених осіб. Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р., додатковий протокол до неї 2003 р., двосторонні договори України про передачу засуджених осіб, глава 46 КПК України, Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р.
3. Підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання.
4. Умови передачі засуджених осіб.
5. Порядок і строки вирішення питання про передачу засуджених осіб.
6. Порядок розгляду запиту про передачу громадянина України, засудженого судом іноземної держави.
7. Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України.
8. Наслідки передачі засудженої особи для держави винесення вироку і держави виконання вироку.
9. Визнання в Україні із застосуванням судової процедури і заміна міри покарання.
10. Рішення про помилування, амністію і пом'якшення вироку.
11. Перегляд і припинення виконання вироку. Інформація про виконання вироку.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Розв'яжіть задачі.

Задача 1. Гаджієва, гр. Республіки Азербайджан, було засуджено Київським районним судом м. Одеси і призначено покарання у вигляді позбавлення свободи на строк 6 років. Обвинувальний вирок набув законної сили. Гаджієву було роз'яснено право звернутись із заявою про можливість відбувати покарання у країні свого громадянства. Засуджений скористався цим правом і надав усну згоду на передання його до Азербайджану.

Чи є право у Гаджієва відбувати покарання у державі, громадянином якої він є?

Які дії в подальшому необхідно вчинити засудженому?

Вкажіть нормативно-правову підставу для передання гаджієва до Республіки Азербайджан?

Задача 2. Від ФРН поступив запит про приведення у відповідність до чинного законодавства України вироку Земельного суду у м. Берліні, яким Котова (гр. України) було засуджено до 7 років позбавлення волі. Цей вирок було постановлено 1 жовтня 1998 р., а набув він чинності 26 серпня 1999 р. Компетентні органи ФРН у своєму клопотанні посилалися на Європейську конвенцію про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р. та Конвенцію про міжнародну чинність кримінальних вироків 1970 р.

Яке рішення щодо запиту мав винести суд?

Задача 3. Від уповноваженого органу Республіки Туркменістан до України надійшов запит при прийнятті гр. Власова для подальшого відбування покарання в Україні, який був засуджений місцевим судом. Вирок набув законної сили, загальний строк покарання складає 4 роки позбавлення волі. Власов відбуває покарання упродовж 4 місяців.

Який орган в Україні уповноважений розглянути такий запит? На протязі якого строку?

Яка роль суду в провадженні щодо передачі засуджених осіб?

Чи можливо оскаржити рішення уповноваженого органу України щодо відмови у прийнятті гр. України?

Питання для самоконтролю:

1. Вкажіть підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання.
2. Яка основна мета передачі засуджених осіб між країнами в контексті
3. міжнародного співробітництва у кримінальних справах?
4. Чи можете ви пояснити правові принципи та механізми, які
5. регулюють передачу засуджених осіб через кордони?
6. Як передача засуджених осіб сприяє реабілітації та реінтеграції правопорушників у рамках міжнародного кримінального правосуддя?
7. Які фактори зазвичай впливають на рішення країни погодитися на передачу засудженої особи до іншої юрисдикції?
8. Чи існують конкретні міжнародні договори або угоди, на які зазвичай покладаються країни для полегшення передачі засуджених осіб?

9. Чи можете ви навести приклади випадків, коли передача засуджених осіб була успішно використана для міжнародного співробітництва?
10. Які існують гарантії та процедури для забезпечення захисту прав переданого правопорушника під час цього процесу?
11. Яку роль відіграє принцип взаємності при передачі засуджених осіб між країнами?
12. Чи існують якісь проблеми або обмеження, пов'язані з передачею засуджених осіб, які країнам необхідно вирішити?
13. Як передача засуджених осіб впливає на країни, що передають і приймають, а також на більш широкую міжнародно-правову базу співробітництва у кримінальних справах?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Процедури продовження виконання та заміни вироків за Конвенцією про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р.
2. Відмінність видачі особи для виконання обвинувального вироку від передачі засуджених осіб.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Договір між Україною та Вірменією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 01.03.2001 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_019#Text
2. Договір між Україною та Грузією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 24.11.1992 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_006#Text
3. Договір між Україною та Демократичною Соціалістичною Республікою Шри-Ланка про передачу засуджених осіб від 25.06.2016 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1751-19>
4. Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран про передачу засуджених осіб від 11.05.04 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/364_025
5. Договір між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбуван-

- ня покарання від 23.03.2005 URL:http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/795_052
6. Додатковий протокол до Конвенції про передачу засуджених осіб 21.04.1983 р. від 18.12 1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_335#Text
 7. Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_007#Text
 8. Інші двосторонні договори про передачу та відповідні закони про їх ратифікацію (або приєднання).
 9. Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.04.1983 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
 10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B0#Text>
 11. Про приєднання до Конвенції про передачу засуджених осіб 1983 р. : Закон України від 22.09.1995 р. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. Ст. 248.
 12. Про ратифікацію Конвенції про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування, 1997 р. : Закон України від 11.01.2000 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1372-14#Text>

Допоміжна література:

1. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
3. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: монографія. Харків : «Оберіг», 2017. 204 с.
4. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.

5. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
6. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
7. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
8. Підгородинська А. В. До питання про класифікацію процесуальних дій, які здійснюються в межах міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. Зб. мат-в Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Одеса (10 грудня, 2021). С. 406-410
9. Підгородинська А. В. Дотримання прав людини у провадженнях із міжнародного співробітництва у кримінальному процесі: мат-ли Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Права людини-пріоритет сучасної держави” (10 грудня 2020 р.). Одеса, 2020. С. 240-245.
10. Підгородинська А. В. Трансформація кримінального процесуального законодавства в аспекті процесуальної регламентації міжнародного співробітництва. Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) [Електронне видання] / уклад.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 25-29.
11. Смирнов М. І. Вдосконалення порядку тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на терито-

- рії іноземної держави. Кримінальна юстиція сучасної України: виклики та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. до 75-річчя д.ю.н., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 20 листоп. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 60-65.
12. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glau.kr.ua
 13. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
 14. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Сучасний стан і перспективи розвитку юридичної освіти в Україні в умовах європейської інтеграції : матеріали підсум. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 86-90. <http://elar.naiu.kiev.ua>
 15. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 308-311.
 16. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
 17. Смирнов М. І. Порядок тимчасової передачі особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 30) : матеріали міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Тернопіль, 11 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 34-37. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3170

18. Смирнов М. І. Процесуальний порядок та особливості отримання показань шляхом відеоконференції від осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круг. столу (м. Львів, 11 черв. 2021 р.). Львів, 2021. С. 301-305. <https://www.lvduvs.edu.ua/component/k2/item/2211-11-chervnia-vidbudetsia-kruhlyi-stil-kryminalna-iustytisia-v-ukraini-realii-ta-perspektyvy>
19. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>
20. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
21. Смирнов М. І. Тимчасова передача особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26-27 бер. 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 109-112. <http://www.istina-zp.org.ua/>
22. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ ЮРИСДИКЦІЙНІ ОРГАНИ ТА МІЖНАРОДНИЙ КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС. ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА З МІЖНАРОДНИМ КРИМІНАЛЬНИМ СУДОМ. МІЖНАРОДНІ ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Лекційні питання:

Історія і сучасність системи міжнародних юрисдикційних органів в галузі кримінального судочинства. Нюрнберзький і Токійський трибунали, міжнародні трибунали ad hoc, Міжнародний кримінальний суд.

Поняття, предмет та основні етапи формування міжнародного кримінального процесу. Принципи міжнародного кримінального процесу.

Органи міжнародного кримінального правосуддя: порядок створення, структура.

Стадії міжнародного кримінального процесу.

Розслідування і кримінальне переслідування за злочини, що входять в юрисдикцію міжнародної кримінальної юстиції. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р.

Обсяг та процесуальний порядок співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. Визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду.

Форми та учасники співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.

Дотримання прав осіб при здійсненні співробітництва з МКС.

Застосування заходів кримінального процесуального примусу при здійсненні співробітництва з МКС.

Інтерпол: структура, напрями діяльності. Укрбюро Інтерполу в Україні. Міжнародний розшук, система повідомлень по лінії Інтерполу та запити НЦБ Інтерполу.

Використання в кримінальному процесі можливостей Інтерполу. Система повідомлень по лінії Інтерполу (червоні, зелені, сині, жовті та чорні повідомлення).

Взаємодія органів правопорядку через Європейське поліцейське відомство (Європол).

Євроюст та Європейська судова мережа: структура та напрями діяльності.

Сучасна література з питань міжнародного співробітництва в галузі кримінальної юстиції вказує на формування т.зв. *міжнародного кримінального процесу*, який охоплює питання створення та діяльності міжнародних судових органів, до предмета ведення яких належить вирішення питання про притягнення окремих фізичних осіб до міжнародної кримінальної відповідальності.

Студенти повинні дослідити історію кодифікації норм міжнародного кримінального процесу, що охоплює Версальський мирний договір 1919 р.; Конвенцію про попередження тероризму і покарання за нього 1937 р.; Угоду про судове переслідування і покарання головних військових злочинців європейських країн осі 1945 р.; Статут міжнародного військового трибуналу 1945 р.; Регламент міжнародного військового трибуналу 1945 р.; Угоду про організацію і компетенцію Далекосхідної комісії і Союзної ради для Японії 1945 р.; Статут міжнародного трибуналу для Далекого Сходу 1946 р.; Конвенцію про попередження злочину геноциду і про покарання за нього 1948 р.; Конвенцію про припинення злочину апартеїду і покарання за нього 1973 р.; Конвенцію про незастосування строку давності до військових злочинів та злочинів проти людяності 1968 р.; Резолюцію Ради Безпеки ООН 808 (1993) про заснування міжнародного Трибуналу по колишній Югославії 1993 р.; Правила і процедури доказування Трибуналу ООН по колишній Югославії 1994 р.; Резолюцію РБ ООН 955 (1994) про заснування міжнародного трибуналу по Руанді 1994 р.; Римський Статут міжнародного кримінального суду 1998 р.; Резолюцію РБ ООН 1315 (2000) про створення Спеціального суду по Сьєрра – Леоне від 14.08.2000 р.

При вивченні даної теми необхідно виходити з того, що довгий час система органів національної юстиції була єдиною функціональною інституційною системою. Однак в результаті процесів інтеграції та глобалізації для захисту загальних інтересів в цілому почали з'являтися різні міжнародні організації та органи, в кримінальній сфері в тому числі. В літературі все частіше використовуються поняття «міжнародна кримінальна юстиція» та «органи міжнародної кримінальної юстиції».

Їх сукупність на доктринальному рівні об'єднується в глобальну систему міжнародної юстиції або міжнародного правосуддя, зазначається в науковій літературі. На відміну від внутрішньодержавних

судів, частини цієї системи мають різні джерела правового регулювання, структуру та призначення, однак їх об'єднує спільна функція – здійснення правосуддя в окресленій для них міжнародним правом сфері.

Міжнародні кримінальні судові органи представляють собою самостійну систему міжнародної кримінальної юстиції («international criminal justice»), а міжнародні кримінальні суди виступають органами міжнародної кримінальної юстиції і в сукупності створюють її систему. Так, під міжнародним органом кримінальної юстиції розуміється будь-яка організаційна структура, яка функціонує на постійній або тимчасовій основі, діє на підставі міжнародного права і згідно нього, створена державами або міжнародною організацією з метою здійснення кримінального переслідування та правосуддя в кримінальних справах.

Система міжнародного правосуддя на сьогоднішній день знаходиться на етапі формування і включає наступні елементи:

1. Міжнародні кримінальні трибунали *ad hoc*, які створюються Радою Безпеки як допоміжні органи ООН.
2. Змішані (гібридні) трибунали (суди).
3. Національні суди, до юрисдикції яких віднесено розгляд справ про міжнародні злочини.
4. Міжнародний кримінальний суд (*англ. International Criminal Court*, далі – МКС).

КПК України передбачає можливість визнання та виконання вироків міжнародних судових установ (ст. 614). Визнання та виконання в Україні вироків міжнародних судових установ, а також прийняття осіб, засуджених такими судами до позбавлення волі, здійснюється згідно з правилами КПК на підставі міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Таким чином, законодавець чітко визначив підставу для визнання і виконання на території України остаточного рішення міжнародної судової установи – наявність міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Тобто Україна повинна визнати юрисдикцію окремо визначеного судового органу (установи), як правило, це відбувається шляхом укладення міжнародного договору.

Потребує з'ясування питання про юрисдикцію міжнародних кримінальних судових установ та її види, а також проблеми співвідно-

шення юрисдикції міжнародних і національних кримінальних судів (зокрема, «паралельної», «конкуруючої» юрисдикції) та реалізація принципу «non bis in idem» у міжнародному кримінальному процесі.

Студентам слід знати організаційну структуру міжнародних кримінальних судів, яка, як правило, включає президію суду, судові палати, апеляційну палату, палату попереднього провадження, канцелярію прокурора та секретаріат.

Необхідно також з'ясувати значення Римського статуту 1998 р. У встановленні визнаних міжнародно-правових процедур судового розгляду та ознайомитися з самими процедурами досудового і судового провадження в міжнародних судових судах.

Досудове провадження: Органи розслідування і обвинувачення (канцелярія прокурора), міжнародний прокурор : його повноваження та обов'язки; початок розслідування і кримінального переслідування; пред'явлення обвинувачення і віддання під суд (ордер на арешт і наказ про явку до суду), попередні запобіжні заходи, стадія затвердження обвинувачення (проблема щиросердного визнання і торгу з правосуддям). Питання про видачу і передачу підозрюваних в міжнародному кримінальному процесі: співпраця держав; роль Інтерполу; роль міжнародних сил, що діють з мандатом ООН. Юридичні аспекти питання про викрадення підозрюваних і їх видачі міжнародному правосуддю приватними особами за винагороду.

Судовий розгляд: процесуальне становище учасників провадження (прокурор, потерпілий і свідки обвинувачення; підсудний, його адвокат і свідки захисту; члени судової колегії); порядок розгляду; пред'явлення доказів. Основні процесуальні гарантії для підсудних. Щиросердне визнання. Проблема торгу з правосуддям. Проголошення вироку.

Оскарження і перегляд рішення: апеляція, перегляд рішення.

Студентам треба мати на увазі і розуміти, що тривалий час міжнародне співтовариство намагалось сформуванати стандарти міжнародного правосуддя та побудувати таку повноцінну, незалежну, постійно діючу міжнародну судову інституцію, яка могла б забезпечити притягнення до відповідальності осіб, яких звинувачують у вчиненні найтяжчих міжнародних злочинів.

Об'єктивними передумовами створення та функціонування Міжнародного кримінального суду необхідно вважати велику кількість

збройних конфліктів, військових агресій та війн, що змусило ряд країн дійти згоди щодо неприпустимості безкарності за найбільш тяжкі злочини, які викликають занепокоєння міжнародного співтовариства та необхідності сприяти запобіганню таким злочинам.

МКС почав роботу з липня 2002 р. після того, як 60 країн ратифікували Римський статут Міжнародного кримінального суду (*англ. Rome Statute of the International Criminal Court*). МКС був створений та діє на основі багатостороннього міжнародного договору – Римського статуту, в якому кодифіковано матеріальні та процесуальні норми, встановлюється структура, функції та юрисдикція суду.

Римський статут, який заснував МКС був прийнятий на дипломатичній конференції в Римі 17 липня 1998 р., набрав чинності 1 липня 2002 р. Його підписали 155 держав (Україна – 20 січня 2000 р.), ратифікували 123 держави (Україна не ратифікувала). Держави стають офіційними учасниками Римського статуту шляхом «ратифікації», «приєднання», «затвердження» чи «прийняття» Римського статуту. Щоб ратифікувати (механізм затвердження Верховною Радою України міжнародного договору та згода на його обов'язковість) Римський статут необхідно зареєструвати законопроект про ратифікацію, ініціатором якого має бути Президент України (ст. 4 Закону України «Про міжнародні договори України»). Після цього він має бути проголосований Верховною Радою України.

20 січня 2000 р. Україна поставила свій підпис під цією міжнародною угодою. Але тоді Україна була не готова приєднатися до системи міжнародної кримінальної юстиції, адже виникло багато питань, які пов'язані з імплементацією Римського статуту в національну правову систему України. 11 липня 2001 р. з'явився висновок Конституційного суду України, який вирішив що не узгоджуються з Конституцією України положення Римського статуту, відповідно до яких МКС доповнює національні органи кримінальної юстиції, а Конституція України не передбачає можливості доповнення судової системи України. Однією із причин нератифікації Римського статуту Україною є комплементарний характер юрисдикції МКС. Не ратифікуючі Римський статут, Україна не використовує передбачені Римським статутом механізми притягнення винних до кримінальної відповідальності за злочин геноциду, злочини проти людяності та воєнні злочини.

Треба звернути увагу на те, що Римський статут передбачає можливість, що без його ратифікації держава може визнати юрисдикцію МКС в певних справах, подавши про це відповідну заяву. Такий механізм, коли з одного боку держава не ратифікувала Римський статут, але ухвалила окрему заяву у своєму змісті може розглядатися як «обмежена ратифікація» з погляду визнання юрисдикції МКС. В 2014-2015 р.р. Україна, не ставши повноправною учасницею Римського статуту, скористалася відповідним механізмом, звернулася до МКС в режимі *ad hoc* (для певного випадку) і подала заяви про визнання юрисдикції МКС за ст. 7 щодо злочинів проти людяності і ст. 8 щодо воєнних злочинів, вчинених на території України вищими посадовими особами країни-агресора та керівниками терористичних організацій «днр» та «лнр» починаючи з 20 лютого 2014 р. і без кінцевої дати. Таким чином, Україна скористалася спеціальною процедурою визнання юрисдикції МКС для держав, які не приєднались до Римського статуту, але бажають, щоб МКС розслідував міжнародні злочини, що вчиняються на їхній території.

Відповідно до Римського статуту, якщо держава подає такі заяви, вона визнає юрисдикцію МКС та бере на себе зобов'язання щодо співпраці та виконання будь-яких рішень але не користується всіма правами організаційного і процесуального характеру, як повноцінна держава-учасник Римського статуту. Визнання Україною *ad hoc* юрисдикції МКС відповідно до ст. 12(3) Римського статуту надає МКС юрисдикцію щодо воєнних злочинів, злочинів проти людяності та злочину геноциду (див.: Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25 лютого 2014 року № 790-VII, Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призве-

ли до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» від 4 лютого 2015 року № 145-VIII).

Необхідно нагадати, що МКС не має юрисдикції щодо розслідування основного злочину, а саме злочину агресії проти України, який має особливий режим юрисдикції, як окремий від інших злочинів передбачених Римським статутом, таких як геноцид, злочини проти людяності та воєнні злочини. Злочин агресії не може бути розслідуваний за допомогою МКС в силу існуючих обмежень. Якщо країна не є державою-учасницею МКС, вона виключається з його юрисдикції з розслідування та притягнення до відповідальності за злочин агресії, незалежно від того, чи є вона жертвою агресії, чи агресором. Винятком з цього є звернення з боку Ради Безпеки ООН.

3 травня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. КПК доповнився новим розділом IX² «Особливості співробітництва з Міжнародним кримінальним судом», яким передбачається обсяг і процесуальний порядок такого співробітництва.

Дія цього розділу КПК поширюється виключно на співробітництво з МКС, з метою поширення його юрисдикції на осіб (громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства), які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію МКС, були підпорядковані та (або) діяли, з метою здійснення збройної агресії проти України, та (або) на підставі рішень (наказів, розпоряджень тощо) посадових осіб, військового командування, або органів державної влади російської федерації або іншої країни, що здійснювала агресію, або сприяла її здійсненню проти України.

Поява у КПК України відповідного розділу, в якому передбачений порядок взаємодії МКС з національними правоохоронними та судовими органами України у питаннях здійснення розслідування, судового розгляду та виконання рішень МКС, пов'язана з тим, що ст. 12 Римського статуту передбачає що держава, яка визнає юрисдикцію, співробітничатиме із МКС без будь-яких затримок або винятків відповідно до ч. 9 Римського статуту. Держави-учасниці МКС зобов'язані співпрацювати з ним і надавати допомогу в розслідуванні та переслідуванні злочинів, що підпадають під юрисдикцію

МКС. Крім того, Угода про асоціацію між Україною та ЄС покладає на Україну зобов'язання не тільки ратифікувати Римський статут, а ще співпрацювати з МКС.

МКС – це незалежна, постійно діюча міжнародна судова інституція, яка забезпечує притягнення до відповідальності осіб, яких звинувачують у вчиненні найтяжчих міжнародних злочинів. МКС має складну структуру з численними органами, які забезпечують його роботу і виконання функцій. МКС не є частиною Організації Об'єднаних Націй, але співпрацює з ООН та іншими міжнародними організаціями.

Основне завдання МКС – це підсилення національної спроможності держав-учасниць щодо розслідування та розгляду найтяжчих міжнародних злочинів. МКС не замінює національні суди, але діє як доповнення до них. Якщо держави-учасниці здатні та бажають розглядати кримінальні справи на своїх територіях за допомогою національних судів, то МКС не буде втручатися. Однак, якщо держави-учасниці не можуть чи не бажають розглядати такі справи на своїх територіях, МКС може взяти їх до розгляду. МКС може розглядати справи, які є в державах-учасниках, або проти громадян цих держав, або проти осіб, які перебувають на їх території. Крім того, МКС може розглядати справи, які передані йому Радою Безпеки ООН.

Треба мати на увазі, що в основі діяльності МКС лежить принцип компліментарності (доповнюваності), як особливий порядок взаємовідносин національної та міжнародної юрисдикції. Принцип компліментарності, як основа здійснення юрисдикції МКС передбачений ст. 1 Римського статуту де йдеться про те, що МКС доповнює національні системи кримінального правосуддя та пронизує всю систему статей Римського статуту, знаходячи своє відображення у преамбулі та ст.ст. 17, 18, 19. МКС не замінює національні судові органи, не має повноважень національних судів, не виключає їх юрисдикції, а лише доповнює національні системи кримінального правосуддя. МКС – це така надбудова. Основою, фундаментом правосуддя виступають національні суди.

Завдання МКС полягає в забезпеченні справедливого судового розгляду злочинів, що входять у його юрисдикцію. Також до завдань МКС можна віднести створення єдиного стандарту міжнародного правосуддя, який забезпечує притягнення до відповідальності осіб, яких звинувачують у вчиненні найтяжчих міжнародних злочинів.

Студенти повинні розуміти, що МКС не є судом для розгляду звичайних кримінальних справ або кримінальних справ, які стосуються національної безпеки чи внутрішньої політики держави. Юрисдикція МКС зосереджується на злочинах, які мають міжнародний характер, тобто ті, які викликають занепокоєння всього міжнародного співтовариства. Рішення МКС можуть бути оскаржені тільки в рамках судової процедури МКС, а не в інших національних або міжнародних судах. У разі винесення вироку МКС, держави-члени мають зобов'язання співпрацювати з МКС у виконанні рішення, в тому числі у виконанні арешту та передачі засуджених осіб. Рішення МКС можуть бути оскаржені тільки в рамках судової процедури МКС, а не в інших національних або міжнародних судах. У разі винесення вироку МКС, держави-члени мають зобов'язання співпрацювати з МКС у виконанні рішення, в тому числі у виконанні арешту та передачі засуджених осіб.

Зараз МКС має 124 держави-члени, але не всі держави визнають його юрисдикцію. Ратифікуючи Римський статут, держава бере на себе зобов'язання та визнає юрисдикцію МКС щодо злочинів, що входять у його предметну юрисдикцію. Відповідно до Римського статуту МКС має юрисдикцію стосовно злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та злочину агресії.

До відповідальності перед МКС можуть бути притягнуті лише фізичні особи. Юридичні особи не можуть бути притягнуті до відповідальності перед МКС. Персональна юрисдикції МКС заснована на принципі індивідуальної кримінальної відповідальності. МКС має право притягнути до відповідальності лише посадових осіб країни-агресора, які віддавали злочинні накази. Службове становище та відповідні імунітети суб'єкта не обмежує персональну юрисдикцію МКС.

Часова юрисдикція МКС не має ретроактивного характеру, оскільки може бути розповсюджена на злочини, які були скоєні після набрання чинності Римським статутом або з моменту його ратифікації державою-учасницею. Отже, МКС має юрисдикцію над особами, які вчинили злочини на території держав-членів МКС або які були громадянами цих держав на момент вчинення злочину. МКС може розглядати тільки злочини, що були вчинені після 1 липня 2002 р. Ці злочини повинні бути міжнародними і мати масштаб, що перевищує національний контекст.

Співробітництво з МКС під час розслідування та судового розгляду забезпечує Офіс Генерального прокурора, а під час виконання вироків чи інших рішень МКС, ухвалених за результатами розгляду справи – Міністерство юстиції України.

Особливо уважно треба дослідити учасників співробітництва. Офіс Генерального прокурора: 1) розглядає прохання МКС та організовує їх виконання; 2) оспорує прийнятність справи до провадження або юрисдикцію МКС; 3) оскаржує рішення Прокурора або палати МКС; 4) звертається до МКС з проханням про перегляд рішення Прокурора МКС не розпочинати розслідування або кримінальне переслідування та може подавати зауваження з цього питання; 5) організовує прийом-передачу осіб до МКС на виконання прохання про арешт і передачу, а також про тимчасову передачу; 6) направляє докази до МКС; 7) забезпечує зберігання доказів і захист інформації на прохання МКС; 8) вживає заходи, пов'язані із присутністю представників МКС або уповноважених МКС осіб під час виконання прохань МКС про співробітництво; 9) звертається до МКС з проханням про вжиття заходів, необхідних для забезпечення захисту посадових осіб, службових осіб та інших офіційних представників України у зв'язку з провадженням у МКС, а також захисту конфіденційної інформації або інформації з обмеженим доступом, та взаємодіє з МКС щодо таких прохань; 10) організовує переклад документів і прохань, що надійшли від МКС, якщо вони не складені державною мовою; 11) подає до МКС зауваження щодо оцінки збитків або матеріальної, фізичної чи іншої шкоди, завданої потерпілим особам, а також видів чи форм відшкодування; 12) вирішує питання щодо відмови від спеціального правила відповідно до Римського статуту МКС; 13) здійснює інші повноваження, що випливають із зобов'язань України у зв'язку з визнанням Україною юрисдикції МКС або передбачені КПК.

Міністерство юстиції України: 1) організовує виконання на території України вироків та інших рішень МКС; 2) повідомляє МКС про готовність прийняття засуджених осіб для відбування покарання у виді позбавлення волі та узгоджує з МКС умови такого прийняття; 3) організовує прийом-передачу осіб, стосовно яких винесено вирок МКС, для відбування покарання; 4) організовує переклад документів, що надійшли від МКС, якщо вони не складені державною мо-

вою; 5) здійснює інші повноваження щодо виконання рішень, що випливають із зобов'язань України у зв'язку з визнанням Україною юрисдикції МКС або передбачені КПК.

Центральні органи України взаємодіють з МКС безпосередньо або дипломатичним шляхом. У невідкладних випадках центральний орган України приймає прохання МКС, якщо воно направлене будь-яким способом, здатним забезпечити передачу письмового повідомлення.

Співробітництво з МКС з метою сприяння у притягненні до кримінальної відповідальності та покаранні осіб, які вчинили злочини, що підпадають під його юрисдикцію, може здійснюватися шляхом вжиття необхідних заходів на прохання МКС про співробітництво, в тому числі прохання про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися відповідно до Римського статуту.

Прохання МКС про надання допомоги, яке стосується проведення процесуальних дій, виконується в порядку і строки, передбачені ст. 558 КПК, з урахуванням особливостей, визначених ст. 562 КПК та Римським статутом.

Якщо виконання прохання МКС про надання допомоги потребує додаткової інформації, центральний орган України звертається до МКС щодо проведення відповідних консультацій. Якщо прохання МКС про надання допомоги не може бути виконано на умовах, передбачених проханням, центральний орган України проводить консультації з МКС щодо можливості виконання прохання на інших умовах.

Центральний орган України може відкласти виконання прохання МКС про надання допомоги: 1) на строк, погоджений з МКС, у разі якщо негайне виконання такого прохання перешкоджає досудовому розслідуванню або судовому розгляду в Україні іншої справи, ніж та, якої стосується прохання. Строк, на який відкладається виконання прохання, не може перевищувати строк, необхідний для закінчення відповідного кримінального провадження в Україні; 2) на строк до прийняття МКС рішення щодо юрисдикції або прийнятності справи, крім випадків, якщо МКС суд дозволив Прокурору МКС розпочати збирання доказів.

Якщо у проханні МКС про надання допомоги зазначено про необхідність його негайного виконання, документи або докази, складені

або отримані компетентними органами України за результатами виконання такого прохання, не пізніше наступного дня після виконання надсилаються до центрального органу України для їх передачі до МКС.

Якщо прохання МКС про надання допомоги передбачає проведення процесуальних дій стосовно особи, приміщення чи майна, які користуються на території України дипломатичним імунітетом відповідно до міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, центральний орган України негайно інформує про це МКС та відкладає виконання прохання на строк до одержання інформації про досягнення домовленості МКС з відповідною іноземною державою (міжнародною організацією) щодо відмови від дипломатичного імунітету.

Повістка про виклик до МКС особи, стосовно якої МКС має обґрунтовані підстави вважати, що вона вчинила злочин, який підпадає під його юрисдикцію, вручається безпосередньо такій особі. Центральний орган України на виконання прохання МКС про надання допомоги вживає заходів для забезпечення безпеки потерпілих, свідків та членів їхніх сімей відповідно до законодавства України.

Центральний орган України після проведення консультацій з МКС може повністю або частково відмовити у виконанні прохання МКС про надання допомоги, якщо наслідком такого виконання може стати розголошення відомостей, що стосуються національної безпеки України.

Про рішення, прийняті за результатами розгляду прохання МКС про надання допомоги, центральний орган України невідкладно інформує МКС. У разі відмови у виконанні прохання центральний орган України зазначає причини такої відмови.

КПК передбачає можливість передання кримінального провадження в рамках співробітництва з МКС. Так, у разі передання кримінального провадження до МКС центральний орган України одержує від слідчого, прокурора або суду матеріали кримінального провадження і направляє їх до МКС. На прохання МКС центральний орган України може перейняти кримінальне провадження щодо злочинів проти відправлення правосуддя, що здійснюється МКС.

Відповідно до ст. 624 КПК процесуальні дії на території України на підставі та на виконання прохання МКС може проводити Проку-

пор МКС, крім процесуальних дій, виконання яких в Україні здійснюється за погодженням із прокурором або з дозволу слідчого судді, суду. На прохання МКС центральний орган України вживає заходи з метою сприяння виконанню МКС функцій, зокрема проведенню засідань, на території України.

Окремою статтею КПК регламентується питання тимчасової передачі особи до МКС для проведення процесуальних дій. Особу, яка тримається під вартою або відбуває покарання у виді позбавлення волі на території України, може бути тимчасово передано на прохання МКС для давання показань або участі в інших процесуальних діях під час розгляду справи МКС. Тимчасова передача особи до МКС можлива лише за наявності письмової згоди такої особи.

Особливості затримання осіб, які розшукуються МКС або стосовно яких надійшло прохання МКС про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, а також застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання МКС про тимчасовий арешт регламентуються ст.ст. 628 та 629 КПК.

Співробітництво може включати надання доказів, затримання та передачу затриманих осіб, передачу документів та матеріалів, дозвіл на доступ до свідків та підозрюваних осіб, інші форми допомоги в розслідуванні та переслідуванні злочинів. Крім того, МКС може укладати угоди з державами-не учасницями про співпрацю в розслідуванні та переслідуванні злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС, на їх території.

Згідно з Римським статутом, держави-учасниці повинні забезпечувати співпрацю з МКС у всіх справах, пов'язаних з його юрисдикцією, і забезпечувати виконання запитів МКС. Держави-учасниці також повинні приймати необхідні заходи для забезпечення, щоб злочини, що підпадають під юрисдикцію МКС, не залишалися безкарними. Відмова від співробітництва з МКС може вважатися порушенням міжнародних зобов'язань держави-учасниці, і може привести до санкцій з боку міжнародної спільноти.

Студентам необхідно ознайомитись з питаннями системи міжнародних правоохоронних органів, до якої входять як міжнародні поліцейські організації (Інтерпол, Європол), так і міжнародні організації зі спеціальним статусом, орієнтовані, насамперед, на попередження та боротьбу з окремими видами злочинів (FATE, OLAF

тощо), більшість з яких не має на цей час правозастосовчих повноважень. Міжнародні правоохоронні органи володіють власними інформаційними системами з обліку правопорушників та правопорушень, предметів злочинних посягань, способів вчинення злочинів тощо.

Особливе місце в системі міжнародних поліцейських організацій займає Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол, яка відіграє важливу роль у процесі боротьби з міжнародною злочинністю.

Студентам слід звернути увагу на викладені в Статуті організації цілі та принципи діяльності Інтерполу, його структуру (Генеральна Асамблея, Виконавчий комітет, Генеральний секретаріат, Національні центральні бюро, Радники) та їх основні функції. Особливої уваги необхідно приділити питанню структури очолюваного Генеральним секретарем Генерального Секретаріату, який складається з Кабінету Генерального секретаря, Служби безпеки та чотирьох відділів. Генеральний секретаріат Інтерполу виступає в якості міжнародного центру по боротьбі із злочинністю; діє як спеціалізований та інформаційний центр. Однією з ключових його функцій є створення та забезпечення функціонування міжнародних банків даних інформації криміналістичного та розшукового характеру. Характерними особливостями цих банків є те, що інформація, яка в них міститься: вноситься до банків даних всіма країнами-членами Інтерполу і є доступною для правоохоронних органів всіх країн-членів Організації. У розпорядженні Інтерполу є наступні *банки даних*:

банк даних «Особи» – містить інформацію про осіб, які розшукуються за вчинення злочинів, безвісно відсутніх, осіб, які підлягають ідентифікації, у тому числі невіпізнані трупи;

банк даних викрадених/втрачених документів – містить інформацію про викрадені/втрачені ідентифікаційні документи, а також викрадені бланки адміністративних документів;

банк даних викрадених транспортних засобів – містить інформацію про транспортні засоби, викрадені на територіях держав – членів Інтерполу;

банк даних викрадених творів мистецтва – містить інформацію про твори мистецтва, предмети антикваріату, викрадені на територіях держав – членів Інтерполу;

база даних ДНК-профілів – містить інформацію про ДНК, вилучені з місць вчинення злочинів на територіях держав – членів Інтерполу;

банк даних відбитків пальців рук – містить відбитки пальців рук, вилучені з місць вчинення злочинів на територіях держав – членів Інтерполу;

банк даних порнографічних зображень, створених із залученням неповнолітніх.

Отримання інформації або перевірка тих чи інших відомостей за банками даних Інтерполу здійснюється безпосередньо в режимі он-лайн – через телекомунікаційну систему Інтерполу I-24/7 (банки даних щодо осіб, транспортних засобів, документів, творів мистецтва), або шляхом надіслання запиту до генерального секретаріату Інтерполу (банки даних ДНК, порнографічних зображень, відбитки пальців рук).

Системою міжнародних повідомлень (червоні, сині, зелені, жовті, чорні, оранжеві, пурпурні та спеціальні повідомлення) передбачено певні категорії інформаційних повідомлень/карток, які видаються державами-членами Інтерполу (тобто національними центральними бюро) та розміщуються на закритій частині web-сайту Генерального секретаріату Інтерполу, доступного правоохоронним органам. Студентам необхідно ознайомитися з використанням у кримінальному провадженні можливостей Інтерполу, порядком та особливостями взаємодії з правоохоронними органами зарубіжних країн під час вжиття оперативно-розшукових заходів та слідчих дій з окремих категорій злочинів. Студентам необхідно ознайомитися з діяльністю *Національного центрального бюро Інтерполу*, зокрема з нормативною базою функціонування та структурою (Постанова КМУ від 30.09.1992 р. № 555 «Про вступ України до Інтерполу»; Постанова КМУ від 25.03.1993 р. № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу»; Наказ МВС України від 22 червня 2012 року N 560 «Про затвердження Положення про Робочий апарат Укрбюро Інтерполу»; Інструкція про порядок виїзду конвойних груп МВС України у службові відрядження за кордон для приймання за межами України осіб, які перебувають під вартою, затверджена наказом МВС України від 14.05.2009 р. № 217; Постанова КМУ від 11.08.2004 р. № 872 «Про представника Національного центрального бюро Ін-

терполу в Україні у Міжнародній кримінальній поліції – Інтерпол; Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво» від 12.07.2017 р.)

Слід звернути увагу на те, що сьогодні Укрбюро є потужним самостійним структурним підрозділу апарату Міністерства внутрішніх справ, який забезпечує реалізацію повноважень МВС щодо представництва України в Інтерполі та з 2010 р. і в Європолі. Це добре організований, сучасно оснащений підрозділ, який спроможний надати ефективну допомогу правоохоронним органам України у проведенні за кордоном оперативно-розшукових та інших заходів у справах про транснаціональні злочини загально кримінальної та економічної спрямованості.

Окрему увагу необхідно приділити повноваженням та структурі Робочого апарату Укрбюро Інтерполу.

Взаємодія органів правопорядку через Європейське поліцейське відомство (Європол) набула нового розвитку у зв'язку з прийняттям Рішення № 2009 /371\ПВД Ради про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р., у зв'язку з чим студентам необхідно окреслити окремі історичні етапи створення та діяльності Європолу, визначити компетенцію та функції сучасного Європолу, а також його структуру. Крім того, необхідно з'ясувати відмінності у принципах, структурі, повноваженнях та напрямках діяльності цієї регіональної організації у порівнянні з Інтерполом.

ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Історія і сучасність системи міжнародних юрисдикційних органів в галузі кримінального судочинства. Нюрнберзький і Токійський трибунали, міжнародні трибунали ad hoc, Міжнародний кримінальний суд.
2. Поняття, предмет та основні етапи формування міжнародного кримінального процесу. Принципи міжнародного кримінального процесу.
3. Органи міжнародного кримінального правосуддя: порядок створення, структура.
4. Стадії міжнародного кримінального процесу.

5. Розслідування і кримінальне переслідування за злочини, що входять в юрисдикцію міжнародної кримінальної юстиції. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р.
6. Обсяг та процесуальний порядок співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. Визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду.
7. Форми та учасники співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
8. Дотримання прав осіб при здійсненні співробітництва з МКС.
9. Застосування заходів кримінального процесуального примусу при здійсненні співробітництва з МКС.
10. Інтерпол: структура, напрями діяльності. Укрбюро Інтерполу в Україні. Міжнародний розшук, система повідомлень по лінії Інтерполу та запити НЦБ Інтерполу.
11. Використання в кримінальному процесі можливостей Інтерполу. Система повідомлень по лінії Інтерполу (червоні, зелені, сині, жовті та чорні повідомлення).
12. Взаємодія органів правопорядку через Європейське поліцейське відомство (Європол).
13. Євроюст та Європейська судова мережа: структура та напрями діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Опис завдання. Дослідити та обґрунтувати існуючі механізми розслідування, притягнення до відповідальності та покарання вищого політично-військового керівництва країни-агресора за міжнародні злочини скоєні в Україні.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні історичні етапи створення (формування) системи міжнародних юрисдикційних органів в галузі кримінального судочинства?
2. Що входить до органів міжнародного кримінального правосуддя?
3. Які особливості розслідування і кримінальне переслідування за злочини, що входять в юрисдикцію міжнародної кримінальної юстиції?

4. Які переваги та недоліки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду?
5. Які завдання та повноваження Міжнародного кримінального суду?
6. Які наслідки визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду?
7. В чому полягають особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом?
8. Який порядок співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом?
9. Який порядок та підстави застосування заходів кримінального процесуального примусу при здійсненні співробітництва з Міжнародним кримінальним судом?
10. Який порядок взаємодії органів правопорядку через Інтерпол та Європол?

ПИТАННЯ ДО ДИСКУСІЇ (ТЕМИ ДОПОВІДЕЙ):

1. Міжнародне кримінальне право та міжнародний кримінальний процес: розмежування предмета ведення.
2. Поняття, предмет та основні етапи формування міжнародного кримінального процесу. Принципи міжнародного кримінального процесу.
3. Органи міжнародного кримінального правосуддя: порядок створення, структура.
4. Правова природа змішаних судів як органів міжнародної кримінальної юстиції.
5. Взаємодія України з міжнародними кримінальними установами.
6. Розслідування і кримінальне переслідування за злочини, що входять в юрисдикцію міжнародної кримінальної юстиції.
7. Обсяг і порядок співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
8. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду.

Література:

Нормативно-правові джерела:

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання виснов-

- ку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 р. Офіційний вісник України. 2001. № 28. Ст. 1267.
2. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво» від 12.07.2017р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2129-19#Text>
 3. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25 лютого 2014 року № 790-VII / Відомості Верховної Ради України. 2014. № 13. Ст. 230. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-18#Text>.
 4. Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол від 17.08.2020 № 613/380/93/228/414/510/2801/5 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>
 5. Інструкція про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та за її межами від 02.07.2015 № 794 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0873-15#Text>
 6. Конституція України: від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
 7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%BA%D0%B0#Text>
 8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
 9. Наказ МВС України від 15.02.1995 р. № 104 «Про створення підрозділів Укрбюро Інтерполу» URL: <http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/547806>

10. Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій «ДНР» та «ЛНР», які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян» від 4 лютого 2015 року № 145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 12. Ст. 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text>.
11. Постанова КМУ від 11.08.2004 р. № 872 «Про представника Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у Міжнародній кримінальній поліції – Інтерпол. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1043-2004-%D0%BF#Text>
12. Постанова КМУ від 25.03.1993 р. № 220 «Про Національне центральне бюро Інтерполу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-93-%D0%BF#Text>
13. Постанова КМУ від 30.09.1992 р. № 555 «Про вступ України до Інтерполу» року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-92-%D0%BF#Text>
14. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2.06.2016 р. № 1401-VIII / Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28. Ст. 532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#Text>.
15. Про Порядок здійснення захисту прав та інтересів України під час розгляду справ у закордонних юрисдикційних органах : Указ Президента України № 581/2002 від 25.06.2002 р. Юридичний вісник України. 6-12 липня 2002 р. № 27. С. 4-5.
16. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
17. Рішення № 2009 /371\ПВД Ради про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a78
18. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text
19. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про оперативне та стратегічне співробітництво № 2129-VIII

від 12.07.2017 URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_001-16#Text

20. Угода між Україною та Організацією Об'єднаних Націй про виконання вироків, винесених Міжнародним кримінальним трибуналом для колишньої Югославії від 16.05.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k51#Text

Допоміжна література:

1. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
2. Базов О. В. Питання міжнародно-правового статусу Міжнародного кримінального суду. Публічне право. 2019. № 3 (35). С. 46-52.
3. Волинець Р. До питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 12. С. 289-293.
4. Задоя К. П. Співробітництво між Україною та Міжнародним кримінальним судом під загрозою. Вісник кримінального судочинства. 2018. № 2. С. 146-155.
5. Коруч У. З. Міжнародний кримінальний суд: проблеми покарання за міжнародні злочини. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 5. С. 234-237.
6. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
7. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
8. Кучер О. Б. Україна та Міжнародний кримінальний суд: еволюція та розвиток взаємовідносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 27. С.179-181.
9. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова; за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична

- академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
10. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 11. Перепьолкін С. М. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду та її визнання Україною. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 10.
 12. Пилипенко В. П. Деякі питання співробітництва України та Міжнародного кримінального суду: правові аспекти. Право і суспільство. 2021. № 1. С. 273-279.
 13. Смирнов М. І. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 1. С. 216-222. <http://law.stateandregions.zp.ua/>
 14. Смирнов М. І. Концептуальні питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 1. С. 542-546. <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>
 15. Смирнов М. І. Концептуальні питання співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. Юридичний вісник. 2022. № 5. С. 198-205. <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-5-2022.html>
 16. Смирнов М. І. Міжнародно-правові засоби захисту прав людини в період збройних конфліктів (в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України). Права людини в період збройних конфліктів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3 лис. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 317-325.
 17. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі

- міжнародні злочини. Нове українське право. 2023. № 1. С. 172-180. <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/14>
18. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини. Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 21 квіт. 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 534-536. <https://stu.cn.ua/nauka-ta-innovatsii/naukovi-zahody/konferencziyi-nu-chernigivska-politehnika/>
 19. Смирнов М. І. Напрями удосконалення та перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського : матеріали круг. столу (м. Одеса, 17 лют. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 60-64.
 20. Смирнов М. І. Основні аспекти діяльності та питання юрисдикції Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. Ампаро. 2022. № 4. С. 41-47. <http://law.journalsofznu.zp.ua/visnik-4-2022>
 21. Смирнов М. І. Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. Право і суспільство. 2023. № 1. С. 395-402. <http://pravoisuspilstvo.org.ua/index.php/archiv?id=174>
 22. Смирнов М. І. Перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8 груд. 2023 р.). Львів, 2023. С. 595-599. <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
 23. Смирнов М. І. Перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2023 р.). Одеса, 2023. С. . <https://www.onua.edu.ua/ua/news/>

- aktualno/7635-mizhnarodna-konferentsiya-evropejski-orientiro-zvitku-ukrajini-v-umovakh-vijni-ta-globalnikh-viklikiv-khkhistolittya-sinerhiya-naukovikh-osvitnikh-ta-tekhnologichnikh-rishen
24. Смирнов М. І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 6. С. 98-102. <http://jes.nuoua.od.ua/6-2022>
 25. Смирнов М. І. Правові механізми обмеження збройної агресії відповідно до міжнародних конвенцій та угод в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Права людини і громадянина під час дії воєнного стану : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 груд. 2023 р.). Харків, 2023. С. 137-142. <https://kup.edu.ua/uvahazaproshuiemo-vas-vziaty-uchast-u-roboti-naukovo-praktychnoi-konferentsii-prava-liudyny-i-hromadianyna-pid-chas-dii-voiennoho-stanu/>
 26. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення: юрисдикційні аспекти. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 603-612. http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/APP_01_2023_FINAL.pdf
 27. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. № 60. С. 90-94. <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=156>
 28. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин: міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 401-410. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>
 29. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розсліду-

- вання та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин. Юридичні науки: проблеми та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24-25 лют. 2023 р.). Запоріжжя, 2023. С. 288-292. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/191>
30. Смирнов М. І. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 6. С. 227-231. <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/prikarpatskij-yuridichnij-visnik-6-2022>
31. Смирнов М. І. Спроможності національної та міжнародної системи кримінальної юстиції з розслідування, притягнення до відповідальності та покарання країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини, скоєні в Україні. Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 лис. 2023 р.). Кам'янець-Подільський, 2023. С. 416-420. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1d29405-59ca-467f-8c35-cca25261b2fc/content>
32. Смирнов М. І. Спроможності національної та міжнародної системи кримінальної юстиції з розслідування, притягнення до відповідальності та покарання країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Дніпро, 23-24 лют. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 264-267. <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/03/4-Conference-Proceedings-February-23-24-2023.pdf>
33. Смирнов М. І. Створення та діяльність спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Правові новели. 2023. № 19. С. 169-177. <http://legalnovels.in.ua/19-2023>
34. Смирнов М. І. Створення та діяльність спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Russia-Ukraine War: Consequences for the World : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Дніпро, 02-03 бер. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 119-121. <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/03/Conference-Proceedings-March-2-3-2023.pdf>

35. Смирнов М. І. Як ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду може вплинути на розслідування злочину агресії росії проти України. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 6. С. 164-169. <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/14>
36. Smyrnov M. I. Prosecution for the most serious international crimes committed in Ukraine during the full-scale military invasion of the aggressor country: international legal, jurisdictional and criminal procedural aspects. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph. Riga (Latvia). 2023. P. 613-626. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/322>

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Предмет та система курсу «Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві», його місце в системі суміжних дисциплін.
2. Джерела правової регламентації міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Поява та розвиток правового регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві.
3. Питання юрисдикції в контексті міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві (поняття та види).
4. Особливості правової регламентації окремих напрямів та форм (видів) міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
5. Питання юрисдикції в контексті міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.
6. Напрями та форми (види) міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
7. Поняття та зміст міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
8. Особливості здійснення кримінального провадження ускладненого іноземним елементом.
9. Особливості здійснення кримінального провадження за участю іноземних громадян.
10. Суб'єкти міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.
11. Дипломатичний, централізований, децентралізований, безпосередній порядок зносин під час кримінального провадження.
12. Уповноважений (центральный) та компетентний орган України під час міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.
13. Доказова сила документів, отриманих у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво.
14. Поняття, види та правове регулювання міжнародної правової допомоги.
15. Підстави та приводи міжнародної правової допомоги.

16. Форма та зміст запиту про міжнародну правову допомогу.
17. Порядок звернення із запитом про міжнародну правову допомогу в іноземну державу.
18. Порядок розгляду запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу.
19. Забезпечення конфіденційності факту отримання запиту про міжнародну правову допомогу.
20. Повідомлення про результати розгляду запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу.
21. Відкладення надання міжнародної правової допомоги.
22. Відмова у виконанні запиту про міжнародну правову допомогу.
23. Завершення процедури надання міжнародної правової допомоги.
24. Порядок виконання запиту про міжнародну правову допомогу на території України.
25. Умови виконання процесуальних дій, пов'язаних з обмеженням прав людини.
26. Процесуальні дії, які можуть бути проведені в порядку надання міжнародної правової допомоги та дії, проведення яких потребує спеціального дозволу.
27. Повноваження представників компетентних органів запитуючої держави.
28. Вручення документів.
29. Тимчасова передача.
30. Виклик особи, яка перебуває за межами України.
31. Допит шляхом проведення відео- або телефонної конференції.
32. Розшук, арешт і конфіскація майна.
33. Контрольована поставка та прикордонне переслідування.
34. Створення і діяльність міжнародних спільних слідчих груп.
35. Оскарження рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових чи службових осіб, відшкодування завданої шкоди та витрати, пов'язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України.
36. Поняття, види та правове регулювання видачі особи.
37. Класифікація видачі.
38. Підстави та умови видачі особи.
39. Межі кримінальної відповідальності виданої особи.

40. Дотримання прав особи під час видачі. Відшкодування шкоди, завданої незаконним взяттям під варту особи, яка підлягає видачі та незаконною її видачею.
41. Підстави та порядок затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України.
42. Підстави та порядок застосування тимчасового арешту для забезпечення видачі особи.
43. Підстави та порядок застосування екстрадиційного арешту для забезпечення видачі особи.
44. Застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою для забезпечення видачі особи.
45. Повноваження центрального органу України щодо видачі особи.
46. Порядок підготовки та направлення запиту про видачу особи.
47. Рішення за запитом про видачу особи.
48. Порядок оскарження рішення про видачу особи.
49. Витрати, пов'язані з вирішенням питання про видачу особи іноземній державі.
50. Загальна характеристика та основні етапи екстрадиційного процесу.
51. Офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати та її видачу.
52. Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи.
53. Прийняття рішення за запитом про видачу особи.
54. Фактична передача особи за запитом про видачу під юрисдикцію запитуючої держави.
55. Прийом виданої особи органами запитуючої держави та її етапування до місця проведення кримінального провадження.
56. Спрощений порядок видачі особи з України.
57. Екстрадиція осіб в ЄС та Європейський ордер на арешт.
58. Порядок і умови перейняття кримінального провадження від іноземних держав.
59. Обставини, що виключають перейняття кримінального провадження.
60. Тримання під вартою особи до отримання запиту про перейняття кримінального провадження.
61. Порядок здійснення кримінального провадження, що перейняте від іншої держави.

62. Порядок і умови передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави.
63. Зміст та форма клопотання про передання кримінального провадження іншій державі.
64. Наслідки передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави.
65. Підстави і порядок виконання вироків судів іноземних держав.
66. Порядок розгляду судом питання про виконання вироку суду іноземної держави.
67. Визнання та виконання вироків міжнародних судових установ.
68. Поняття передачі засуджених осіб та її відмежування від видачі осіб.
69. Суб'єкти процедури передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання.
70. Наслідки передачі засуджених осіб для держави винесення вироку і держави виконання вироку.
71. Підстави розгляду питання про передачу засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання.
72. Порядок і строки вирішення питання про передачу осіб, засуджених судами України для відбування покарання в іноземних державах.
73. Порядок розгляду запиту про передачу громадян України, засуджених судами іноземних держав для відбування покарання в Україні.
74. Організація виконання покарання щодо переданої засудженої особи.
75. Історія і сучасність системи міжнародних юрисдикційних органів в галузі кримінального судочинства (Нюрнберзький і Токійський трибунали, міжнародні трибунали *ad hoc*, Міжнародний кримінальний суд).
76. Поняття, предмет та основні етапи формування міжнародного кримінального процесу. Принципи міжнародного кримінального процесу.
77. Органи міжнародного кримінального правосуддя: порядок створення, структура.
78. Розслідування і кримінальне переслідування за злочини, що входять в юрисдикцію міжнародної кримінальної юстиції. Римський статут Міжнародного кримінального суду 1998 р.

79. Обсяг і порядок співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
80. Центральні органи України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
81. Консультації з Міжнародним кримінальним судом.
82. Передання кримінального провадження в рамках співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
83. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про надання допомоги.
84. Конфіденційність та захист відомостей, що стосуються національної безпеки України під час співробітництва з Міжнародним кримінальним судом.
85. Забезпечення збереження доказів.
86. Виконання Міжнародним кримінальним судом функцій на території України.
87. Тимчасова передача особи до Міжнародного кримінального суду для проведення процесуальних дій.
88. Запити (прохання) до Міжнародного кримінального суду.
89. Права особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про співробітництво.
90. Особливості затримання осіб, які розшукуються Міжнародним кримінальним судом або стосовно яких надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу.
91. Застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт (тимчасового арешту).
92. Передача особи до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку.
93. Виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу.
94. Тимчасове звільнення особи, до якої застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.
95. Організація передачі особи до Міжнародного кримінального суду.
96. Транзитне перевезення особи, яка передається до Міжнародного кримінального суду.

97. Витрати, пов'язані з виконанням прохань Міжнародного кримінального суду про співробітництво.
98. Виконання рішень Міжнародного кримінального суду.
99. Інтерпол: структура, напрями діяльності. Укрбюро Інтерполу в Україні.
100. Формування баз даних Інтерполу. Особливості взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами зарубіжних країн каналами Інтерполу.

РЕКОМЕНДОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Council Framework Decision 2006/783/JHA of 6 October 2006 on the application of the principle of mutual recognition to confiscation orders, official Journal L 328. 24.11.2006, P. 59–78.
2. Договір між Україною та Азербайджанською Республікою про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 24.03.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_002#Text
3. Договір між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 19.02.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_005#Text
4. Договір між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 23.03.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795_052#Text
5. Договір про співробітництво між Мін'юстом України та Мін'юстом Киргизької Республіки від 16.10.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417_016#Text
6. Додатковий протокол до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства від 15.03.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_107#Text
7. Додатковий протокол до Європейської конвенції про передачу засуджених осіб, 18.12.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_335#Text
8. Конвенція ООН про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 08.11.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text
9. Конвенція про передачу засуджених до позбавлення волі осіб для подальшого відбування покарання (укладена між державами-членами СНД) від 06.03.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
10. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінан-

- сування тероризму від 16.05.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text
11. Кримінально-процесуальний кодекс Киргизької Республіки від 30.06.1999 р. URL: <http://www.legislationline.org/ru/documents/action/popul/id/14306/previen>
 12. Кримінально-процесуальний кодекс Азербайджанської Республіки від 14.07.2000 р. URL: http://www.ugolovniykodeks.ru/category/ugolovnoprocessualny_kodeks_azerbaidgana/
 13. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Вірменія від 01.07.1998 р. URL: http://www.ugolovniykodeks.ru/category/ugolovno-processualny_kodeks_armenii/
 14. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Казахстан від 13.12.1997 р. URL: http://www.ugolovniykodeks.ru/category/ugolovno-processualny_kodeks_respubliki-kazakhstan/
 15. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова від 14.03.2003 URL: http://www.ugolovniykodeks.ru/category/ugolovno-processualny_kodeks_respubliki-moldova/
 16. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Туркменістан від 18.03.2009 р. URL: http://www.ugolovniykodeks.ru/category/ugolovno-processualny_kodeks_respubliki-turkmenistana/
 17. Про виконавче провадження : Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
 18. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : закон України від 03.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
 19. Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукових дій, дізнання та досудового слідства : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03. 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-08#Text>
 20. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
 21. Про правонаступництво України : Закон України від 12.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text>

22. Про ратифікацію Договору між Україною та Азербайджанською республікою про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 21.11.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_002#Text
23. Про ратифікацію Договору між Україною та Грузією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 21.11.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_006#Text
24. Про ратифікацію Договору між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 19.03.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_005#Text
25. Про ратифікацію Договору між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 05.10.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795_052#Text
26. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції про передачу засуджених осіб, 1997 р. : Закон України від 03.04.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/718-15#Text>
27. Про ратифікацію Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text
28. Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та міжнародного пакту про громадянські та політичні права : Указ Президії ВР Української РСР від 19.10.1973 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-08#Text>
29. Резолюція Ради Безпеки ООН : від 08.11.1994 р. : Документ ООН S/RES/995 (1994) – November 1994.
30. Резолюція Ради Безпеки ООН від 25.05.1993 р.: Документ ООН S/RES/827 (1993) – 25 May 1993.
31. Угода між Генеральною прокуратурою України та Генеральною прокуратурою Республіки Молдова на виконання ст. 3 договору між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 13.12.1993 р., документ від 16.07.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_143#Text

32. Угода між Україною та Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагірією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 08.04.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/434_029#Text

Основні джерела

33. Аленін Ю., Підгородинська А. Теоретико-правові основи співробітництва України з міжнародними судовими установами. Право України. 2017. № 12. С. 95-101.
34. Ахтирська Н. М. Екстрадиція «Вора в законі». Підприємництво, господарство і право. 2020. № 7. С. 320-327.
35. Ахтирська Н. М. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Київ: Логос, 2019. 576 с.
36. Баданова Т. Г., Федченко В. М. Сутність екстрадиції як різновиду міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні (на прикладі Дніпропетровської області). Дніпропетровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. Вип. 3. С. 144-151.
37. Базов О. В. Питання міжнародно-правового статусу Міжнародного кримінального суду. Публічне право. 2019. № 3(35).
38. Бойко І. І. Екстрадиційне провадження: поняття та процесуальний порядок. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 2. С. 157-164.
39. Бойко І. І. Застосування кримінально-процесуального примусу в екстрадиційному процесі. Автореф. дис. ...к.ю.н. Одеса, 2019, 20 с.
40. Волинець Р. До питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 12. С. 289-293.
41. Давиденко С. В. Тимчасовий та екстрадиційний арешт у кримінальному провадженні: окремі проблеми правозастосування. Юридичний науковий електронний журнал. № 4, 2020. С. 294-298
42. Задоя К. П. Співробітництво між Україною та Міжнародним кримінальним судом під загрозою. Вісник кримінального судочинства. 2018. № 2.

43. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження: монографія. Харків : «Оберіг», 2017. 204 с.
44. Коруч У. З. Міжнародний кримінальний суд: проблеми покарання за міжнародні злочини. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 5. С. 234-237.
45. Кримінальний процес : навч. посібник / Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія» [Електронне видання]. – Одеса : Фенікс, 2020. – 582 с. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/16211>.
46. Кримінальний процес України: підручник / за ред. С. В. Ківалова та М. С. Цуцкірідзе. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 1104 с.
47. Кучер О. Б. Україна та Міжнародний кримінальний суд: еволюція та розвиток взаємовідносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. № 27.
48. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Гловюк, А. В. Підгородинська, А. С. Степаненко, В. О. Туляков, О. В. Малахова); за ред. В. О. Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26117/%d0%9c%d1%96%d0%b6%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%bf%d1%96%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%b1%d1%96%20%d1%83%20%d0%ba%d1%80%d0%b8%d0%bc%20%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%b4%d0%b6.pdf?sequence=4&isAllowed=y>
49. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С. В. Ківалова та С. І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
50. Пашковський М. І. Концепція міжнародного співробітництва з кримінально-процесуальних питань. Актуальні проблеми держави і права. 2006. № 27. С. 15-19.
51. Перепьолкін С. М. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду та її визнання Україною. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. № 10.

52. Пилипенко В. П. Деякі питання співробітництва України та Міжнародного кримінального суду: правові аспекти. Право і суспільство. 2021. № 1. С. 273-279.
53. Підгородинська А. В. Диференціація процедур видачі осіб (екстрадиції) у кримінальному провадженні України. Journal "Science Rice". 2020. № 4(14). С. 53-59.
54. Пшенічнова З. І., Севастьянова А. Ю. Екстрадиція: деякі аспекти теорії і практики. Молодий учений. 2018. № 5(57). С. 638-640.
55. Смирнов М. І. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 1. С. 216-222. <http://law.stateandregions.zp.ua/>
56. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2021. № 89. С. 96-103. <http://www.apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>
57. Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>
58. Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. Правовий часопис Донбасу. 2021. № 2 (75). С. 175-181. <https://ljd.dli.donetsk.ua/>
59. Смирнов М. І. Концептуальні питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 1. С. 542-546. <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>
60. Смирнов М. І. Концептуальні питання співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. Юридичний вісник. 2022. № 5. С. 198-205. <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-5-2022.html>

61. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини. Нове українське право. 2023. № 1. С. 172-180. <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/14>
62. Смирнов М. І. Основні аспекти діяльності та питання юрисдикції Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. Ампаро. 2022. № 4. С. 41-47. <http://law.journalsofznu.zp.ua/visnik-4-2022>
63. Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. Право і суспільство. 2021. № 2. С. 212-217. <http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/>
64. Смирнов М. І. Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. Право і суспільство. 2023. № 1. С. 395-402. <http://pravoisuspilstvo.org.ua/index.php/archiv?id=174>
65. Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. Juris Europensis Scientia. 2021. № 2. С. 105-109. <http://jes.nuoua.od.ua/>
66. Смирнов М. І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. Juris Europensis Scientia. 2022. № 6. С. 98-102. <http://jes.nuoua.od.ua/6-2022>
67. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення: юрисдикційні аспекти. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 603-612. http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/APP_01_2023_FINAL.pdf
68. Смирнов М. І. Притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні під час повномасштабного військового вторгнення. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. № 60. С. 90-94. <http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=156>
69. Смирнов М. І. Проведення слідчої (розшукової) дії або судового засідання за допомогою відеоконференції. Право та держав-

- не управління. 2021. № 1. С. 133-139. <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/>
70. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин: міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 401-410. <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/issue/archive>
71. Смирнов М. І. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. № 6. С. 227-231. <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/prikarpatiskij-yuridichnij-visnik-6-2022>
72. Смирнов М. І. Створення та діяльність спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Правові новели. 2023. № 19. С. 169-177. <http://legalnovels.in.ua/19-2023>
73. Смирнов М. І. Сучасний стан та перспективи використання відеоконференції у кримінальному провадженні України. Держава та регіони. Серія «Право». 2021. № 1. С. 165-171. <http://www.law.stateandregions.zp.ua/>
74. Смирнов М. І. Як ратифікація Римського статуту Міжнародного кримінального суду може вплинути на розслідування злочину агресії росії проти України. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 6. С. 164-169. <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/14>
75. Smyrnov M. I. Prosecution for the most serious international crimes committed in Ukraine during the full-scale military invasion of the aggressor country: international legal, jurisdictional and criminal procedural aspects. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph. Riga (Latvia). 2023. P. 613-626. <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/322>

Допоміжні джерела

76. Підгородинська А. В. Актуальні питання розшуку особи при здійсненні кримінального провадження. Наука та суспільне жит-

- тя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». С. 295-298. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15257/Підгородинська%20А. В..pdf?sequence=1&isAllowed=y>
77. Підгородинська А. В. До питання про класифікацію процесуальних дій, які здійснюються в межах міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. Зб. мат-в Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Одеса (10 грудня, 2021). С. 406-410
 78. Підгородинська А. В. Дотримання прав людини у провадженнях із міжнародного співробітництва у кримінальному процесі: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції “Права людини-пріоритет сучасної держави” (10 грудня 2020 р.). Одеса, 2020. С. 240-245.
 79. Підгородинська А. В. Застосування видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку за кримінальним процесуальним законодавством України. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 260-263. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13201>
 80. Підгородинська А. В. Застосування видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку за кримінальним процесуальним законодавством України. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 260-263. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13201>
 81. Підгородинська А. В. Сучасні механізми здійснення міжнародного співробітництва на рівні міжнародних судових установ. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова

- ва. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 395-397.
URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/19848>
82. Підгородинська А. В. Трансформація кримінального процесуального законодавства в аспекті процесуальної регламентації міжнародного співробітництва. Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) [Електронне видання] / уклад.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 25-29.
83. Смирнов М. І. Вдосконалення порядку тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція сучасної України: виклики та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присв. до 75-річчя д.ю.н., проф. Ю. П. Аленіна (м. Одеса, 20 листоп. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 60-65.
84. Смирнов М. І. Видача (екстрадиція) осіб для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Теоретико-методологічні засади правознавчих та суспільних наук: історія становлення та сучасні тенденції : матеріали міжнар. наук. спеціаліз. конф. (м. Тернопіль, 19 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 13-17. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/mcnd/issue/view/19.03.2021-3/481>
85. Смирнов М. І. Міжнародна правова допомога як форма міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19-20 бер. 2021 р.). Львів, 2021. С. 53-57. <http://www.wcenter.org.ua/index.php/conferenc/16--l-r-28-2012-.html>
86. Смирнов М. І. Міжнародно-правові засоби захисту прав людини в період збройних конфліктів (в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України). Права людини в період збройних конфліктів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 3 лис. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 317-325.
87. Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі

- міжнародні злочини. Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 21 квіт. 2023 р.). Чернігів, 2023. С. 534-536. <https://stu.cn.ua/nauka-ta-innovatsii/naukovi-zahody/konferencziyi-nu-chernigivska-politehnika/>
88. Смирнов М. І. Напрями удосконалення та перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу *ad hoc* щодо злочину агресії росії проти України. Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського : матеріали круг. столу (м. Одеса, 17 лют. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 60-64.
89. Смирнов М. І. Нові механізми та процедури взаємодії в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 19-20 трав. 2021 р.). Кропивницький, 2021. С. 147-149. www.glau.kr.ua
90. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції в сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми юридичної науки та практики у XXI столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 18-19 бер. 2021 р.). Рівне, 2021. С. 187-190. <https://www.megu.edu.ua/uk/>
91. Смирнов М. І. Особливості використання відеоконференції у кримінальному провадженні ускладненому іноземним елементом. Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12-13 бер. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 77-80. http://www.blackseafoundationoflaw.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2010-08-04-07-46-01&catid=2:2010-08-03-10-46-03&Itemid=14
92. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Сучасний стан і перспективи розвитку юридичної освіти в Україні в умовах європейської інтеграції : матеріали підсум. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 86-90. <http://elar.naiu.kiev.ua>

93. Смирнов М. І. Отримання показань за допомогою відеоконференції, як альтернатива тимчасової передачі осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.). Одеса, 2021. С. 308-311.
94. Смирнов М. І. Перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 8 груд. 2023 р.). Львів, 2023. С. 595-599. <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
95. Смирнов М. І. Перегляд архітектури міжнародної системи правосуддя в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2023 р.). Одеса, 2023. С. . <https://www.onua.edu.ua/ua/news/aktualno/7635-mizhnarodna-konferentsiya-evropejski-orientiro-zvitku-ukrajini-v-umovakh-vijni-ta-globalnikh-viklikiv-khkhistolittya-sinerhiya-naukovikh-osvitnikh-ta-tekhnologichnikh-rishen>
96. Смирнов М. І. Перспективи використання інформаційних технологій під час надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях, ускладнених іноземним елементом в умовах поширення COVID-19. Кримінально-правова охорона конституційних прав і свобод людини в умовах COVID-19 : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2021 р.). Харків, 2021. С. 102-105.
97. Смирнов М. І. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України. Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19-20 бер. 2021 р.). Харків, 2021. С. 78-82. <http://www.lawgraduate.org.ua/index.php/zakhodi-aayu>
98. Смирнов М. І. Порядок тимчасової передачі особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної

- держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки (випуск 30) : матеріали міжнар. наук.-прак. інтер.-конф. (м. Тернопіль, 11 бер. 2021 р.). Тернопіль, 2021. С. 34-37. http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=3170
99. Смирнов М. І. Правові механізми обмеження збройної агресії відповідно до міжнародних конвенцій та угод в контексті створення спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії проти України. Права людини і громадянина під час дії воєнного стану : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 груд. 2023 р.). Харків, 2023. С. 137-142. <https://kup.edu.ua/uvaha-zaproshuiemo-vas-vziaty-uchast-u-roboti-naukovo-praktychnoi-konferentsii-prava-liudyny-i-hromadianyna-pid-chas-dii-voiennoho-stanu/>
100. Смирнов М. І. Процесуальний порядок та особливості отримання показань шляхом відеоконференції від осіб, які тримаються під вартою або відбувають покарання на території іноземної держави. Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круг. столу (м. Львів, 11 черв. 2021 р.). Львів, 2021. С. 301-305. <https://www.lvduvs.edu.ua/component/k2/item/2211-11-chervnia-vidbudetsia-kruhlyi-stil-kryminalna-iustytisia-v-ukraini-realii-ta-perspektyvy>
101. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал ad hoc щодо злочину агресії росії проти України, як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин. Юридичні науки: проблеми та перспективи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24-25 лют. 2023 р.). Запоріжжя, 2023. С. 288-292. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/191>
102. Смирнов М. І. Спроможності національної та міжнародної системи кримінальної юстиції з розслідування, притягнення до відповідальності та покарання країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини, скоєні в Україні. Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 лис. 2023 р.). Кам'янець-Подільський, 2023. С. 416-420. <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c1d29405-59ca-467f-8c35-cca25261b2fc/content>

103. Смирнов М. І. Спроможності національної та міжнародної системи кримінальної юстиції з розслідування, притягнення до відповідальності та покарання країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини скоєні в Україні. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates : матеріали IV міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Дніпро, 23-24 лют. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 264-267. <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/03/4-Conference-Proceedings-February-23-24-2023.pdf>
104. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги за допомогою відеоконференції. Актуальні питання розвитку юридичної науки та практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 трав. 2021 р.). Київ, 2021. С. 166-167. <http://law.knu.ua/ua/>
105. Смирнов М. І. Спрощений порядок надання (отримання) міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях ускладнених іноземним елементом. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Черкаси, 21 трав. 2021 р.). Черкаси, 2021. С. 146-152. <http://econom-law.cdu.edu.ua/?p=4612> <http://econom-law.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Конференция-ЧНУ-21.05.2021.pdf>
106. Смирнов М. І. Створення та діяльність спеціального міжнародного трибуналу ad hoc щодо злочину агресії росії проти України. Russia-Ukraine War: Consequences for the World : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. (м. Дніпро, 02-03 бер. 2023 р.). Дніпро, 2023. С. 119-121. <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/03/Conference-Proceedings-March-2-3-2023.pdf>
107. Смирнов М. І. Тимчасова передача особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання на території іноземної держави. Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 26-27 бер. 2021 р.). Запоріжжя, 2021. С. 109-112. <http://www.istina-zp.org.ua/>
108. Смирнов М. І. Щодо спрощеного порядку надання (отримання) окремих видів міжнародної правової допомоги. Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 2-3 квіт. 2021 р.). Дніпро, 2021. С. 141-144. <http://www.legalworld.in.ua>

109. Bassiuni C. International Extradition and World Public Order. – N. Y. : Oceana publication inc. – 1974.–268 c.
110. Blakesley C. L. Terrorism, Drugs, International Law and Protection of Human liberty. – new york. – 1992. – 350 p.
111. Boister N. «Transnational Criminal Law?» // European Journal of International Law. – 2003. – Vol. 14.–№ 5. – P. 956, 963.
112. Eyssautier M. Lettres rogatoires en France et dans les états sardes / Eyssautier M.–Paris 1860.–P. 6 et 22.
113. Island of Palmas Case, RIAA II 829.–P. 838
114. Jean-Pierre Bemba Gombo arrested for crimes allegedly committed in the Central African Republic. The Hague, 24 May 2008. ICC-CPI- 20080524-PR315-ENG.
115. Ley provisional de enjuiciamiento criminal (22.12.1872) concordada u cocendapor L. F. V. y J. G. M. abogados. Madrid, 1873, art. 66; Ley provisional de enjuiciamiento criminal de 14 de setiembre de 1882. Seg. ed. Madrid, 1885, art. 193, 194.
116. Linton Susannah New approaches to international justice in Cambodia and East Timor // International Review of the Red Cross. 2002. March. Vol. 84. 845. P. 94; Mayer Cantu Jerome Lebanon's Experiment with a Hybrid Tribunal // URL: http://www.globalpolicy.org/intjustice/general/2006/0318_hybrid.html (2007. March)
117. Lowenfeld A. F. US. Law Enforcement Abroad: The Constitution and International Law, AJIL 83 (1980), 880.
118. Martens G. F. Supplement, II, Art. VIII / G. F. Martens–P. 64.
119. Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 2010/0817/COD. URL <http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf>
120. Report from the Commission on the European parliament and the council on the implementation since 2007 of the Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European Arrest Warrant and the surrender procedures between Member States, Brussels 11.04.2011. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:EN:PDF>
121. Safferling C. J. M. Towards an International Criminal Procedure / C. J. M. Safferling . Oxford, Oxford University Press, 2003.

122. Substantive and Procedural Aspects of International Criminal Law: The Experience of International and National Courts, Commentary / Ed. by G. K. Mc Donald. Kluwer Law Int. 1999.
123. The Criminal Justice (International Cooperation) Act 1990. Printed in the United Kingdom by HMSO. London, 1994. P. 27.
124. What is Social Rehabilitation? / The California Association of Social Rehabilitation Agencies. 2007. Available from: <http://www.carsa.org/SocRehab/SR-frame.html>
125. Young I. M. The legal status of Submarine Area beneath the High Seas. American Journal of International Law. 1955. № 1. P. 126–159.
126. Рішення ЄСПЛ у справі «Байсаков та інші проти України» (Заява № 543131/08, 18.02.2010 р.) URL: https://zakon.cc/law/document/read/974_545
127. Рішення ЄСПЛ у справі «Молочко проти України» (Заява № 12275/10, 11.09.2012 р.) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO000419>
128. Рішення у ЄСПЛ справі «Кабулов проти України» (Заява № 41015/04, 19.11.2009 р.) Офіційний вісник України. 2013. № 35. Ст. 1258.
129. Рішення ЄСПЛ у справі «Коктиш проти України» (Заява № 43707/07, 10.12.2009 р.) URL: https://zakon.cc/law/document/read/974_872
130. Рішення ЄСПЛ у справі «Хомулло проти України» (Заява № 47593/10, 27.11.2014 р.) URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=09JVQC8828>
131. Рішення ЄСПЛ у справі «Довженко проти України» (Заява № 36650/03, 12.01.2012 р.) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO000364>
132. Рішення ЄСПЛ у справі «Сааді проти Сполученого Королівства» (Заява № 13229/03, 11.07.2006 р.) URL: <https://ips.ligazakon.net/document/SO4847>
133. Рішення ЄСПЛ у справі «Серінг проти Сполученого Королівства» (Заява № 14038/88, 08.07.1989 р.) URL: <https://precedent.in.ua/2016/04/08/seryng-protyv-soedynennogo-korolevs/>
134. Рішення ЄСПЛ у справі «Доронін проти України» (Заява № 16505/02, 19.02.2009 р.). Офіційний вісник України. 2011. № 68. Ст. 2619.

135. Рішення ЄСПЛ у справі «Гарькавий проти України» (Заява № 25978/07, 18.02.2010 р.). Офіційний вісник України. 2010. № 51. Ст. 1736.
136. Рішення ЄСПЛ у справі «Світлорусов проти України» (Заява № 2929/05, 12.03.2009 р.) Офіційний вісник України. 2010. № 17. Ст. 802.
137. Рішення ЄСПЛ у справі «Вільвараджа та інші проти Сполученого Королівства» (Заява № 13163/87,3 0.10.1991 р.). URL:<http://docs.pravo.ru/document/view/19382767/>
138. Рішення ЄСПЛ у справі «Камишев проти України» (Заява № 3990/06, 20.05.2010 р.) URL:<http://consultant.parus.ua/?doc=06ROLF4846>
139. Рішення ЄСПЛ у справі «Пузан проти України» (Заява № 51243/08, 18.02.2010 р.) URL:https://zakon.cc/law/document/read/974_840

Ресурси відкритого доступу

140. www.president.gov.ua – Президент України
141. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України
142. www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України
143. www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України
144. www.scourt.gov.ua – Верховний Суд
145. www.ccu.gov.ua – Конституційний Суд України
146. www.gr.gov.ua – Офіс Генерального прокурора
147. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

*Максим Іванович Смирнов,
Владлена Костянтинівна Волошина,
Анастасія Вікторівна Підгородинська*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Навчально-методичний посібник

для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне
право» та галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Право-
охоронна діяльність»

Електронне видання

В авторській редакції

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк.

Видавець ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
e-mail: fenix-izd@ukr.net